

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programı

**MUZAFFER İZGÜ ÖYKÜLERİNDEKİ SÖYLEM BİÇEMİNİN
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE UYGUNLUĞU**

Öykü MERCAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

MUZAFFER İZGÜ ÖYKÜLERİNDEKİ SÖYLEM BİÇEMİNİN
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE UYGUNLUĞU

Öykü MERCAN

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

Öykü Mercan tarafından hazırlanan “Muzaffer İzgü Öykülerindeki Söylem Biçeminin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimine Uygunluğu” başlıklı bu çalışma, 20/04/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Arif SARIÇOBAN (Başkan)

Doç. Dr. Nuray ALAGÖZLÜ (Danışman)

Doç. Dr. Sema ASLAN DEMİR (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Yunus KOÇ
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

20/04/2018

Öykü MERCAN

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- Tezimin tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir. (Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir.)
- Tezimin .../.../.... tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum. (Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.)
- Tezimin .../.../.... tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.
- Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

20/04/2018

Öykü MERCAN

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Doç. Dr. Nuray ALAGÖZLÜ danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığımı beyan ederim.

20/04/2018

yk MERCAN

TEŞEKKÜR

Bu çalışma boyunca rehberliği, bilgi birikimi ve sabrı ile bana her zaman destek ve yardımcı olan tez danışmanım Doç. Dr. Nuray Alagözlü'ye; bu günlere gelmemde en büyük emeği gösteren canım anneme ve babama; bu sürece bir şekilde dahil olmuş tüm arkadaşlarıma, hayatımı derli toplu tutmam için var gücüyle çabalayan ve Ankara'daki ailem olmuş Nisa'ya, desteklerini yıllardır hissettiğim ve bıkmadan usanmadan beni her zaman dinleyen, sohbetleri olmasa bu çalışmayı asla tamamlayamayacağım Raşit ve Mevlüt'e teşekkür ederim.

En çok da aramızdaki saat ve mesafe farkını bana hiç hissettirmeden, her an tüm donanımıyla yanımdaymış gibi hissettiren, rol modelim olan ablam Ezgi Mercan'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ablam'a

ÖZET

MERCAN, Öykü. *Muzaffer İzgü Öykülerindeki Söylem Biçeminin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimine Uygunluğu*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

Bu çalışmanın amacı, Muzaffer İzgü'nün dil kullanımını biçembilim açısından ele almak ve betimlemektir. Bu amaçla seçilen Muzaffer İzgü hikayelerinin, John Haynes'in öne sürmüş olduğu biçembilimsel çözümleme yöntemiyle, biçembilimsel çözümlenmeleri yapılmıştır. İkinci olarak, yapılan çözümlenmeler sonucunda, her bir hikâye genel olarak Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretiminde materyal amaçlı kullanım açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada biçembilimsel olarak çözümlenmek üzere 3 öykü seçilmiştir. *Dayak Birincisi, Ayılar da Ağlar, Robinson'un Anıları* isimli bu öyküler, Muzaffer İzgü'nün öykülerinde en sık seçtiği üç konuyu, sırasıyla devlet organlarını, toplumu ve siyaseti eleştirmektedir. Öyküler bu üç konuda olacak şekilde rastgele seçilmiştir.

Araştırmada her bir öykünün biçembilimsel çözümlemesi Haynes'in 11 aşamalı eleştirel söylem biçembilim yöntemi ile yapılmıştır. Bu çözümleme yöntemi, metinlerin hem dilbilgisel hem de anlamsal yönden çözümlemesine olanak vermektedir.

Yapılan çözümlenmeler sonucunda, İzgü'nün bu üç öyküsünün yabancılar tarafından anlaşılabilmesi için, yalnızca Türkçe dilbilgisinin yeterli olmayacağı, toplumsal ve kültürel bilgi birikiminin de öğrenende bulunması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. İzgü'nün dili, anadili konuşurları için akıcı ve basit olsa da cümle yapıları ve zamanları başlangıç ve orta seviye öğrenenler için zorlayıcı, ileri seviyedeki öğrenenler için ise pek çok yapının bir arada görülebilmesi için bir avantaj niteliğindedir. Ancak, yapıların günlük dilde kullanımı için iyi birer öykü olsalar da anlamsal boyutta yabancılar Türkçe öğretiminde kullanımları uygun olmayacaktır.

Anahtar Sözcükler

Eleştirel söylem biçembilimi, biçembilimsel çözümleme, Yabancı Dil olarak Türkçe öğretimi, edebi metinler, Muzaffer İzgü.

ABSTRACT

MERCAN, Öykü. *A Stylistic Analysis of Muzaffer İzgü's Stories as an Instrument for Teaching Turkish as a Foreign Language*, Master's Thesis, Ankara, 2018.

The objective of the present study is to discuss and describe the language usage of Muzaffer İzgü in terms of stylistics. For this purpose, the selected Muzaffer İzgü stories were stylistically analyzed by means of a stylistic analysis method that was suggested by John Haynes. Secondly, as a result of the analyses that were made, each story has been evaluated in general in terms of its use in the teaching of Turkish as Foreign Language as a material. In the study, three stories were selected in order to be analyzed stylistically. The said stories, namely *Dayak Birincisi*, *Ayılar da Ağlar*, *Robinson'un Anıları*, criticize three themes which are most commonly discussed in stories of Muzaffer İzgü, which are government bodies, society and politics. The stories were randomly selected as to be in these three themes.

The stylistic analysis of each story in the study was performed by Haynes's 11-step critical discourse stylistics methodology. The said analysis method allows the texts being analyzed both grammatically and semantically.

As a result of analyses that were made, in order for the foreigners to understand these three stories of İzgü, it has come to the conclusion that only Turkish grammar will not be sufficient, and the learner should also have social and cultural knowledge. Even though the language of İzgü is fluent and simple for native speakers, sentence structures and tenses are compelling for beginners and intermediate learners, and for advanced learners it is an advantage to be able to see several structures together. However, even if they are good stories for everyday use of structures, they will not be suitable to be used in teaching Turkish to foreigners on a semantic scale.

Key Words

Critical discourse stylistics, stylistic analysis, teaching Turkish as Foreign Language, literary texts, Muzaffer İzgü.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	4
Literatür Taraması.....	4
1.1. DİL ÖĞRETİMİ VE EDEBİYAT İLİŞKİSİ.....	4
1.1.1. Dil ve Kültür İlişkisi.....	4
1.1.2. Dil Öğretiminde Edebiyatın Yeri.....	6
1.1.2.1. Okuma Becerisi.....	8
1.1.2.2. Yazma Becerisi.....	9
1.1.2.3. Konuşma Becerisi.....	10
1.1.2.4. Dinleme Becerisi.....	11
1.1.3. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Edebi Türler.....	11
1.1.4. Kısa Öykülerin Yabancı Dil Öğretiminde Kullanımı.....	14
1.2. MUZAFFER İZGÜ HAYATI VE SANATI.....	14
1.2.1. Muzaffer İzgü'nün Hayatı.....	14
1.2.2. Muzaffer İzgü'nün Sanatı.....	15
1.2.3. Muzaffer İzgü'nün Dili.....	17
2. BÖLÜM.....	18
Yöntem.....	18
2.1. DİLBİLİM.....	18
2.2. SÖYLEM.....	20
2.3. SÖYLEM BİÇEMBİLİMİ.....	22

2.4. ELEŞTİREL BİÇEMBİLİM VE EDEBİ ÇÖZÜMLEME	24
2.4.1. Doğru Sözcük Seçimi.....	25
2.4.2. Toplum ve Dilbilgisi Gelenekleri.....	25
2.4.3. Metaforlar.....	25
2.4.4. Metin İçerisindeki Sözcük Yapıları	26
2.4.5. Dilbilgisi Örüntüsü.....	26
2.4.6. Yapıların Metinsel Uyumu.....	26
2.4.6.1. Sözcük.....	26
2.4.6.2. Cümle Yapıları.....	27
2.4.6.3. Zaman	27
2.4.7. Anlatım Ortamı Ve Metin Biçemi	27
2.4.8. Sözcük ve Olay Dizilimi	27
2.4.9. Önemli Ayrıntıların Seçimi.....	27
2.4.10. Bireysel Tutum Ve Duygusal Katılım.....	28
2.4.11. Biçem ve İdeoloji	28
3. BÖLÜM	29
ANALİZLER	29
3.1. <i>DAYAK BİRİNCİSİ</i> ADLI ÖYKÜ'NÜN ELEŞTİREL SÖYLEM BİÇEMBİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ	29
3.1.1. Doğru Sözcük Seçimi:.....	29
3.1.2. Toplum ve Dilbilgisi Gelenekleri:	30
3.1.3. Metaforlar.....	31
3.1.4. Metin İçerisindeki Sözcük Yapıları	33
3.1.5. Dilbigisi Örüntüsü.....	34
3.1.6. Yapıların Metinsel Uyumu.....	34
3.1.6.1. Sözcük.....	34

3.1.6.2.	Cümle Yapıları.....	34
3.1.6.3.	Zaman	43
3.1.7.	Anlatım Ortamı ve Metin Biçemi	47
3.1.8.	Sözcük ve Olay Dizilimi	48
3.1.9.	Önemli Ayrıntıların Seçimi.....	49
3.1.10.	Bireysel Tutum ve Duygusal Katılım.....	50
3.1.11.	Biçem ve İdeoloji	51
3.2. <i>AYILAR DA AĞLAR</i> ADLI ÖYKÜ'NÜN ELEŞTİREL SÖYLEM BİÇEMBİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ.....		53
3.2.1.	Doğru Sözcük Seçimi.....	53
3.2.2.	Toplum ve Dilbilgisi Gelenekleri.....	55
3.2.3.	Metaforlar.....	56
3.2.4.	Metin İçerisindeki Sözcük Yapıları	60
3.2.5.	Dilbilgisi Örüntüsü.....	60
3.2.6.	Yapıların Metinsel Uyumu.....	61
3.2.6.1.	Sözcük.....	61
3.2.6.2.	Cümle Yapıları.....	61
3.2.6.3.	Zaman	82
3.2.7.	Anlatım Ortamı Ve Metin Biçemi	88
3.2.8.	Sözcük ve Olay Dizilimi	90
3.2.9.	Önemli Ayrıntıların Seçimi.....	90
3.2.10.	Bireysel Tutum ve Duygusal Katılım.....	91
3.2.11.	Biçem ve İdeoloji	92
3.3. <i>ROBİNSON'UN ANILARI</i> ADLI ÖYKÜ'NÜN ELEŞTİREL SÖYLEM BİÇEMBİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ.....		93
3.3.1.	Doğru Sözcük Seçimi.....	93
3.3.2.	Toplum ve Dilbilgisi Gelenekleri:	94

3.3.3. Metaforlar.....	95
3.3.4. Metin İçerisindeki Sözcük Yapıları	96
3.3.5. Dilbilgisi Örüntüsü.....	97
3.3.6. Yapıların Metinsel Uyumu.....	97
3.3.6.1. Sözcük.....	97
3.3.6.2. Cümle Yapıları.....	97
3.3.6.3. Zaman	112
3.3.7. Anlatım Ortamı ve Metin Biçemi	116
3.3.8. Sözcük ve Olay Dizilimi	117
3.3.9. Önemli Ayrıntıların Seçimi.....	118
3.3.10. Bireysel Tutum ve Duygusal Katılım.....	119
3.3.11. Biçem ve İdeoloji	120
TARTIŞMA VE SONUÇ	122
ÖNERİLER.....	126
KAYNAKÇA.....	127
Ek 1. <i>Dayak Birincisi</i>	130
Ek 2. <i>Ayılar da Ağlar</i>	134
Ek 3. <i>Robinson'un Anıları</i>	141
Ek 4. Etik Kurul İzin Muafiyeti Formu.....	148
Ek 5. Orjinallik Raporu	149
Ek 6. Turnitin Benzerlik İndeksi.....	150

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

Türkçe ders kitaplarında sık sık karşılaşılan, özellikle okuma becerisine yönelik çalışmalar için seçilen metinler incelendiğinde pek çoğunun kısa öykülerden ve romanlardan alıntılar olduğu görülmektedir. Anadil konuşucuları için okuma- yazma ve anlamaya yardımcı olan bu çalışmalar, yabancı dil öğreniminde de uygulanmaktadır. Okullarda ve yabancı dil kurslarında, okuma çalışması olarak mutlaka bir öykü kitabı veyahut roman okuma ve anlama etkinlikleri uygulanmaktadır. Metin çalışmalarının en büyük faydası öğrenenin okuma esnasında pek çok yeni kelimeyle karşılaşması ve öğrenilmiş olan dilbilgisi kurallarını birebir kullanımda görmesidir. Buradan yola çıkarak, yabancı dil öğreniminde okuma ve anlama becerisini geliştirmek amacıyla kurmaca türlerin öneminin göz ardı edilemeyeceğini söyleyebiliriz.

Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretimi, son yıllarda gelişmekte olan ve bu sebeple gerek öğretim teknikleri gerekse öğretim materyalleri açısından eksikleri olan ve çalışmaya ihtiyaç duyulan bir alandır. Bunun yanında batı dillerinin öğretimi ile ilgili çok uzun yıllardır çalışmalar yapılmış, öğretim teknikleri ile ilgili pek çok kavram ortaya atılmış ve uygulamaya konma amaçlı olarak pek çok materyal geliştirilmiştir. Yabancı dil öğretiminde bilinen en eski yöntemlerden biri olan dilbilgisi-çeviri yönteminde en çok kullanılan malzeme metinler olmuştur. Gazete yazıları, düzmece metinler, şiir, denemeler ve tabii ki kısa öykü bu alanda kullanılan metin türleridir. Kabul edilmelidir ki kısa öykü bu metinler arasında yapısı, uzunluğu ve içeriği bakımından dil öğretimine en uygun olanıdır.

Dil öğretiminde metin seçimi oldukça önemli bir konudur. Öğrenenin seviyesine, algısına göre metin seçimi yapılmadığı takdirde, öğrenen için büyük bir problem oluşacak ve metin üzerinden öğretim sağlanamayacaktır. Bu sebeple, kitap ya da ders materyali hazırlanması sürecinde metin seçiminin doğru yapılması elzemdir. Pek çok eğitimci ileri düzey öğrenenler ile metin üzerinde yapılacak çalışmalar için otantik materyallerin en uygun metinler olduğunu kabul etmektedir. Otantik materyal yabancı dil öğretimi için özel olarak hazırlanmamış, dil öğretme kaygısı taşımayan her türlü (görsel, işitsel, yazınsal) materyal için kullanılan bir terimdir. Otantik materyalin kullanılmasında en büyük avantaj, dil öğretimi için hazırlanmadığı için, gündelik dil

kullanımını birebir yansıtmıştır. Gazete haberleri, televizyon haberleri, televizyon dizileri, el ilanları, mönüler, fotoğraflar, afişler, belgeseller, radyo programları, reklamlar vb. dokümanlar otantik materyale örnek olarak gösterilebilir. Bunların dışında, en yaygın olarak kullanılan otantik materyal daha önce de bahsetmiş olduğumuz gibi kısa öykülerdir. Yapısal özelliği yanında, otantik bir materyal oluşu da kısa öykünün yabancı dil öğretimine uygun olmasına en büyük sebep gösterilebilir.

Problem Durumu

Yabancı dil öğretiminde metin seçiminin doğru yapılması, seçilen metnin amaca uygun olması oldukça önemlidir. Metin seçiminde öğrenenlerin özellikleri (yaş, gerekçe, profil, kültürel geçmiş) mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Dil, sürekli yaşayan ve değişen bir kavram olduğu için sürekli değişimi dikkate alınmalı, dilin öğretildiği zamanki duruma göre metin seçimi yapılmalıdır. Günümüzde metin seçimi bu kriterler göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Seçilen metin öğretilen dilin dilbilgisel olduğu kadar kültürel özelliklerini aktarmalıdır. Bu sebeple, otantik metinlerin dil öğretiminde kullanımı son dönemde artmıştır.

Otantik metin olarak en kolay ulaşılabilen ve en faydalı görülebilecek kaynak kısa öykülerdir. Kısa öyküler hem dilbilgisel hem de içerik olarak dil öğretimi için uygun kaynaklardır. Roman kadar uzun olmayışları, günlük konuşma dilinde yazılmış olmaları ve daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi dilbilgisel olarak yeterli olmaları kısa öyküleri yabancı dil öğretiminde önemli kaynaklar haline getirmektedir.

Kısa öykülerin dil öğretiminde kullanılması yeni bir yöntem olmamakla birlikte belki de en genel geçer yöntemlerden biridir. Bu çalışmada esas olarak mizahi öğeler içeren Muzaffer İzgü öykülerinden, seçilmiş öykülerinin yabancı dil olarak Türkçe Öğretimine uygunluğu sorusu John Haynes'ın biçembilimsel yaklaşımı ile irdelenerek, Muzaffer İzgü'nün seçilmiş kısa öykülerinin söylem biçembilimsel çözümlemesi yapılacaktır. Bu analiz sonucunda, seçilmiş öykülerin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak için uygunluğu genel olarak değerlendirilecek, mizahın kısa öykülerde kullanımı yabancı dil öğreniminde dezavantaj oluşturur mu sorusuna değinilecektir.

Amaç

Bu çalışmanın öncelikli amacı, Muzaffer İzgü'nün dil kullanımını biçembilim açısından ele almak ve betimlemektir. Çalışmamızda kısa öykü türünde pek çok eseri olan Muzaffer İzgü'nün üç öyküsü ele alınmıştır. Bu üç öykü, İzgü'nün öykü ve romanlarında en çok başvurduğu üç konuya örnek olması açısından rastgele seçilmiştir. Seçilen ilk öykü devlet organları üzerine, ikinci öykü başkahraman olarak hayvanların kullanımı ile toplum üzerine, sonuncusu ise siyaset üzerine yazılmış eleştirel öyküdür. *Dayak Birincisi*, *Ayılar da Ağlar* ve *Robinson'un Anıları* öyküleri söylem-biçembilimsel açıdan çözümlenecektir. Bu çözümleme Haynes'in biçembilimsel söylem çözümleme tekniği kullanılarak yapılacaktır. Çalışmanın sonunda, İzgü'nün bu öykülerinin yabancı dil olarak Türkçe öğretimine uygunluğu tartışılacaktır. İzgü'nün öykülerini seçmemizin sebebi, MEB tavsiyeli eserlerinin mevcut olmasıdır. Ana dil kullanıcıları için MEB tarafından tavsiye edilen eserlere sahip İzgü'nün seçiliş öykülerinin, Türkçe'yi yabancı dil olarak öğrenenler için de uygun olup olmadığı yapılan biçembilimsel çözümler sonucunda tartışılacaktır.

1. BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

1.1. DİL ÖĞRETİMİ VE EDEBİYAT İLİŞKİSİ

1.1.1. Dil ve Kültür İlişkisi

Dil öğretimi sadece dil bilgisi, kelime öğretimi, telaffuz, konuşma, okuma-yazma becerilerinin öğretimi olarak kısıtlanamaz. Öğrenilen dilin, içinde olduğu kültür öğelerinden etkilendiği göz ardı edilemez. Dil ile kültür o kadar iç içe geçmiştir ki, birbirlerinden ayrı tutulamayacak iki kavramdır. Dilin varoluşu, içinde barındığı kültür sayesinde ortaya çıkmaktadır. Ne dilsiz bir toplum ne de toplumsuz bir dil düşünülemez. Bu olgu dil ile toplum arasında karşılıklı bir içerme, derin bir akrabalık ilişkisi olduğunu gösterir (Kıran ve Eziler Kıran, 2013, s. 316). Bu sebeptendir ki dil öğretiminde kültür öğretimi de yapılmalı ve öğrenenin dili öğrenim sürecine yardımcı olunmalıdır.

Bir dile ait kelimeler incelendiğinde de içinde olduğu kültürün izleri görülecektir. Bir kültürde neye ne kadar ihtiyaç duyulursa o doğrultuda kelime türetildiği görülebilecektir. Bir tarım toplumunda tarım ile ilgili ne kadar çok terim varsa, tarımla ilgili olmayan bir toplumda da bu terimlerin azlığı görülecektir. Bu duruma yaşadıkları çevre şartları ve bu çevrenin sonucu olarak gelişmiş olan yaşama biçimleri göz önünde bulundurularak Eskimolar örnek olarak verilebilir: Batılılar için “kar, buz, sulu sepken” gibi birkaç çeşide karşılık Eskimo dillerinde şu gibi kar cinslerini anlatmak için ayrı ayrı kelimeler kullanılmaktadır: yavaş yavaş yağan kar, kuru rüzgarla savrulan kar, toz halinde uçuşan kar, ıslak olarak buzlaşmış kar, üstü buz tutmuş kar, ev yapmakta kullanılan ve kalıp halinde kesilebilen kuru kar, vb. (Başkan, 1967, s. 152). Bu duruma verilebilecek bir diğer örnek, Yabancı Dil Olarak Türkçe'nin öğretilmesi esnasında da zorluk yaşanan, akraba- aile ilişkileri ile ilgili sözcüklerin öğretimi gösterilebilir. Türk kültüründe aileye verilen önem Türkçe'ye aile ve akrabalık isimlerinin pek çok batı dilinde olmadığı kadar fazla olması şeklinde yansımıştır.

Toplum dilbilimin konuları arasında yer alan kültürel aktarım kavramı ve terimi, kültür öğretiminin yapılması gerektiğini destekler niteliktedir. Kültürel aktarım; insanın dili konuşma yeteneğinin kuşaktan kuşağa kalıtsal olarak değil, öğrenme yoluyla geçtiğini açıklayan ilkedir. Bu ilke çevre etmenlerini vurgulayan bir yaklaşımı yansıtır (İmer, Kocaman, ve Özsoy, 2013). Tanımda da açıklandığı üzere, bir dili konuşmak için öğrenme süreci elzemdir ancak tek başına yeterli değildir. Bu öğrenme sürecine çevre etmenleri yani yaşama biçimi, kültür öğeleri, gelenekler de dahildir ve dahil edilmelidir.

Aksan kültür öğesinin dildeki yansımalarının önemini vurgulayarak şöyle demektedir:

Unutulmaması gereken bir gerçek, başka dillerde olduğu gibi, Türkçe 'de de atasözü ve deyimlerin, toplumda yaşam boyu edinilen deneyimleri, gözlemlenen gerçeklikleri dile getirerek toplumun çeşitli niteliklerini, değer yargılarını, inançlarını ve insanlar arasındaki ilişkilerde uyulması gereken birtakım gelenek ve alışkanlıkları aydınlatmıştır (Aksan, 2015, s. 199).

Burada dile getirmek söz öbeği aslında kültürün dili nasıl oluşturduğuna çok net bir şekilde ışık tutmaktadır. Kültürel öğelerin varlığı ve toplumun yaşayış biçimi dili meydana getirmektedir. Bu sebeptendir ki bir dili tamamıyla öğrenebilmek için, öğrenilen dilin olduğu toplumu bilmek, kültürünün bilincinde olmak önemlidir. Toplumsal tarih, kültür ve siyasi bağlamda, arkaplan/artalan (background) öğretiminin temel olarak dilbilimsel olmayan bir konu olduğu iddia edilebilir. Ancak, gördüğümüz üzere, kültür, dile nüfuz etmiştir ve basit bir ayırım ya da bölme mümkün değildir (Carter, 1991, s.20).

Bir dili oluşturan içinde bulunduğu kültürdür. Dilin içinde olduğu kültüre göre ortaya çıkan sözcükler, anadil konuşucularının dünyasını biçimlendirir. Bu noktada Sapir-Whorf hipotezi ve Humboldt (1767-1835) 'un görüşleri değerlidir. Sapir-Whorf hipotezine göre her kültür ve toplum dünyayı kendisine özgü adlandırır, algılar ve tanımlar diğer bir deyişle dil her kültür için gerçeği ayrı bir süzgeçten geçirmektedir. Bu sebeple, köken olarak birbirine çok benzer dillerin konuşurları bile birbirlerini tamamen anlayamayacak, kültür faktörü her zaman belirleyici ve etkileyen olacaktır. Dilbilimde Sapir-Whorf'un bu hipotezi dil içi dünya görüşü olarak adlandırılmakta ve bir dili konuşurların dünya görüşünün dilin sınırlarıyla belirlendiğini savunmaktadır. Farklı toplumların yaşadığı dünyalar, yalnızca farklı etiketlere sahip olan aynı dünyalar değil,

birbirinden ayrı dünyalardır (Sapir, 1949, s.162). Yani sadece aynı kavram ya da eşya için farklı kelimeler kullanılması değil, farklı yaşayış biçimleri ve kültürleri toplumların dünyalarını farklı kılmaktadır. Humbolt'a göre ise, kültür toplumdan kaynaklanmaktadır ve toplumla oluşmaktadır yani dil toplumun düşüncesini tanımlar. Bir toplumun düşünce biçimi rahatlıkla dili aracılığıyla anlaşılabilir.

1.1.2. Dil Öğretiminde Edebiyatın Yeri

Dil öğretiminde edebiyat metninin kullanım sıklığı son yıllarda artmıştır. Buna sebep olarak, edebi metinlerin kolay ulaşılabilir otantik metinler olması gösterilebilir. Edebi metinlerin dil öğretiminde kaynak metin olarak kullanılmasının en büyük avantajı, yazıldığı dildeki söz varlığını birebir günlük dilde kullanıldığı gibi okura sunması ve bununla birlikte bir kültür aktarımı misyonu da taşımasıdır. Edebi metinlerde, o dilin yaşam dünyasının yansımaları bulabiliriz. Bu yansımaları kavrayan yabancı dil öğrencisi günlük hayatta yabancı dili daha etkin kullanabilir (Kalfa, 2013, s. 171).

Çalışmamızda, hedef dildeki kültürün aktarılmasının, dil öğretiminde ne kadar büyük ve önemli bir role sahip olduğu daha önce tartışılmıştı. Bu bağlamda edebiyatın tanımına baktığımızda, edebiyatın en büyük işlevlerinden birinin, yazılmış olduğu dildeki kelimeleri, yapıları, günlük konuşmaları kısaca dilin kendisini içermesi olduğu söylenebilir.

Edebi metnin işlenmesi genellikle zor olarak görülse de zengin ve ilgi çekici potansiyel veri kaynağı olarak gösterilen çabaya değerlidir (Hall, 2007, s.4). Edebi metinlerin dil öğretiminde kullanılması, temelde kelime öğretimi ve kültür aktarımı açısından önemli olsa da her bir dil becerisinin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Edebiyat çalışması öncelikli olarak dil kullanımı üzerine bir çalışmadır ve bu nedenle dil öğreniminden bağımsız bir etkinlik değil, aynı etkinliğin bir alanıdır. İkinci olarak, edebiyat çalışması alenen göreceli bir çalışmadır, aksi takdirde daha genel anlamda dil öğreniminin bir yönü olarak uygulanamaz (Widdowson, 1990, s.83). Dil öğreniminde en kritik nokta, öğrenilen dilin kullanılmasıdır. Öğrenenin, öğrendiği yabancı dili aktif olarak kullanabilmesi için, kullanım yerlerini pek çok şekilde deneyimlemesi gerekmektedir. Öğrendiği dilbilgisi yapısını ya da kelimeyi kullanabilmesi için, bunların anadili konuşurları tarafından hangi durumlarda ve ne şekilde kullanıldığını bilmesi önemlidir.

Edebi metinler öğrenenin dile erişimine bu noktada yardımcı olurlar. Takkaç bu durumu şu cümlesiyle özetler: Dili konuşulduğu ortamda, yaşayarak öğrenme olanağı bulunmayan öğrenciler için edebiyatın bir tür "telafi edici işlev" yüklendiği söylenebilir (Takkaç, 1997, s. 45).

Edebi türlerin dil öğretiminde ilk sırada dilbilgisi öğretiminde kaynak olduğunu söylemek yanlış olmaz. Öğrenilen dilbilgisi yapısının metin veya konuşma- diyalog içerisinde nasıl kullanıldığını görmek, öğrenen kişinin uygulamada başarılı olması açısından elzemdir. Bunu sağlayacak en ulaşılabilir ve doğru kaynak da hedef dilde yazılmış olan edebi metinler olacaktır. Dilbilgisi yanında kelime öğrenimi açısından da edebi metinlerin katkısı göz ardı edilemez. Öğrenilen kelimelerin metinlerde kullanımını görmenin yanında, her bir metinde öğrenenin karşısına çıkacak yeni kelimelerin öğrenimine ve metin içinde kullanımıyla görüldüğü için daha akılda kalıcı olmasına da katkı sağlayacaktır. Edebî metinler sadece okuma-anlama becerilerinin temellerini oluşturmaz, aynı zamanda konuşma ve yazma becerilerine de model oluştururlar (Arak, 2013, s. 90). Edebi metinlerin kullanımı, okuma-yazma-dinleme ve konuşma becerilerinin gelişimine de katkı sağlamaktadır. Üstelik, belki de beşinci dil becerisi olarak görülmeye başlanan kültür ögesini de içinde barındırdığı için, bu konuda en iyi kaynaklardan biri olduğu söylenebilir.

Carter ve Long (1991, ss.2-3), dil öğretiminde edebiyat kullanımının gerekliliğini üç modelli yöntemleriyle açıklamıştır: irdeledikleri ilk model, edebiyatın mümkün kıldığı, farklı kültürleri ve ideolojileri anlama, takdir etme ve aynı zamanda kişilerin duygu algısını ve sanatsal şeklini geliştirme olasılığını temsil eden kültürel modeldir. İkinci model, dil modelidir. Bu model dilin edebi bir araç oluşunu ve edebiyatın belirli kelime ve yapıların öğretilmesi için bir vasıta olarak görülebileceğini vurgular. Son olarak, kişisel gelişim modeli, öğrencinin edebi eserler okuyarak kültürel eserleri anlayıp değerlendirmesini, genel anlamda toplumumuzu, kültürümüzü ve bu toplumsal kalıp içerisinde faaliyet gösterirken "bizi" anlamasını gerektirir (Carter ve Long, 1991, ss. 2-3).

Yabancı dil öğretiminde edebi metinlerin kullanımı yaygın olarak kabul görse de öğrencilerin hazır bulunuşlukları önem arz etmektedir. Edebi metinlerin dil öğretiminde kullanımındaki zorluk, öğrenenlerin önsezilerinin dilsel, kültürel ve edebi

geçmişlerinin/arka planlarının anadil konuşurlarından oldukça farklı olabilme durumudur (Lazar, 1993, s.31). Bu durumda, dil öğretimi için kullanılacak materyallerin mutlaka öğrencilerin dil seviyesi, yaşları, entelektüel olgunları, kültürel ve edebi arka planları göz önünde bulundurularak seçilmiş olması gerekmektedir.

1.1.2.1. Okuma Becerisi

Edebiyatın dil becerilerine katkısına bakıldığında ilk akla gelen beceri şüphesiz ki okuma becerisi olacaktır. Demirel'e göre okuma öğretiminin amaçları şunlardır;

1. *Doğru, sürekli ve anlayarak okuma becerisini kazanmak.*
2. *Sözcük dağarcığını zenginleştirmek.*
3. *Okumanın; bilgi kazanmanın yollarından biri olduğunu kavramak.*
4. *Doğru ve güzel dille yazılmış metinleri okuyarak anlatım gücünü geliştirmek.*
5. *Okumayı zevkli bir alışkanlık haline getirmek. (Demirel, 2000, s. 102)*

Yabancı dil öğretiminde edebiyatın kullanılması desteklense de buna karşı sunulan görüşler de mevcuttur. Edebi metinlerini dil öğretiminde kullanılmasının sakıncalı olduğunu savunanların en büyük tezi, edebi metinlerdeki dilin karmaşık olması ve günlük iletişim dilinden uzak olmasıdır. Haussermann, bu konu ile ilgili olarak metro örneğini verir: Hedef yabancı dilde okunulan şiir, metroda yolunu bulmaya çalışan bir yabancıya duvardaki haritayı anlamada yardım etmeyecektir (Haussermann, 1984, ss. 30-32).

Sacha Anthony Berardo, okuma becerisiyle ilgili olarak daha detaylı çalışmış ve makalesinde okuma becerisinde otantik materyal kullanımının avantaj ve dezavantajlarını şu şekilde sıralamıştır:

Avantajlar:

Dilin farklı kullanım yerlerini görerek, gerçek dil ile karşılaşılır,

Öğrenciler dünyada olup biteni öğrenirler

Ders kitaplarının dili ve konuları güncel değildir

Aynı materyal farklı amaçlarla kullanılabilir

Arama ve tarama gibi becerilerin öğretimi ve uygulanması için uygundur

Geleneksel öğretim materyallerinde bulunmayan pek çok dil ve yazım türü içerirler

İlgi uyandırıcı konular içerdiklerinden zevk için okumaya teşvik edebilirler

Dezavantajlar:

Sıkça kullanılan kültürel öğeler, farklı kültürlerden olan kişilerin metni anlamasını zorlaştırır

Kelime bilgisi öğrencilerin ihtiyaç duyduğu seviyede olmayabilir

Pek çok yapı bir arada olduğu için başlangıç seviyesi için uygun değildir

Özel hazırlık gerektirdiği için zaman kaybına sebep olabilir

Haber ve makale konuları çok çabuk eskiebilir (Berardo, 2006, s. 65)

Bu çıkarımlar doğrultusunda, edebi metinlerin kullanımıyla ilgili olarak avantajların, dezavantajlardan daha fazla olduğu açıkça görülebilir, ancak dezavantajlar da göz ardı edilemez. Yine de dezavantajlar irdelendiğinde görülecektir ki, ilk seviyelerde olmasa bile, ileri seviyedeki öğrenenler için, otantik materyal olarak edebi metinler kullanımı uygundur. Yani, edebi metinlerin kullanılmasının getireceği dezavantajlar, dil seviyesinin ilerlemesi ile aşılabilecek olan maddelerdir.

1.1.2.2. Yazma Becerisi

Tarih, yazının icadıyla başlar. Yazma için insan soyunun hali hazırda üretmiş olduğu konuşma becerisini, bir diğer beceriye dökerek bir aktarış biçimi denilebilir. “Dil derken zamanın akışı içinde yan yana sıralanmış sesler dizgesi anlatılmak istenir. Temel olan konuşma dilidir, yazı konuşma dilinin bir imgesi, seslerin grafiğiyle gösterilmesidir” (Kıran ve Eziler Kıran, 2013, s. 119). Buradan yola çıkılarak denilebilir ki, yazma becerisi tek başına var olamayacak bir beceridir. Eski çağlarda konuşma dilini aktarma için kullanılmış, ortaya çıkan yazılı dil de taklit edilerek harfler, alfabeler, kelimeler, söz grupları meydana gelmiştir. Yazma becerisinin gelişmesinde, bir önceki yazıların taklidi, okunması bu sebeple gereklidir. Bu bağlamda, metinlerin öğrenen kişiye yol göstermesi açısından dil öğretiminde kullanılması bir ihtiyaçtır. Dil öğretiminde edebi metinlerin kullanılmasının yazma becerisi üzerine etkisi düşünüldüğünde akla ilk gelen

edebi metinlerin kelime dağarcığını geliştirmesi ve öğrenen kişinin de yazım esnasında öğrenmiş olduğu bu kelimeleri, kalıpları kullanmasıdır. Yazma becerisi, sağlam bir dilbilgisi ve kelime bilgisi ile gerçekleştirilen, bir üretim sürecidir. Ancak yalnızca dilbilgisi ve kelimelerin yazma becerisine yardımcı olmayacağı aşıkardır. Yabancı dil öğrenen kişi ancak öğrenmiş olduğu tüm bu yapıları bir bağlam içinde, kullanım yerinde görmesi sonucu kullanmayı başarabilecek ve üretime dökebilecektir. Bu sebeplerden dolayı yabancı dil öğrenimi sürecinde okuma aktivitelerinin yazma beceresi üzerindeki olumlu etkileri göz ardı edilemez.

1.1.2.3. Konuşma Becerisi

Yabancı dil öğreniminde en zor aşama kaydedilen beceri konuşma becerisidir. Konuşma, zihinde başlayan ve düşüncelerin sözle ifade edilmesiyle tamamlanan bir süreçtir (Güneş, 2014, s. 4). Yani denilebilir ki konuşma eyleminde bir aktarım söz konusudur. Konuşucunun düşüncelerini dile dökmesidir. Konuşma becerisinin diğer becerilerden daha zor olmasının sebebi edinilmiş olan dil birikiminin konuşma anında ortaya koyuluyor oluşudur. Konuşma becerisinin kazanılması tek başına mümkün değildir. Konuşma eylemi, bir yandan düşüncenin açıklanmasının bir aracı olması nedeniyle düşünceyle özel bir ilişki içinde bulunurken, bir yandan da konuşan kişi dil dizgesinin öngördüğü biçimleri kullandığı için dille ilişkilidir (Ergenç, 2002, s. 14). Yani konuşma eyleminin gerçekleştirilebilmesi için düşünceleri açıklayabilecek yeterli sözcük, telaffuz ve dil bilgisine sahip olmak gereklidir.

Konuşma becerisinin geliştirilmesinde edebi metinlerin kullanımı sözcük bilgisi ve dil bilgisi açısından yardımcı olmaktadır. Ancak bunların yanında, tekerleme ve şiir gibi türlerin çalışılması, öğrencilerin telaffuzlarını geliştirmekte sıklıkla kullanılmaktadır.

Konuşma becerisinin gelişimine göz atıldığında, dil öğrenenlerin seviyeleri ilerledikçe, konuşma konularının kalıplardan çıkarak, daha detaylı ve düşüncelere dayalı akıcı konuşmalara evrildiği görülebilir. Bunun en temel sebebi, gelişen kelime dağarcığı ve öğrenilen dilin dil bilgisi ve söyleyiş özelliklerinin daha detaylı olarak edinilmesi denilebilir. Söz konusu, öğrenilen dili konuşma aşaması olunca, telaffuz büyük önem arz etmektedir. Telaffuzun gelişimi için yapılabilecek çalışmalar arasında edebi metin kullanımına bakıldığında tekerlemeler, şiir okumaları ve sesli okuma çalışmaları örnek gösterilebilecek, destekleyici çalışmalardır.

1.1.2.4. Dinleme Becerisi

Anadil edinimi dinleme yetisinin kullanılmasıyla başlar. Bebek henüz anne karnındayken dinleme becerisi ile dil öğrenimine başlar. Yapılan araştırmalara göre, çocuklar 3 yaşına kadar etraflarındaki sesleri ve konuşmaları dinleyerek bu sesleri edinir ve konuşma evresine geçerler. Anadil ediniminde, öğrenen kişi (çocuk) sürekli dile maruz kalarak hedef dile (anadili) daha hızlı aşına olmaktadır.

Dinleme becerisinin önemi yabancı dil öğreniminde de göz ardı edilemez. Yabancı dilin anadili olarak konuşulduğu ortamlarda, dil öğrenim sürecinin daha hızlı ilerlediği bilinen bir gerçektir. Günlük yaşamda sürekli hedef dile maruz kalma bunun en büyük sebebidir. Yine yabancı dil setlerinde kullanılan “dinleme egzersizleri” çoğunlukla günlük diyalogların yer aldığı metinlerdir. Bu bağlamda dinleme becerisine katkıda bulunacak edebi türler düşünüldüğünde akla ilk gelen tiyatro olacaktır. Tiyatro yanında müzikal, şiir dinletileri, konserler, sinema filmleri de dinleme becerisinin geliştirilmesinde faydalanılabilecek aktivitelerdir.

Yabancı dil öğrenen kişi, dilde ne kadar ustalaşsa da dinleme becerisinde aksan ya da telaffuz kriteri anadilde bile anlamayı etkilemektedir. Özellikle, yabancı dil öğrenen kişinin anadilinde bulunmayan seslerin kullanımı, ayırt etme ve anlama açısından büyük zorluk yaratacaktır. Bu sebeple, dinleme çalışması yabancı dil sınıflarında yoğun olarak yapılmalı, günlük dilde sık kullanılan kelimelerin telaffuzunun doğru öğretimi gerçekleştirilmelidir. Ancak, aksan öğretiminin tamamen gerçekleştirilmesi mümkün olmamaktadır. Burada temel problem, aynı dilin konuşulduğu yerlerde dahi bölgeden bölgeye konuşma biçiminin değişmesidir. Bununla ilgili olarak yapılacak çalışma, hedef dilde mümkün olduğunca her bir bölgeye ve kültüre ait günlük konuşmaları dinleme çalışmasıyla öğrenciye sunmak olacaktır.

1.1.3. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Edebi Türler

Çalışmamızda daha önce de bahsedildiği üzere, yabancı dil eğitiminde kültür aktarımı temel taşlardan biridir. Kültür öğretiminin yapılabilmesi için edebi türlerin bu amaçla kullanımı gerekli ve faydalıdır. Farklı anlatım yollarını kullanarak dilin inceliklerini gösteren, toplumun kültürünü en iyi yansıtan şey o dilde ortaya konmuş atasözü, deyim, vecize, masal, şiir, ninni, deyim vb. ürünlerdir (Göçer, 2010, s. 346). Bu amaçla hazırlanan materyallere bakıldığında, en çok kullanılan edebi türlerin şiir, masal, öykü,

fabl, biyografi, gezi yazısı, tekerlemeler, fıkralar olduğu görülmektedir. Çok sayıdaki edebi tür arasından, en çok bu türlerin kullanılmasının en önemli sebepleri uzunlukları, içerdikleri yapılar, anlam bütünlüğü ve kullanılan dil olarak sıralanabilir.

Edebi türlerin genel sınıflandırmasına bakıldığında, Aytaş'ın yapmış olduğu tasniflerden biri edebi türleri dört ana başlık altında toplamaktadır. Bunlar şiir, tiyatro, anlatı türleri ve düşünce türleridir. Yabancı dil öğretim kitapları incelendiğinde bu dört türün de sıklıkla kullanıldığı görülecektir. Bu türlerin kısa birer açıklaması yine Aytaş tarafından aşağıdaki şekilde yapılmıştır:

1. *Şiir: İçeriklerine göre, lirik şiir, didaktik şiir, pastoral şiir, dramatik şiir ve epik şiir olarak da adlandırılmaktadır.*

2. *Tiyatro: Anlatım türleri içerisinde yer alan tiyatro, tragedya, komedy ve dram olmak üzere üç farklı anlatım özelliğine sahiptir. Tiyatro, yazım teknikleri ve yazılış amacı bakımından diğer edebî türlerden ayrılır.*

3. *Anlatı Türleri: İster sözlü olsun ister yazılı olsun, bütün anlatıma dayalı, nazım olmayan türlerdir. Roman, hikâye, masal ve efsaneyi bu türe örnek olarak sayabiliriz.*

4. *Düşünce Türleri: Belli bir düşünceyi paylaşmak veya o düşünceyi kabul ettirmek amacıyla kaleme alınan eserler bu gruba girmektedir. Makale, fıkra, söyleşi, deneme, mektup, özdeyiş, gezi yazıları, anı ve röportajı bu tür içerisinde değerlendirebiliriz (Aytaş, 2006, s. 263).*

Yabancı dil öğretiminde şiir kullanımı, diğer türlerle kıyaslandığında pek yaygın değildir. Çoğunlukla diğer türlere göre daha kısa olması olumlu bir özellik olsa da, sık kullanılmayışının temel nedeni anlatımdaki yoğunluk, mecazi kullanımlar olarak sıralanabilir. Yine kültür aktarımı açısından düşünüldüğünde şiirlerin kullanımı uygun bir tercih olacaktır. Türkçenin yabancılara öğretiminde kullanılacak şiirlerin en önemli özelliği dersin amacına uygun içerikte olmasıdır. Bununla beraber, karmaşık anlamlardan uzak ve olabildiğince sade bir üslupla yazılmış şiirler kullanılmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir. Türk kültürüne ait değerler içeren şiirlerin seçilmesi de öğreticinin işini kolaylaştırabilir (Artuç, 2014, s.66).

Tiyatro türü diğer tüm türlerden daha kapsamlı bir araç olarak görülmektedir. Dile ait unsurların sergilendiği ve birçok duyu organına hitap edilebilen tiyatrodaki temel dil

becerilerinin (dinleme, konuşma, okuma, yazma) bütün olarak yer alması bu sanatın önemini daha da artırmaktadır. Tiyatro aynı zamanda etkili bir kültür aktarımı aracıdır (Altunbay, 2012, s. 759). Tüm bu özelliklerinin yanında tiyatrodaki kullanılan dilin günlük konuşma diline en yakın olması tiyatroyu dil öğretiminde kullanmaya uygun edebi türlerden birisi yapmaktadır.

Daha çok okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak kullanılabilir düşünceler türlerine bakıldığında, bu tür içerisindeki alt türlerin ders kitaplarında kullanımı oldukça yaygındır. Özellikle röportaj, mektup ve gezi yazıları yabancı dil öğretim kitaplarında örnek okuma metni olarak sunulmakta, benzer türde yazım çalışmalarının yapılması beklenmektedir. Kurt yapmış olduğu çalışmada gezi yazısının dil öğretiminde kullanımı ile ilgili olarak şu sonuca ulaşmıştır: içerik ve şekil itibariyle edebî türlerin tamamında yer alan malzemeyi kullanma konusunda bir sınırı olmayan, dilin bütün imkanlarından rahatlıkla faydalanabilen gezi yazıları ilginin uyanık tutulması, merak ve heyecan unsurunun artırılması ile de öğrenciyi derse motive etmek için önemli bir araçtır (Kurt, 2015, s. 66).

TDK güncel Türkçe sözlüğünde anlatı “Roman, hikâye, masal vb. edebî türlerde bir olay dizisini anlatma biçimi, hikâyeleme, hikâye etme, tahkiye” (Güncel Türkçe Sözlük, 2018) olarak tanımlanmaktadır. Anlatı türlerini oluşturan alt türler de bu tanımda da verildiği üzere başlıca; roman, hikâye ve masaldır. Yabancı dil öğretiminde edebî tür kullanımıyla ilgili olarak en sık karşılaşılan tür olan roman, hikâye ve masal türleri aynı zamanda yazınsal tür başlığı altında incelenebilmektedir. Uzun yıllardan beri, yabancı dil öğretimine uygunluğu tartışılan bu türlerin, dil öğretiminde temel unsurlardan oldukları artık kabul görmüş bir gerçektir. Bu türler ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, bu türlerin kültür taşıyıcı rolü en çok vurgulanan nokta olmuştur. Yazınsal türler ile ilgili olarak yaptığı çalışmalarında Yücel ve Erişek bu durumu şu şekilde özetler: “Yabancı dil dersinde yazının getirisi nedir diye düşünüldüğünde ilk akla gelen yazının dilin ürünü olduğu, malzemesini dilden aldığı ve yazın incelemesinin aynı zamanda dil incelemesi olduğudur. Belli bir dönemdeki dil varlığını incelemek için önemli bir kaynak da o toplumun kültürel birikimi, yazılı yapıtlarıdır. Bu açıdan masal, destan, öykü, roman gibi yazınsal metinler de o dönemin en önemli verileridir (Erişek ve Yücel, 2002, s. 67).

1.1.4. Kısa Öykülerin Yabancı Dil Öğretiminde Kullanımı

Kısa öykünün tanımı pek çok yazar tarafından, pek çok farklı şekilde yapılmıştır. Bates, kısa öykü ile ilgili yapmış olduğu derlemede, dünyaca ünlü öykü yazarlarının tanımlarına yer vermiştir:

“Wells, kısa öyküyü, yarım saat içinde okunabilen kısa bir kurmaca metin olarak tanımlamıştır...Poe « tüm kompozisyon içinde, gerek doğrudan, gerek dolaylı biçimde, daha önceden tasarlanmış tek bir sözcük bile bulunmamalıdır, »..Çehov’un görüşüne göre de, bir öykünün başlangıcı ya da sonu olmamalıydı...Jack London, kısa öykünün « kısa, öz, canlı ve ilginç » olması gerektiğini belirtir.” (Bates, 2013, s. 9).

Tüm bu tanımlarından ardından Bates’in kısa öykü tanımı ise özet niteliğindedir:

“...kısa öykü, yalnızca onlarca kuşak yazar tarafından, devrimci bir hareketle daha da yalınlaştırılan ve gerçekçilik kazandırılmaya çalışılan bir tür olarak değil, aynı zamanda toplumsal gelişim içindeki okurun da etkileşimi sonucunda gelişen bir tür olarak algılanmalıdır.” (Bates, 2013, s. 16).

Bates’in tanımında ve çalışmamızda da bahsettiğimiz gibi, edebi türlerin en önemli özelliklerinden biri olan “etkileşim” kısa öykünün temel özelliğidir. Bir otantik materyal olarak kabul edilen kısa öyküler kullanılarak, pek çok yapı yabancı dil öğrenenlere aktarılabilir. Kısa öykü, öğrenme sürecinde oldukça önemli olan, öğrenenin ilgisini çekmeyi ve bu ilgiyi üzerinde tutmayı, öykünün geçtiği zaman ve mekan, öykünün karakterleri, ilgi uyandıran konusu ile başarır (Sarıçoban ve Küçükkoğlu, 2011, s. 161). Atasözleri, deyimler, argolar, cümle türleri, kelime türleri ve yapıları kısacası bir dile ait tüm temel özellikler kısa öykü metninin çalışılmasıyla öğrenene aktarılabilir.

1.2. MUZAFFER İZGÜ HAYATI VE SANATI

1.2.1. Muzaffer İzgü’nün Hayatı

29 Ekim 1933 tarihli Adana doğumlu olan Muzaffer İzgü, gecekondü mahallesinde çocukluğunu geçirmiştir. Ailesinin durumu kötü olan İzgü, çocukluğu boyunca para kazanabilmek için şeker, mısır satmış, işçilik yapmış, fırınlarda çalışmıştır. İlk okul eğitimini Adana’da tamamladıktan sonra, öğretmenin tavsiyesi üzerine Diyarbakır Öğretmen Okulunda tamamlayarak öğretmenlik hayatına başlamıştır. Eşiyle öğretmen

okulunda tanışmış ve okul bittikten sonra Diyarbakır'da öğretmenlik yapmıştır. Diyarbakır'daki Türkçe öğretmenliği tecrübesi İzgü için önemli bir başlangıçtır. O dönemde, eşiyle birlikte Türkçe konuşmayı bilmeyen Diyarbakırlı çocuklara Türkçe öğretmişlerdir. Diyarbakır'dan sonra başka illerde görev yapıp, 1979 yılında emekli olduktan sonra yazarlık kariyerine Aydın'da başlamıştır. İlk eserleri yerel gazetelerde yayımlanan İzgü, tiyatro, radyo oyunları ve mizah dergilerinde yayımlanan yazılarıyla yazarlık kariyerini devam ettirmiştir. Yazdığı ilk yazılarda dahi mizah ve eleştiri öğeleri yer almaktadır. Mizahi yönünün en ağır bastığı eserleri Akbaba karikatür dergisinde yayınlanmıştır. Yayınevi tarafından yayımlanan ilk kitabı *Gecekondu* (1970)'dir. *Zıkkımın Kökü* (1988) isimli eseri senaryolaştırılarak film haline getirilmiştir. Öyküleri dışında, tiyatroya olan ilgisi sebebiyle de Nejat Uygur için İnsaniyettin isimli tiyatro oyununu kaleme almıştır. *Ökkeş ve Anneannem* serileri en çok ses getiren çocuk kitapları olmuştur. Yazarlık hayatı boyunca 28 öykü kitabı, 52 çocuk kitabı yazmıştır. 21 Ağustos 2017 tarihinde, uzun süredir mustarip olduğu ve tedaviyi reddettiği karaciğer kanseri sebebiyle hayatını kaybetmiştir.

1.2.2. Muzaffer İzgü'nün Sanatı

Muzaffer İzgü'nün sanatı saf gülmece ya da eleştiri değildir. Sanatıyla ilgili sorular sorulduğunda verdiği yanıt, eserlerinin kara komedi olduğudur. “Konuyu kolay bulurum, çünkü bizim memleketin nesine baksanız mizah... Ama salt, güldürmek için değil. Zaten sevmem mizahın böyle olmasını, düşündürmeli mizah, kara olmalı...” (Köklügiller, 2010, s. 228). İzgü'ye göre bir eser sadece güldürmek ya da mizah amacıyla yazılamaz. O, gülmecenin düşündürmesi ve hatta okuyan kişiyi hüznlendirmesi gerektiğine inanmıştır. Ona göre gülünecek olaylar karşısında hüznlenebilmek ve hüznlü olaylar karşısında da gülebilmek önemlidir. Eserlerinde, toplumun çarpıklıklarını ortaya çıkartmayı hedeflemiştir. Ancak bunu apaçık vermemiş, eleştirisini mizahi öğelerin arkasına gizlemiştir (Uyguner, 2005, s. 21). Öyle ki Talat Halman 1993 yılında Muzaffer İzgü'ye *İt Adası* adlı eserini tebrik için yazdığı mektubunda şöyle demektedir: “Yeni bir mizah mimarisi yaratıyorsunuz, bu eserde. Toplumun eleştirisi ve evrensel duyguların yansıtılması bakımından yaman bir kudrete erişiyorsunuz.” (Uyguner, 2005, s. 123). Aynı zamanda yazdığı öykülerde kendi çocukluğunun ve hayatının izleri vardır. İlk yayımlanan kitabı *Gecekondu* kendi çocukluğunu, yaşadığı evin ve yoksulluğun yansımasıdır. Kendi hayatından ve bilhassa

çocukluğundan etkilendiğini şöyle dile getirir: “O çocukluk yıllarında, çektiğim sıkıntılar da etkilemiştir belki beni...” (Köklügiller, 2010, s. 228).

Muzaffer İzgü'nün toplumun aksak yönlerine karşı yaptığı iğneleyici tespitleri en çok öykülerinde gözler önündedir. Mehmet Atilla, İzgü ile ilgili yazmış olduğu yazısında, sanatından şu şekilde bahsetmektedir:

“Hangi olay örgüsünü yazarsa yazsın, yaşamın gerçekleri ile İzgü'nün umut aşıl原因an gülmece birimleri eninde sonunda bir araya geliyor ve ortaya yazara özgü bir biçem çıkıyor çünkü. Kaldı ki Muzaffer İzgü'deki gülmece, zorlama bir gülmece değil, evrensel çelişkilerden doğan sağlıklı bir gülmece... İşin içine ülkemizin yakasını bir türlü bırakmayan siyasal baskılar ve yerel çarpıklıklar da girince, ister istemez kendisini ezilenlerin yanında konumlandırıyor ve bir tür direnç düzlemi oluşturuyor. Belli ki İzgü'nün edebiyat anlayışı, “sorgulayarak güldürmek” üzerine kurulu. İnsan ilişkilerinin bozulduğu, zehirlendiği yerlere iğneyle kuyu açmaya, oraya hoşgörünün, dayanışmanın, sevginin ve barışın ilacını akıtmaya çalışıyor. Parmak basılan bu sorunlu bölgeler, bir avuç azınlığın değil, geniş halk yığınlarının sorunları.” (Atilla, 2017, s. 317).

İzgü eserlerinde her zaman güncel mevzuları yakalamayı hedeflemiş ve başarmış bir yazardır. Demirel döneminde yazdığı öykülerde o günlerin toplum ve siyasi yaşamını eleştirirken, bunu sürekli kılmayı başarmıştır. 2000'li yıllarda, yine toplumsal ve siyasal olaylara olan eleştirisini getirmeyi başarmış, 2009 yılında “*Anamı da Aldım Geldim*”, 2009 yılında “*Hamdolsun Açıız*”, 2013 yılında “*Çapulcu musun? Vay Vay*” öykü kitaplarını yazarak Türkiye'nin nabzını tutmaya devam etmiştir. O gücüyle, her gün bir yenisi yaşanan trajikomik olayları, gittikçe ötekileştirilen bireylerin yaşamlarını ve toplumun geldiği noktayı eleştirel bir üslupla okuyucuya sunuyor (Binyazar, 2017, s. 216).

Toplumsal ve siyasal eleştiriler yaptığı eserleriyle pek çok ödül kazanmıştır. Kullandığı dil ve öykücülüğü ile Türk dili araştırmaları yapan TDK ve Türk dilinin öğretimi ile ilgilenen TÖMER'den de ödüller almıştır. 1978 yılında *Donumdaki Para* adlı hikâye kitabıyla Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü'nü, 1997 yılında TÖMER'in En Başarılı Çocuk Kitapları Yarışması İkincilik ödülünü kazanmıştır.

1.2.3. Muzaffer İzgü'nün Dili

Muzaffer İzgü öyküleri ve diğer eserleri incelendiğinde kullanılan dilin yalın ve günlük konuşma dili olduğu görülecektir. İzgü'nün eserlerinde günlük konuşma dilinin kullanılması, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen okurlar açısından hem avantaj hem de dezavantaj olacaktır. Günlük dilin kullanılması öğrenilen teorik bilginin pratiğe dökülmüş halini görmek açısından avantaj olsa da yazarın seçmiş olduğu bazı kelimeler, Türkçe'de çok yaygın kullanılmayan, sadece bazı yörelere özgü kelimeler ve kullanımlardır. Bu konuda İnanç'ın yapmış olduğu çalışmada vardığı sonuç yöresel ağız ve konuşma diline ait kelime kullanımının çokluğu, hedef kitle için anlatım bozukluğuna sebebiyet vereceği yönündedir (İnanç, 2004, s. 162).

Genel olarak kullandığı dile bakıldığında, Uyguner (2005)'in kitabında da detaylıca değindiği üzere atasözü, deyim, yerel sözcükler, yeni sözcükler, ikilemeler, argo her ne kadar kullanmaktan kaçınsa da yabancı sözcükler ve alıntılar İzgü'nün eserlerinde rastlanan sözcük türleridir. Evin Eroğlu'nun İzgü'nün mizahi diliyle ilgili yapmış olduğu yüksek lisans tezinde vardığı sonuç da bunu kanıtlar niteliktedir: Mizahi, anlatımı sağlamak için edebî sanatlardan, Türkçenin zengin kelime hazinesinden, edebi ürünlerden ve kelime oyunlarından faydalanır (Eroğlu, 2008, s. 184). Bu anlamda bakıldığında dil eğitiminde kelime öğretimi açısından oldukça zengin bir kaynak olduğu, sadece içeriğe bakılarak söylenebilir.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. DİLBİLİM

Dil ve etimoloji ile ilgili çalışmalar çok uzun yıllardır yapılıyor olsa da bugün bildiğimiz anlamıyla dilbilimin ortaya çıkışındaki en önemli isim yapısal dilbilimin kurucusu F. De Saussure'dur. 20. yüzyılda dil çalışmaları artık salt sözcük özelinden çıkarak Saussure ile birlikte dilin her bir ayrıntısıyla inceleyen bir bilim haline gelmiştir. Dilbilim, F. de Saussure ile büyük bir gelişme göstermiş ve “dil bilimi” olmuştur (Kıran ve Eziler Kıran, 2013, s. 116).

Dilbilim, diğer adıyla lengüistik kendisini oluşturan kelimelerden de anlaşılacağı üzere dil üzerine yapılan bilimsel çalışmalar topluluğudur. Bu kavramı anlamak için yapılması gereken ilk tanım dildir. Dilin tanımı pek çok kişi tarafından farklı şekillerde yapılmıştır. TDK Büyük Türkçe Sözlükte dilin tanımı şu şekillerde yapılmıştır:

1. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban. 2. Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi...4. Düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı (Büyük Türkçe Sözlük, 2018).

Dilbilim sözlüğü dil tanımını; nedensiz simgelerden oluşan, bildirişimin gerçekleşmesini sağlayan dizge; çok boyutlu kavramlar bütünü olarak verir (İmer, Kocaman, ve Özsoy, 2013).

Çağdaş dilbilimin kurucusu olan Saussure'un tanımına göre dil hem dilyetisinin toplumsal bir ürünüdür hem de bu yetinin bireyler tarafından kullanılabilmesi için toplumun benimsediği zorunlu uzlaşımın bütünüdür (Rıfat, 2014, s. 22).

Aksan'a göre dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sınırlarını bugün de çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır. O gerek insan gerek toplum gerekse insan ve toplumdan ayrı

düşünülemeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur (Aksan, Her Yönüyle Dil, 2009, s. 11).

Zeynel ve Ayşe Kıran ise bu tanımı şöyle yapmaktadır:

“...Dil, insana özgü bir yeti olan simgeleştirme yetisinin en yetkin biçimidir. Dil kuşkusuz en ekonomik simgesellik örneğidir; öteki iletişim dizgelerinden farklı olarak, hiçbir kas gücü gerektirmez, bedensel bir harekete gereksinim duymaz. Kısacası, hiçbir iletişim dizgesi bu kadar az şeyle bu kadar büyük işler başaran dilin bu gücüne erişemez.” (Kıran ve Eziler Kıran, 2013, s. 58).

Verilen tüm bu tanımlara bakıldığında, tanımı pek çok kişi tarafından farklı biçimlerde yapılsa da dil, temel olarak iletişimin temel aracı olan ve içerisinde kendisine özgü kurallar barındıran bir kavramdır denilebilir. Bu kavramın temel alındığı ve çalışıldığı bilim dalı da dilbilim olarak adlandırılmaktadır. Başkan bu durumu şöyle anlatır:

“Haberleşme aracı olan insan dilinin bilimsel bir şekilde incelendiği çalışma alanına lengüistik veya dilbilim denmektedir. Dil araştırmalarında tarih boyunca ayrı ayrı yollar tutulmuşsa da bugünün modern lengüistiği belli bir inceleme yolunun veya metodunun en eski çağlardan bugüne kadar ortak bir çalışma ile geliştirilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır...Tek tek dillerin incelenmesi sonunda elde edilen bilgilerin toplanması suretiyle insan dilinin genel ve temel özellikleri anlaşılmasına çalışılmaktadır. Dilin bilimsel olarak incelenmesi sonucunda bazı pratik faydalar elde edilmekteyse de lengüistik bilimi bütün bilim dalları gibi sadece ve sadece, insan denilen varlığın, bu dünyayı ve evreni daha iyi anlamak için duyduğu bilgi susuzluğunu gidermeye çalışmaktadır.” (Başkan, 1967, s. 1).

Tanımda da açıklandığı gibi dilbilim, dili genel olarak her açıdan ve özelliğiyle açıklamaya çalışmaktadır. Dilbilim, her çeşit kullanım çerçevesinde, dili inceleyerek, insanın genel olarak, dil kullanma yeteneğini ve biçimini, insandaki edim ve edinç değerlerini, söz ve dil dizgeleri ve biçimlerini de ele alarak bunların arasında dil kullanma ayrımlarını ortaya çıkarmaya çalışır (Özünlü, 1997, s. IX).

Dilbilim ile dilin her bir detayına değinildiği için, diğer bilim dallarında olduğu gibi, dilim de kendi içerisinde alt dallara ayrılmaktadır ve her bir alanda özel çalışmalar

yürütülmektedir. Çalışmamız bu alt dallardan olan “söylem” üzerine biçembilimsel bir yaklaşımdır.

2.2. SÖYLEM

“Söylem” teriminin tanımını yapmak ve sınırlarını belirlemek zordur. Söylem denildiği zaman işin içerisine yazılı ve sözlü ürünler girmekte, bazen bir cümle bazense bir metin dahil edilmektedir. Söylemin tanımı için genel olarak yapısalci yaklaşıma göre tümce ötesi, tümceden büyük dil birimi; dilin toplumsal boyutu vurgulandığında ise dilsel büyüklüğüne bakılmaksızın (tek sözcük, tümce, paragraf vb.) işlevsel, iletişim değerli birim olarak tanımlanabilecek sözce denilebilir (İmer, Kocaman, ve Özsoy, 2013).

Söylem, ideolojiden asla tecrit edilemeyen, varlığını özne, (ethos) kültür, (logos) mantık ve söz, (episteme) bilgi, (topos) mekan ve (diaphopra) birleştiren farklar/zıtlıklardan alan, art zamanlı çizilmiş ve silinmiş, art zamanlı canlı ve ölü/gerçek ve gerçek dışı, art zamanlı açık veya kamufle edilmiş, görüldüğü veya duyulduğu, ya da her ikisinin de müşterek olarak yaşandığı kadarıyla işaretler, cümleler, (speech acts) söz edimleri, dile getirmeler, önermeler bütünüdür (Elbirlik ve Karabulut, 2015, s. 45).

Yapılan bu tanımlara da bakıldığında, söylemin ideolojik kaygılar taşıdığını söylemek yanlış olmaz. Özellikle dilbilimin konusu olsa da günümüzde her bilimsel alanda söylem çalışmaları yürütülmektedir. Söylem kısaca “asıl anlatılmak istenen” olarak tanımlanabileceği için, her bilim alanında ilgi görüyor olması şaşırtıcı değildir.

Söylem çalışmalarının yapılması için yazılı metnin olması şart değildir. Konuşma metinleri, diyaloglar da söylemin konusu olabilir. Söyleme yönelik birçok yaklaşım vardır: Eleştirel söylem çözümlemesi, edimbilim, konuşma çözümlemesi vb. gibi. Biçembilim bunlardan biridir. Ancak bizim çalışmamızda, yazılı metinlerin eleştirel söylem biçembilimsel çözümlemesi yapılacaktır.

Eleştirel söylem çalışmaları alanında Michael Halliday (1925), Norman Fairclough (1941) ve Teun A. van Dijk (1943) yoğun olarak çalışmış, söylemin ideolojik kısmıyla ilgilenmişlerdir. Çalışmamızın bir sonraki bölümünde Halliday’in eleştirel biçembilimsel söylem yöntemi tartışılmıştır. Fairclough’a göre söylem bireysel bir etkinlik ya da duruma bağlı değişikliklerin yansımalarından ziyade sosyal bir

yöntemdir. Bu yöntem insanların yaşayış biçimlerini ve yaşadıkları dünyayı betimlemektedir. Söylem, sosyal yapıyı inşa eden her bir olgunun oluşturulmasında katkıda bulunur. Bu bağlamda söylem, sadece dünyayı resmeden değil, dünyanın anlamını oluşturan, dünyayı oluşturan ve inşa eden bir uygulamadır (Fairclough, 1992, ss. 63-64). Bir eleştirel söylembilimci olarak Fairclough, ideolojilerin metinlerde yer aldığını savunur. Metinlerin biçim ve içeriğinin ideolojik süreç ve yapıların izini taşıdığı doğru olduğu halde, ideolojileri metinlerden doğrudan okumak mümkün değildir. Metni oluşturulan ideolojinin anlaşılabilmesi, okunabilmesi için metinlerin yorumlanması ve tüm sosyal olayların göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Fairclough, 1992, ss. 88-89).

Van Dijk, söylemin tanımının bir çırpıda, tek bir alanla yapılmasının mümkün olmadığını söyler. Söylemin dil, iletişim, etkileşim, toplum ve kültür kavramlarında olduğu gibi, kesin çizgilerle tanımı mümkün değildir (Dijk, 1997, s.1). Van Dijk çalışmalarını çoğunlukla medya alanına yönelendirmiş ve haber metinlerinin eleştirel söylem çözümlemesi yoluyla analizini yapmıştır. Söylem ve iletişim ideolojilerin şekillenmesinde kilit rol oynar. Dijk söylem yapıları, stratejileri ve süreçleri ile söylemin ideolojilerin oluşumundaki belirgin rolünün açık bir şekilde analizinin yapılması gerektiğine inanır (Dijk, 2008, s.35).

İdeoloji, kişinin geçmişini, bir bütün olarak hayatının daha geniş ortamlarını, ailesini ve o dönemki toplumdaki konumunu, ne kadar parası olduğunu, eğitimini, kültürünün normlarını, ve dahasını belirli durumlarda hayata bakışını oluşturan etmenler olarak sunar (Haynes, 1989, s.118).

Eleştirel söylem analizi, yalnızca söylenenin ya da metinde var olanın değil, aynı zamanda neyin yok olduğunun analizidir. Bu anlamda eleştirel söylem analizi yapılırken politik ve sosyal ideolojilerin metinler üzerinde doğrudan okunmasından daha ziyade analizcinin görevi, yazılar, sunum şekilleri ve varoluş şekilleri arasındaki mümkün olan bütün biçimleri bulmak, yazılar ve varoluş şekilleri arasındaki ilişkileri, neden bazı kişilerin dilin yerleşmiş kullanımını konusunda belli tutumlar benimsediklerini aramak ve keşfetmektir (Rogers, 2004, s.7).

2.3. SÖYLEM BİÇEMBİLİMİ

Söylemi oluşturan pek çok öge mevcuttur. Bizim çalışmamızda daha çok üzerinde duracağımız biçemsel yönü olacaktır.

Söylem çözümlemesinin dallarından biri olan biçembilim, günümüzde sıklıkla edebi yazın türlerinin analizi için kullanılmaktadır. Biçembilim çalışmaları gerçek anlamıyla ilk olarak Halliday tarafından gerçekleştirilmiş, Haynes tarafından geliştirilmiştir. Halliday'ın ileri sürmüş olduğu biçembilim kavramı Haynes'in bu alanda yapmış olduğu çalışmalarla desteklenerek, kuramsallaştırılmıştır. Haynes'in bu alanda yazmış olduğu *Style* (1995) ve *Introducing Stylistics* (1992) kitapları eleştirel söylem biçembilimi her bir ayrıntısıyla tanımladığı ve örnekler verdiği kaynaklardır.

Dilbilimi tanımlarken yapıldığı gibi biçembilimi de sözcük köküyle incelediğimizde “biçem” in araştırıldığı bilim dalı olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu durumda biçemin tanımı önemlidir:

“Bir metindeki dil kullanımının, bir yazar ya da döneme özgü dil özelliklerinin tümü. Biçembilgisinde değişen amaçlara göre biçemin üç özelliğinden söz edilir: a) biçem tek tek dil öğelerine (biçem öğelerine) dayanır. b) biçem metinlerin bir özelliğidir (bu bakımdan biçem özellikleri vardır). c) Biçem tarihsel, işlevsel ve bireysel özelliklere bağlıdır. Değiş de denir (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2013, s. 51).

Bu tanımından da anlaşılacağı üzere biçem dil öğeleri, dönem ve yazarın birebir katılımıyla ilgilidir. Biçemin incelendiği bilim dalı olan biçembilimin tanımı da dilbilim sözlüğünde şu şekilde yapılmıştır:

“Dilbilim ilke ve yöntemlerinden yararlanarak biçemin incelenmesi, biçem ölçütlerinin belirlenmesi ile uğraşan inceleme alanı. Geleneksel yaklaşımda biçembilim yazın yapıtlarının, belli bir yazar ya da dönemin dil kullanım özellikleri ya da biçeminin incelenmesiyle ilgilenirdi...Çağdaş dönemde biçem incelemeleri daha çok betimlemeli bir yöntem kullanır ve sözcüğü ölçünlü kullanımdan sapsmaları ele alır; metinlerin işlevleri ve metin türlerinde dil kullanımını üzerinde durur. Bu bakımdan biçembilim birkaç yönelimi yansıtır: a) yöntem bakımından bir metin çözümlemesidir. b) kuralcılık (normative) açısından dil kullanımındaki doğruları bumlara yöneliktir (sözbilim yönelimli). c) Betimsel olarak metindilbilimle doğrudan ilgili bir alandır ve bir metnin

öteki öğelerle etkileşimini (metin türü, konu vb.), dil özelliklerini açıklar. Değişibilim de denir (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2013, s. 52).

Tanıma bakıldığında da görülmektedir ki, çağdaş biçembilim çalışmaları çoğunlukla metin türleri üzerinde çalışmalar yapmaktadır ve dilbilimin pek çok dalıyla ilişkilidir.

Söylem dilbilim, tümcelerüstü dilbilgisi, metin dilbilim, metin bağdaşıklığı, biçembilim ve metin sözdizimi üzerinde yoğunlaşan; metinlerin karmaşık değişkenlerini, söylemi, insan unsurunu, sıra dışı dil kullanımlarını ve sapmalarını araştıran; dilin işlevsel kuramlarını, edimbilim ve söylem çözümlemesi, bilişsel bilim ve yapay zekâ gibi alanların farklı çözümleme yöntemlerini kullanan Söylem Biçembilim Halliday'ın toplumsal semiyotik dilbilgisi kuramının ve bu kurama dayanan eleştirel dilbilimin bir ürünüdür denilebilir (Şahin, 2013, s. 20).

Yazınsal metinlerde kullanılan dili incelemek, o metni anlamak için gereklidir. Her okuyucunun kendi tecrübe ve hayat görüşü farklı olduğundan yazınsal metinleri anlamak için içgüdüsel olarak anlamlandırdığı metni dilbilimsel, anlambilimsel ve biçembilimsel yorumlamalar yaparak bilimsel olarak da kanıtlama gereği ortaya çıkar (Tutaş, 2006, s.169).

Biçembilim ile metinlerdeki dil kullanımları ve dil yapıları detaylı bir şekilde incelenebilmektedir. Bu inceleme metnin önemini ve aslında ne anlattığını keşfetmek için önemlidir. Çünkü bir metni diğerlerinden farklı kılan neyi, nasıl anlattığının anlaşılabilmesidir. Söylem anlamı bir metinde okuyucu tarafından hemen anlaşılacak bir şekilde hazır bulunmamakta, ancak özellikle durum içerisindeki sözcelere yüklenen uygun anlamlar katılımcılar tarafından bir etkileşim içerisinde değerlendirildiğinde anlaşılmaktadır (Özyıldırım, 2010, s. 25). Söylem biçembilimi, söylem dilbilimi, sözdizimi üstü (tümcelerarası) dilbilgisi, metin dilbilim, metin bağdaşıklığı, biçembilim ve metin sözdizimi üzerinde odaklaşır ve metinlerin karmaşık değişkenlerini, söylemi, insan faktörünü, sıra dışı dil kullanımlarını ve sapmalarını araştırır (Alagözlü, 2005, s. 68). Halliday tümcelerdeki anlam yüklerinin durum değişimi göstermelerinde dilbilimsel etmenlerin yanı sıra toplumbilimsel, ruhbilimsel, fizyolojik ve ekonomik etmenlerin de önemli payı olduğunu ve bu yüzden bu anlam yüklerinin “durum” dilbilgisinin yanı sıra “işlevsel” dilbilgisiyle de açıklanabileceğini belirtmiştir (Şahin, 2013, s. 18).

Özünü'nün de kitabında bahsettiği gibi yazın dünyasındaki yazarların birçoğu, imgelerinde yarattıkları deyim, anı ve betimlemeleri okuyucu ya da dinleyicilerine aktarabilmek için kimi biçimleri, genel dil yetisi içinde olmakla birlikte, dili kullananlarca alışılmamış bağdaştırmalar ve betimlemeler biçiminde kullanırlar, ya da tümce kalıplarının duyulmamış biçimlerini sıralarlar (Özünü, 1997, s. 7). Bunun sonucunda ortaya çıkan yeni dil kullanımlarına dilbilim alanında “sapmalar” adı verilmektedir. Biçembilimin asıl ilgilendiği de bu metinlerde kullanılan bu dili araştırmak ve biçem yönünden analizini yapmaktır.

Bu durumda Short ve Leech'in genel olarak biçem ve biçembilim için yaptıkları tanıma bakıldığında, çalışmamızda bahsettiklerimizin bir özeti olacaktır:

- (i) Biçem, dilin kullanılma biçimidir
- (ii) Bu nedenle biçem, dilin dağarcığından yapılan seçimlerden oluşur.
- (iii) Biçem dil kullanım alanı açısından tanımlanır
- (iv) Biçembilim genellikle edebi dil ile ilgilidir.
- (v) Edebi biçembilim biçem ile edebi ya da estetik işlev arasındaki ilişkiyi açıklamakla ilgilidir.
- (vi) Biçem kısmen geçirgen veya geçirimsizdir: geçirgen, açıklayıcılık anlamına gelir; geçirimsizlik, bir metnin yeterince açıklanamayacağını ve metnin yorumlanmasının büyük ölçüde okuyucunun yaratıcı hayal gücüne bağlı olduğunu ima eder.
- (vii) Biçemsel tercih, dilsel tercihin aynı konuyu farklı şekillerde icra etme yönleriyle kısıtlıdır (Leech ve Short, 1981, s.31).

2.4. ELEŞTİREL BİÇEMBİLİM VE EDEBİ ÇÖZÜMLEME

Biçembilim çalışmaları siyasi konuşma, günlük konuşma, gazete yazıları, edebi türler gibi pek çok alanda yapılırsa da en popülerleri edebi türlerde yapılan şeklidir. Biçembilim çalışmaları özellikle şiir alanında sıklıkla gerçekleştirilmektedir. Biçembilimin şiiri konu almasındaki en büyük sebep, edebi ve söz sanatlarının şiir dalında daha çok yer almasıdır. Ancak kısa öykü alanında da yapılan biçembilim çalışmalarının sayısı göz ardı edilemez boyuttadır.

Edebi metinleri birebir yakından inceleyen biçembilimin asıl olarak iki amacı vardır: ilki öğrencilerin metinleri anlamlı bir şekilde yorumlamasını, ikincisi öğrencilerin dil

bilgisini ve bilincini genel olarak geliştirmesini/genişletmesini sağlamaktır (Lazar, 1993, s.31).

Çalışmamızda, John Haynes'ın aşamalı olarak adlandırılan Eleştirel Söylem Biçebilim yöntemi kullanılacaktır. Bu yöntem bir kontrol listesi şeklindedir. Bu yöntemle göre, bir söylem metninin değerlendirilmesi ve analizinin yapılabilmesi için 11 ana başlık altında incelenmesi gerekmektedir:

2.4.1. Doğru Sözcük Seçimi

İlk başlık, adından da anlaşıldığı üzere yazarın söyleme uygun olan sözcükleri seçmesi ve kullanmasıdır. Biçem anlayışı yaygın anlamıyla tam olarak doğru kelimenin veya cümlenin dikkatle seçilmesi meselesidir (Haynes, Style, 1995, s. 2). Bu bağlamda değerlendirildiğinde yazın türünde verilen bir söylem örneğinin, söylemin genel konusu ve söylemi gerçekleştiren kişi göz önünde bulundurulduğunda doğru sözcük seçiminin yapılması elzemdir. Bu kullanımların ilk akla geleni eş anlamlı sözcüklerin kullanımınıdır. Ancak, doğru sözcük seçiminden kastedilen tamamen eş anlamlı sözcükler değildir. Örneğin, aynı şeye atıfta bulunan iki kelime, farklı bakış açılarından aynı kişiye düşmanları tarafından bir terörist, arkadaşları tarafından ise bir özgürlük savaşçısı olarak bahsedilebilir (Haynes, Style, 1995, s. 2). Bu bağlamda sözcük seçiminde bakış açısı, anlatıcının kimliği, söylemin genel konusu dikkate alınmalıdır. Haynes'e göre doğru kelimeyi seçmek aynı zamanda konuştuğumuz ya da yazdıklarımıza odaklanmaktır (Haynes, Style, 1995, s. 3).

2.4.2. Toplum ve Dilbilgisi Gelenekleri

Konuşurken veya yazarken, sosyal ve dilsel geleneklerden ve okuyucuların veya dinleyicilerin beklentilerinden etkileniriz (Haynes, Style, 1995, s. 7). Her tür konuşma ve yazılı aktarımın yapılış biçimi vardır. Toplantı dili ile günlük konuşma dili farklıdır aynı şekilde bilimsel makale ile roman türünün de dili de farklıdır. Haynes, bu başlık altında tür ile kullanılan dilin uyumunu ölçer.

2.4.3. Metaforlar

Haynes'e göre söylem içerisinde iki çeşit metafor bulunmaktadır: Ölü metaforlar ve canlı metaforlar. Ölü metaforlar, günlük dilde sıklıkla kullanılan ve rastlanan metafor kullanımlarıdır ve okuyucunun ya da dinleyicinin dikkatini çekmezler. Canlı metaforlar

ise bunun tam aksine, anlamı vurgulamak amacıyla başvuru farklı kullanımlardır. Her dilde farkında olmaksın metafor kullanımına başvurulur. Konuşmayı ya da yazımı daha etkili ve akılda kalıcı hale getirmek için metaforlardan yararlanır.

2.4.4. Metin İçerisindeki Sözcük Yapıları

Haynes'a göre biçemi etkileyen bir diğer unsur kullanılan sözcük türleri ve yapılarıdır. Çünkü metnin biçimini ayrı seçimler değil, metni oluştururken seçilen her bir tür, kelime, söylem biçimi etkileyecektir. Bu başlık altında Haynes, metinde ya da konuşmada en çok tekrarlanan ve en sık kullanılan kelimelere bakar. Örneğin, boks maçıyla ilgili bir metinde ya da radyo yayınında boks terimlerine daha çok rastlanacaktır. Ancak bu sözcüklerden sonra sıklıkla kullanılan sözcükler de analiz edilir. Kullanılan sözcüklerin kullanım sıklıkları matematiksel olarak hesaplanır.

2.4.5. Dilbilgisi Örüntüsü

Dilbilgisi örüntüsü ile kastedilen, metin ve konuşma içerisindeki işlevsel ve içerik kelimelerin kullanımınıdır. Metin içerisinde konu ile alakalı sözcük seçimine mi yoksa işlevsel sözcüklere mi öncelik verilmiş buna bakılır.

2.4.6. Yapıların Metinsel Uyumu

Tümce yapısı metnin içeriğiyle ve yazarın metin üretmesindeki amacıyla yakından ilgilidir. İçerik amacı yansıtır. Öyküdeki, dil kullanımının ve içeriğinin hangi biçimlerde nasıl vurgulandığını belirtmek için (i) sözcük öbeği, (ii) tümce yapısı, (iii) zaman konularını ele almak gerekli olacaktır (Erden, 1998, ss. 108-109).

2.4.6.1. Sözcük

Haynes, bu bölümde kullanılan sözcüklerin metin ile uyumuna metin içerisindeki konulara göre bakılmasını önerir. Haynes'ın yönteminde sözcük analizi genelden özele doğru yapılmaktadır. Bundan önceki başlıklarda öncelikle sık kullanılan sözcüklerin matematiksel hesaplaması yapılmış, ardından sözcük kullanımında işlevsel mi yoksa içerik sözcüklere mi yoğunluk verilmiş buna bakılmıştı. Bu başlık altında ise daha da özele inerek, metin içerisindeki konulara ve temalar yönelik olarak hangi kelimeler ne sıklıkla kullanılmış bunlara bakılır. Metin içerisinde farklı temalar barındırıyorsa bunlarla alakalı olan kelimeler saptanır.

2.4.6.2. Cümle Yapıları

Kullanılan cümlelerin yapısı metnin ve konuşmanın, okuyucu ve dinleyicisini etkileyecek, metnin ve konuşmanın inandırıcılığını, tonunu belirleyecektir. Cümle yapıları başlığıyla Haynes, metin içerisindeki cümlelerin dilbilgisel analizinin yapılması gerektiğini söyler. Bu aşama, dil öğretimine uygunluk açısından değerlendirilecek metinler için oldukça önemlidir.

2.4.6.3. Zaman

Zaman başlığı altında, dilbilgisel olarak metinlerde kullanılan cümlelerin zaman ve kip çözümlemesi yapılır. Bir önceki başlık gibi, yabancı dil öğretimi için uygunluk değerlendirmesinde önemli bir basamaktır.

2.4.7. Anlatım Ortamı Ve Metin Biçemi

İfade aracı, metnin biçimini etkiler (Haynes, Style, 1995, s. 32). Bir metni daha çarpıcı hale getirecek olan anlatım biçimidir. Bu sebeple, aslında çok etkileyici bir hikâye kötü bir anlatımla verildiğinde ilgi çekici olmayacaktır. Aslında aynı anlatı çok farklı dil dizileriyle de iletilebilmektedir. Ancak her dil dizisinin okur üzerinde yarattığı etki diğerlerinden farklıdır (Erden, 1998, s. 111).

2.4.8. Sözcük ve Olay Dizilimi

Haynes, sözcük ve olay dizilimi başlığı ile, bütün olarak bir metinde, bir paragrafta ve bireysel cümlelerin ifadelerinde geçen şeylerin sıralamasının bu durumu nasıl vurgulu veya sürpriz dolu yapabileceğini anlatır (Haynes, Style, 1995, s. 38). Bir cümlenin devrik ya da alıntı ise dolaylı cümle olup olmaması anlatımı oldukça etkiler. Buna en gösterilebilecek en bariz örneklerden biri öykü anlatım tekniklerindeki önceden ima etme (foreshadowing) ya da geçmişi göstererek (flashback) öyküye başlama şeklidir. Bazı öykülerde, öykünün sonu ile başladığında, okuyucuyu daha etkileyici bir giriş yapılabilmektedir.

2.4.9. Önemli Ayrıntıların Seçimi

Haynes'a göre, anlatımda her bir detayın verilmesi okurun ya da dinleyicinin hayal gücünü sınırlayacaktır. Bu sebeple, anlatımda olabildiğince az sözcük kullanarak,

önemli detaylara vurgu yapılmalı ve gerisini okurun ya da dinleyicinin tamamlaması beklenmelidir.

2.4.10. Bireysel Tutum Ve Duygusal Katılım

Bu başlık altında bakılması gereken, konuşmacının veya yazarın tutumu, kullandığı sözel yapılar, duygusal katılımı veya ayrılmaları, bakış açısı ve ideolojisidir (Haynes, Style, 1995, s. 51). Kısa öykü örneklemede basit olarak “Anlatıcı 1.tekil mi yoksa 3.tekil kişi mi?”, “Öyküye müdahalede bulunuyor mu?”, “Öyküdeki olayı yanlı olarak mı anlatıyor?” sorularına yanıt aranarak bu basamak tamamlanabilir.

2.4.11. Biçem ve İdeoloji

Haynes, bu basamağa kadar bir metnin biçiminin konuşmacı ya da yazarın nasıl yazdığından, kime, nasıl hitap ettiğinden, anlatım ortamından, dilbilgisel verilerinden etkilendiğini vermiş olduğu başlıklarla ortaya koymuştur. Bu basamakta ise, yazara ya da konuşmacıya doğal gelen ideolojisinin etkisi ölçülmektedir. Burada değerlendirilen, birebir yazarın hayat görüşü, siyasi görüşü, düşünce tarzıdır. Bunun için de anlattığı olayı anlama şekli, kelime seçimi yazarın hayatı ve edebi kişiliği ile karşılaştırılmalıdır.

3. BÖLÜM

ANALİZLER

3.1. *DAYAK BİRİNCİSİ* ADLI ÖYKÜ'NÜN ELEŞTİREL SÖYLEM BİÇEMBİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1.1. Doğru Sözcük Seçimi:

Muzaffer İzgü bu öyküsünde toplumsal eleştiri olarak mizah unsurunu kullanmıştır. Karakola adım atmak şöyle dursun, karakoldan çağırılmaktan korkulan bir dönemde aslında sadece vergi borcu için çağırıldığını öykü sonunda öğrenen bir adamın ve çevresindekilerin yaşadıklarını anlatan bu öykü, adından da anlaşıldığı üzere bir dövülme öyküsüdür. Mizah unsuru kullanarak, polis yani dolaylı yolla devlet kurumlarındaki yozlaşmayı aktaran İzgü, öyküsünde dövmek kelimesi yerine daha kuvvetli bir anlamı olan dayak kelimesini seçmiş ve öyküde sık sık “Dayak atmak”, “Dayak yemek”, “Bir posta Dayak yemek”, “ıslatmak”, “dayağı ver etmek”, “Dayak çekmek”, “falakaya yatırmak” kelime ve kelime gruplarını kullanmıştır. Öyküde karakola çağırılan vatandaş, haberi duyan herkesin evlerine gelmesi durumunu “dost kara günde belli olur” diyerek anlatır. Karakola akrabaları ve arkadaşlarıyla birlikte karar veren karakter, birlikte gittiği kişileri “karakola götürme komisyonu” olarak betimlemektedir.

İzgü son zamanlarda yerine yakınlarda, oldum olası yerine oldu bitti, özellikle yerine hele, kafa patlatıyorum yerine kafamı patlatıyorum, aklıma getiriyor yerine usuma vuruyor, konulmuş yerine konmuş, kadar yerine denli, beslenmelisin yerine gıda almalısın, sabah yerine sabahleyin, gitmeden yerine gitmezden önce, ilaç iç yerine hap yut, karakola götürülmek yerine karakola düşmek, yer/bölge yerine kesim, diğerlerinden yerine hepsinden, kadar yerine dek, sonra yerine onun ardından, özellikle yerine hele, tam yerine tastamam, resmen yerine adeta, zevk alıyor yerine zevk duyuyor, düzgünce/efendi gibi yerine efendi efendi, ip gibi dizilmiş yerine bardak gibi dizilmiş, serbest bıraktılar yerine saldılar kelime ve kelime gruplarını kullanmayı tercih etmiştir.

3.1.2. Toplum ve Dilbilgisi Gelenekleri:

İzgu bu öyküsünde yerel ve günlük konuşma dilini diğer öykülerine kıyasla sıklıkla kullanmamıştır. Ancak örnekler mevcuttur:

“Olur ya, adam yürüyüşümü beğenmez, kaşımı beğenmez, gözümü beğenmez, alır beni içeri, neren ister neren istemez...”

Yazar burada “neren ister neren istemez” şeklinde bir deyiş kullanmıştır. TDK’da karşılaşılmayan bu söz öbeği, cümleye “kim ister ki” ya da “nereni” kelimesini yerel kullanım olan neren olarak kullanarak “nereni beğenir, nereni beğenmez” gibi bir anlam katmak için kullanılmış olabilir.

Halktan kişilerin hikâyede yer aldığını göstermek isteyen İzgu bunu karakterlerin konuşmalarına yansıtmıştır. “Eee şunu baştan anlat hele!”

Yerel konuşma diline uygun olması için “... bilmeceyi çözmeğe çalışıyorlardı.” cümlesinde “çözmeye” kelimesi “çözmeğe” olarak verilmiştir.

“Karakola gitmezden önce sakinleştirici hap yut...” cümlesinde “gitmeden” ya da “gitmeden önce” olarak kullanılabilir kelime/kelime öbeği “gitmezden önce” olarak verilmiştir.

“...polisler uzamış sakalıma kızıp kızıp ver ettilerdi dayağı” cümlesinde, TDK Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğündeki “Üst üste vurmak, fırlatmak” (Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü, 2018) anlamıyla ver etmek söz öbeğini bilinen geçmiş zaman çekimiyle iki kez vurgulayarak “ettiler” yerine “ettilerdi” olarak kullanmıştır.

Günlük konuşma dilinde iyelik eki almadan kullanılan “kafa patlatmak” deyimini iyelik ekiyle kullanılmış haliyle “kafamı patlatıyorum” olarak öyküde geçmektedir.

Deyimler sözlüğünde “ip gibi dizilmek” olarak geçen deyim, bölgelere göre farklılık göstererek “menemen bardağı gibi dizilmek”, “menemen testisi gibi dizilmek”, “nazilli bardağı gibi dizilmek” şekillerinde de kullanılmaktadır. Bu öyküde de bu kullanıma yakın bir yerel kullanım görülmekte ve “... yeni gelen bir komiseri bizi orada bardak gibi dizilmiş görünce...” cümlesinde “bardak gibi dizilmiş” şeklinde kullanılmıştır.

“Nerden öğrendiniz bu denli güzel Dayak yemesini?” cümlesinde “nereden” kelimesi “nerden” şeklinde kullanılmıştır. “Orda burda ne konuştun, iyi düşün?” yine bu cümlede “orada” “burada” olarak kullanılan kelimeler “orda burda” şeklinde kullanılmıştır.

“Eve doğru koşmağa başladık” cümlesinde “koşmaya” olarak kullanılması gerekirken bu sözcük “koşmağa” şeklinde kullanılmıştır.

3.1.3. Metaforlar

İzgu'nun *Dayak Birincisi* öyküsünde en çok ölü metaforlara rastlanır. Canlı metaforlara pek başvurulmamıştır. Bunun bir nedeni, öykünün geneline hâkim olan yerel konuşma dili olarak görülebilir. İzgu öykülerinde daha çok memleketi olan Adana'nın yoksul, gariban insanlarına yer vermiştir. Bu sebeple, öyküdeki dil, mizah oluşturmak amacıyla bile canlı metaforlardan uzak, yalındır. Bu öyküde kullanılan metaforlara bakıldığında, aşağıdaki cümleler örnek teşkil etmektedir:

“Önünden geçerken bile içim titrer, ayaklarım birbirine dolaşır. Hele karakolun bahçesinde bir polis varsa yolumu bile değiştiririm.” Bu cümle içerisinde “içim titrer”, “ayaklarım birbirine dolaşır”, “yolumu değiştiririm” ölü metaforlar olarak kullanılmıştır. Okuyucu için okumaya ve duymaya alışılmış yapılarıdır. Gerçek anlamları dışında olsa da dikkat çekici özellikleri bulunmamaktadır.

“Kafamı patlatıyorum, son bir haftayı, on beş günü, hatta bir ayı gözlerimin önüne getiriyorum, olayları usuma vuruyor, hayır, ben polislik hiçbir şey yapmadım, diyorum. Bir kez, tüm akraba, hısım, dost, dayak yiyeceğime yüzde yüz gözüyle bakıyorlar, yalnız bu dayağın ölçüsü ne olacak, onu bilmiyorlardı. Çünkü polisin her suç için önceden konmuş belirli bir dayak kontenjanı vardı. Şu iş için şu denli dayak, bu iş için bu denli dayak. “İzgu bu bölümde ölü ve canlı metaforlara başvurmuştur. “Kafa patlatmak”, “gözleri önüne getirmek”, “usa vurmak”, “dayak yemek”, “yüzde yüz gözüyle bakmak” ölü metaforları yanında, “dayak ölçüsü” ve “dayak kontenjanı” ile sayılamaz olan” dayak” kelimesi sayılabilir bir nesneye benzetilmektedir.

” ...işlemediğin suç için atılacak dayağın ölçüsü yoktur.” Burada ise “dayak atmak” kelime grubu her ne kadar soyut bir kavram olan “dayak” kelimesinin “atılması” mümkün olmasa da ölü metafor olarak kullanılmıştır, çünkü okuyucu “dayak atmak”

kelime grubuyla günlük hayatta karşılaşmakta ve bunun anlamının aslında “dövmek” olduğunu bilmektedir. Bu cümle içerisinde “dayağın ölçüsü” canlı metafor örneği olarak gösterilebilir çünkü burada sıklıkla kullanılan bir kelime grubu olmamakla birlikte, “dayak” ölçülebilecek bir kavrama benzetilmiştir.

” Saç tıraşına, sakalına, gömleğine kafayı takmasın polisler. Çünkü bir kezinde ben karakola düşmüştüm de, polisler uzamış sakalıma kızıp kızıp ver ettilerdi dayağı.” cümlelerinde “kafayı takmak” ölü metafor olarak kullanılmıştır. “Karakola düşmek” hem canlı hem de ölü metafora örnek gösterilebilir. Halk arasında sıklıkla kullanılsa da burada “düşmek” kelimesi birinci ve akla ilk gelen anlamının dışında kullanıldığı için canlı metafora örnek olabilir. İkinci cümledeki “ver ettilerdi dayağı” kelime öbeğine bakıldığında, “ver etmek” kelime grubu TDK(Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü, 2018)’daki anlamı ile kendi içerisinde “vurmak” anlamını halihazırda taşıdığı görülmektedir. .Bu sebeple “ver etmek” öbeği arkasından kullanılan “dayak” kelimesi ile abartı sanatına başvurulmuştur.

“Karakola yaklaştıkça dizlerimin bağı çözülüyordu. Hele kapıda, az daha kalbim duracaktı.”, “Onun ardından dayım yedi dayağı” cümlelerinde yine “dizlerimin bağı çözülüyordu”, “kalbim duracaktı”, “yedi dayağı” ölü metafor örnekleridir.

“Hani bir evden ölü çıkar...onun gibi, "dost kara günde belli olur" diyen tanıdık hısım akraba doldular bizim eve.” Bu cümlede “evden ölü çıkar” kişileştirme sanatının kullanıldığı bir örnektir. “Tanıdık, hısım, akraba doldular bizim eve” kullanımında “eve dolmak” ile kastedilen eve toplanmak, kalabalık hale gelmektir. Yazar burada benzetme sanatına başvurmuştur.

“Kadınlar suskun, çocuklar felaketi anlamışlar gibi, bana acıyan gözlerle bakıyorlardı.” ve “Ancak o zaman dayağa karşı güçlü olabilirsin.” cümlelerinde “acıyan gözler” ve “dayağa karşı güçlü olabilirsin” ifadeleri ile “göz” ve “dayak” kelimelerine verilen özelliklerle kişileştirme yapılmıştır.

“Ben önde, karakola götürme komisyonu ardımda karakolun yolunu tuttuk.” İle “yol tutmak” ölü metaforu kullanılmıştır. İzgü, karakola çağırılan karakter ile karakola giden akraba ve arkadaşları için “komisyon” benzetmesi ile abartma yapmıştır.

"İşte, dedi, dayak yiyecek adam bunun gibi olmalı. İnsan böylelerine dayak atmaktan âdeta zevk duyuyor. İnsan efendi efendi dayağını yiyip gitmeli. Şu adamdaki efendiliğe bak, tıraşı, sakalı, gömleği. Lütfen ayağınızı biraz daha uzatır mısınız, sopa tam denk gelmiyor da." İzgü'nün genel olarak öykülerinde kullandığı tarzın örnek cümlelerinden biri olan bu cümlede, iğneleme/taşlama sanatına başvurulmuştur. "Dayak atmak" olumsuz anlamlı iken olumlu anlamda olan "zevk duymak" kelime grubu ile birlikte kullanılmıştır. Burada tezatlık, olumsuz bir durumdan olumlu bir sonuç elde etmek olarak sunulmuştur. Yine, "efendi efendi dayak yemek", "efendiliğe bak" diyerek dövmek için "ayağınızı biraz daha uzatır mısınız" sorusu paradoks oluşturmaktadır.

"Bizi orada bardak gibi dizilmiş görünce" cümlesinde canlı metafora, benzetme yolu ile rastlanmaktadır çünkü kullanılan benzetme günlük dilde sık rastlanır bir örnek değildir ve metinde dikkat çekmektedir.

"Alın bunları, ıslatın biraz..." cümlesi ile, ıslatmak fiili dövmek anlamında kullanılarak metafor oluşturulmuştur.

"İkinci posta dayakta yine efendiliğim, sakinliğim, temizliğimle birinci geldim." İzgü'nün tezatlık ve kinaye kullanarak oluşturduğu bu cümlede, olumsuz bir durumda, olumlu bir sonuç elde edilmesinden bahsedilerek paradoks kurulmuştur. "Efendilik", "sakinlik", "temizlik" gibi olumlu özellikler sebebi ile, olumsuz olan "dayak" eylemi akabinde öyküdeki karakter "birinci gelme" gibi çok olumlu bir sonuca ulaşmaktadır. Kullanılan zıtlıklar, içinde bulunulan durumu taşlama yoluyla okuyucuya aktarmaktadır. "Nerden öğrendiniz bu denli güzel dayak yemesini? diye övdü." cümlesi de bu paradokslara örnektir. Zıtlık taşıyan "güzel" ve "dayak yemek" kavramları bir arada kullanılmış, bunlara ek olarak, dövülen kişi döven kişi tarafından övüldüğünü öne sürmektedir. "Övmek" ve "dövmek" zıt kavramları bir arada sezdirilerek paradoks güçlendirilmektedir.

"Şaşkınlıktan hiçbirimizin aklına gelmedi." ile ölü metaforlara başvurulmuştur.

3.1.4. Metin İçerisindeki Sözcük Yapıları

İzgü, *Dayak Birincisi* öyküsünü 830 kelime ile oluşturmuştur. Öykünün konusu gereği en sık kullanılan kelimeler karakol, dayak ve polis olmuştur. Karakol kelimesi 13, dayak 12, polis 12 defa kullanılmaktadır. Yazar, bu kelimelerden sonra, amca

kelimesini 7, ev kelimesini 6, dayı kelimesini 5, bekçi kelimesini 4, akraba kelimesini 4 yerde kullanmıştır.

3.1.5. Dilbigisi Örüntüsü

Metnin tümüne bakıldığında, içerikle alakalı olan karakol ve dayak kelimelerinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Ancak, metnin geneline hâkim olan işlevsel kelimelerdir. Hele, öyle, bile, diye işlevsel kelimeleri en sık kullanılanlar arasındadır. Metin daha çok günlük konuşma dili ile yazılmış olduğu için işlevsel kelimeleri daha sık görmekteyiz. Bu bağlamda, içerik kelimelerinin, işlevsel kelimelerden az olduğu göz önünde bulundurulduğunda, metnin anlam bakımından yoğun olmadığı söylenebilir.

3.1.6. Yapıların Metinsel Uyumu

3.1.6.1. Sözcük

Öykünün geneli itibari ile 3 temel konu sınıflandırması yapılabilir:

-Korku ile alakalı kelimeler: korkmak, içi titremek, ayakları birbirine dolaşmak, yolunu değiştirmek, yemek bile yiyememek, acıyan gözlerle bakmak, felaketi anlamak, dizlerinin bağının çözülmesi, kalbi duracak gibi olmak, sararmak,

-Resmi makam ile alakalı kelimeler: karakol, polis, bekçi, suç işlemek, komisyon, yakalamak, ifade, komiser, nöbet, ifade almak, vergi borcu, tebliğ, imza, içeri almak, bırakmak, salmak

-Şiddet ile alakalı kelimeler: dayak yemek, dayak atmak, dövmek, dayağı var etmek, dayak çekmek, falakaya yatırmak, dayak antrenmanı, sopa, ıslatmak

3.1.6.2. Cümle Yapıları

Oldu bitti karakollardan korkarım.

1- Geniş zaman anlatımıyla, kahramanın kendini anlattığı, basit fiil cümlesi başlangıç olarak seçilmiştir.

Önünden geçerken bile içim titrer, ayaklarım birbirine dolaşır.

2- Öykü, geniş zaman anlatımıyla ve kahramanın kendini anlatmasıyla devam eder. Cümle, bağımsız sıralı fiil cümlesidir.

Hele karakolun bahçesinde bir polis varsa yolumu bile değiştiririm.

3- Kahramanın kendini anlatması devam eder. Cümlenin yapısı şartlı birleşik fiil cümlesidir.

Olur ya, adam yürüyüşümü beğenmez, kaşımı beğenmez, gözümü beğenmez, alır beni içeri, neren ister neren istemez...

4- Bağımlı ve sıralı fiil cümleleri ile kahramanın kendini tanıtımı devam eder.

İşte geçen gün karakoldan bekçi kanalıyla bir çağrı alınca, öyle korktum ki, öğle yemeği değil, akşam yemeği bile yiyemedim.

5- Kahraman başından geçenleri anlatmaya başlar. Ki'li bağı ve fiil cümlesi kullanılarak öykü anlatımı başlar.

Hani bir evden ölü çıkar, hani bir evde çok önemli bir olay olur, tüm akraba, eş, dost o evde toplanır ya, onun gibi, "dost kara günde belli olur" diyen tanıdık hısım akraba doldular bizim eve.

6- Kahramanın genel bir yargıyı akabinde de başından geçeni anlattığı, sıralı, fiil cümlesi kullanılmıştır.

- Eee şunu baştan anlat hele!

- Bir bekçi geldi, bu kâğıtta adı yazılı olan sen misin, dedi. hı, benim, dedim. Öyleyse yarın saat dokuzda karakola gel, dedi.

- Ne için diye sormadın mı?

- Yoo hayır.

- Bu yakınlarda ne yaptın iyi düşün?

- Bir şey yapmadım.

- Kimlerle gezdin, iyi düşün?

- Kimseyle gezmedim.

- Orda burda ne konuştun, iyi düşün?

- Hiçbir şey konuşmadım.

7- Öyküdeki bu diyalog, basit cümleler, birleşik cümleler ve soru cümleleri ile oluşturulmuştur. Öykünün kahramanı ve ahbablarının konuşmasını aktarmaktadır.

Konuşma dilinde sıklıkla kullanılan emir cümlelerine rastlanmaktadır: “baştan anlat”, “karakola gel”, “iyi düşün”. Diyaloğa ve akıcılığa uygun bir şekilde, basit geçmiş zamanda kurulmuşlardır. “Olan” fiilimsidir.

Akraba, dost, hısım erkekleri, ellerini başlarına koymuşlar, bu bilmeceyi çözmeye çalışıyorlardı. Kadınlar suskun, çocuklar felaketi anlamışlar gibi, bana acıyan gözlerle bakıyorlardı.

8- Kahraman, içinde bulunduğu durumu ve çevresindekilerin hallerini sıralı, fiil cümleleri ile aktarmaktadır.

- İyi düşün, polis mutlaka bir şeyini saptamıştır?

9- Kahramana durum ile ilgili detay öğrenmek için sorulan sorular genellikle emir kipiyle yöneltilmiştir. Günlük konuşma dilinin doğallığı bu cümlelerde görülmektedir. Cümle soru işareti ile bitip, bir soru yöneltirken, yapısında herhangi bir soru sözcüğü ya da yapısı olmayışı, konuşma dilinden bir alıntı olduğunu göstermektedir.

Kafamı patlatıyorum, son bir haftayı, on beş günü, hatta bir ayı gözlerimin önüne getiriyorum, olayları usuma vuruyor, hayır, ben polislik hiçbir şey yapmadım, diyorum. Bir kez, tüm akraba, hısım, dost, dayak yiyeceğime yüzde yüz gözüyle bakıyorlar, yalnız bu dayağın ölçüsü ne olacak, onu bilmiyorlardı.

10- Kahraman durumu çözmeye çalışırken kendini ve çevresini sıralı cümlelerle aktarıyor. Buradaki anlatımda art arda fiil cümleleri kullanılmıştır. Kahramanın burada kendi kendine düşünmesi sırasında zaman kayması mevcuttur. Geçmiş zamanda olan bir olayla ilgili düşünürken, bunlar şimdiki zaman ile aktarılmıştır. Buradaki cümlelerde doğrudan anlatım vardır.

Çünkü polisin her suç için önceden konmuş belirli bir dayak kontenjanı vardı.

11- Kahraman, içinde bulunduğu durumun neden kötü olduğuyula ilgili genellemelerde bulunuyor. Fiilimsili bileşik-isim cümlesi kullanılarak, genel geçer bir doğru geçmiş zamanla aktarılmaktadır.

Şu iş için şu denli dayak, bu iş için bu denli dayak peki, hiç suç işlememiş bir insan için? İşte en fenası bu ya.

12-Durum genellemesi yapılmaya devam ediyor. Sıralı, eksiltili yani içerisinde yüklem olmayan cümleler kullanılmamıştır. Cümle sonuna soru işareti konulmuştur ancak cümle düz cümledir. Burada yine konuşma esnasında tonlama ile verilecek bir soru cümlesi vardır.

Dayım öyle diyordu:

13- Basit cümle kullanılarak doğrudan aktarımlar için giriş yapılmıştır:

- En fenası bu. İşlemediğin suç için atılacak dayanın ölçüsü yoktur. Bazen yarım gün döverler, bazen bir gün, bazen de bir hafta.

14- Sırası ile eksiltili, birleşik isim ve bağımlı sıralı fiil cümleleri kullanılmıştır. Bu cümlelerde, kahraman karşısındaki akrabasının konuşmalarını doğrudan aktarmaktadır. Cümleler, kahramanın içinde bulunduğu durumla ilgili olarak genel geçer doğruları vermektedir.

Amcam,

- O zaman yeğenim, yemek yememek olmaz. Çok iyi gıda almalısın, sabahleyin de sıkı bir kahvaltı yapmalısın, dedi. Ancak o zaman dayağa karşı güçlü olabilirsin. Yoksa mahvolursun. Mümkünse tok tutan şeyler ye. Kaç gün dövecekler belli olmaz!

15- Kahramana verilen öğütler art arda fiil cümleleri ile verilmiştir. “Yemek yememek” ve “tok tutan” fiilimsileri ile bağımlı fiil cümleleri oluşturulmuştur. Öğütlerde, koşul cümleleri ve emir cümleleri kullanılmıştır.

- Hap yutmalısın, dedi küçük amcam. Karakola gitmezden önce sakinleştirici hap yut, o zaman dayağı sakın sakın yersin. Çünkü sinirlenir, polise karşı gelersen daha çok döverler.

16- Kahramana verilen öğütler devam etmektedir. İlk cümlede doğrudan anlatım örneği vardır. Verilen öğütler bu cümlelerde “yutmalısın” ile gereklilik kipinde, “yut” ile emir cümlesinde verilmiştir. Sıralı cümleler kullanılmıştır. Sıralı cümlelerden ilkinde “gitmezden” fiilimsidir ve bununla birleşik cümle oluşturulmuştur. Son cümlede şart cümleleri ile, kahramanın içerisinde bulunduğu durumla ilgili yorumlarda bulunmaktadır.

- Aslına bakarsanız, dedi arkadaşım, bu konuda antrenman yapmak gerek. Ben derim ki, antrenman olsun diye arkadaşına şimdi bir posta dayak atalım, sabah da bir posta. Karakolda hiç sıkıntı çekmez.

17- Kahraman doğrudan anlatım ile, karşısındakilerin konuşmalarını ve öğütlerini anlatmaya devam etmektedir. İlk cümle birleşik cümle örneğidir. “Yapmak” fiilimsidir ve bu cümleyi birleşik cümle yapmaktadır. Bir sonraki cümle, ki ile bağlı cümle yapılmıştır. Fiil cümlesidir. Son cümle basit, fiil cümlesidir.

Akıl akıldan üstündür. Komşumuz,

18- Kahraman, durumu bir atasözü ile geneller. Atasözü, basit, isim cümlesi yapısındadır. Sonrasında, doğrudan aktarım girizgahı yapılmıştır:

- Banyo yapsın, dedi. İyi bir tıraş olsun. Saç tıraşına, sakalına, gömleğine kafayı takmasın polisler. Çünkü bir kezinde ben karakola düşmüştüm de, polisler uzamış sakalıma kızıp kızıp ver ettilerdi dayağı.

19- Öyküdeki karakterlerin önerileri aktarılmaya devam eder. İlk cümle, doğrudan aktarım örneğidir. Basit, fiil cümlesidir. Basit fiil cümlesi ile aktarım devam etmektedir. Son cümlede, “de” bağlacı ile bağımlı cümle oluşturulmuştur. “Uzamış” ve “kızıp kızıp” fiilimsileri ile bileşik cümle oluşturulmuştur.

Son öneri babamdan geldi.

- En iyisi, dayısı, iki amcası, ben, varsa başka gelecek, hep birlikte karakola gidelim dedi.

20- Basit fiil cümlesi ile kahraman babasının sözlerini doğrudan aktarmaya başlamaktadır. Bağımlı sıralı, fiil cümlesidir. “Gelecek” fiilimsi görevindedir.

Bu öneri hepsinden çok beğenildi.

21- Bu cümlede edilgen yapı kullanılmıştır. Basit ve fiil cümlesidir.

Eşim sofrayı hazırladı, on iki tane lop yumurta yedim.

22- Kahraman, başından geçenleri anlatmaya devam eder. Peşi sıra olan olaylar, sıralı fiil cümleleri ile anlatılmıştır.

Evde su ısınincaya dek, berbere gidip sinekkaydı bir tıraş oldum.

23- Kahraman başından geçenleri anlatmaya devam eder. “ısıncaya” ve “gidip” kelimeleri, cümleleri birleşik cümle yapan fiilimsilerdir. Cümle, fiil cümlesidir.

Arkadaşım sağ olsun, ilk posta dayağı çekti. Sıkı sabah kahvaltısından sonra, amcamlarım tuttu, arkadaşım falakaya yatırdı.

24- Sıralı, fiil cümleleri kullanılarak öyküde olanlar aktarılmıştır.

Onun ardından sakinleştirici üç hap.

25- Eksilteli cümle kullanılmıştır.

Ben önde, karakola götürme komisyonu ardımda karakolun yolunu tuttuk.

26- “götürme” isim fiili burada sıfat tamlamasında kullanılmıştır. Bu fiilimsi ile, birleşik fiil cümlesi yapılmıştır.

Sağ olsunlar, o denli moral veriyorlardı bana, ama ne dayak antrenmanı ne aldığım gıdalar, ne de içtiğim hap güçlendirmiyordu beni.

27- Devrik cümlelerle olay anlatılmaya devam edilmiştir. “ne...ne...” bağlacı kullanılmıştır ancak bağlı cümle örneği olarak gösterilemez. “ne...ne...” bağlacı burada nesnelere birbirine bağlamaktadır. Bu cümleyi bağlı cümle yapan “ama” bağlacıdır. “Ama”dan önceki “veriyorlardı” yüklemi ve sonraki “güçlendirmiyordu” yüklemine kullanılması bu cümleyi bağımlı cümle yapmaktadır. Cümle içerisinde “aldığım” ve “içtiğim” fiilimsilerine yer verilmiştir. Fiilimsi örnekleri de bu cümlenin basit cümle örneği olmasını engellemektedir.

Karakola yaklaştıkça dizlerimin bağı çözülüyordu.

28- “yaklaştıkça” zarf-fiili bu cümleyi birleşik isim cümlesi yapmaktadır.

Hele kapıda, az daha kalbim duracaktı. İçeri girdik.

29- Öykü zirve noktasına ulaşırken, daha sade cümle yapıları kullanılmıştır. Her iki cümle de basit, fiil cümleleridir.

Benimle birlikte tastamam yedi kişiyiz; babam, iki amcam, dayım, komşumuz ve arkadaşım.

30- Eksilteli cümle örneğidir. Cümlenin yüklemi bulunmamaktadır.

Karım ve çocuklarımı da alsam acaba nasıl olurdu?

31- Kahraman burada kendi kendine soru sormaktadır. Soru cümlesi “nasıl” soru kelimesi ile oluşturulmuştur.

İyi ki almamışım.

32- Basit, fiil cümle örneğidir.

Niye mi?

33- “niye” soru kelimesi ve “-mi” soru edatı ile oluşturulmuş bir soru cümlesidir.

Çünkü önce arkadaşımı aldılar içeri, bir güzel dövdüler.

34- İki yüklemden oluşan, sıralı cümle örneğidir.

Sonra komşumuzu.

35- Eksiltili cümle kullanılmıştır. Herhangi bir yüklem bulunmamaktadır.

Onun ardından dayım yedi dayağı. İki amcamı birlikte aldılar.

36- Basit, fiil cümleleri verilmiştir.

Onların içerden çılgınlıkları gelirken, babamı kolundan yakalayıp götürdüler.

37- “gelirken” ve “yakalayıp” zarf fiilleri bu cümleyi birleşik cümle yapmaktadır.

Birleşik, fiil cümlesi örneğidir. Olaylar sırasıyla anlatılmaya devam etmektedir.

İçlerinden en güçlü ben çıktım ne sarardım ne korktum, sıram gelince içerde dayağımı yedim çıktım.

38- Sıralı ve bağlı cümle örnekleri mevcuttur. “ne...ne...” bağlacı ile iki ayrı yüklem bağlanarak, bağlı cümle yapılmıştır. Bu iki yüklem dışında, “çıktım” ve “çıktım” iki ayrı anlamıyla yüklem olarak kullanılmıştır. Her bir yüklem fiil yapısındadır.

En az da beni dövdüler.

39- Basit fiil cümlesidir.

Çünkü ne sakalım vardı ne de tıraşım, gömleğim de tertemizdi.

40- Olayların anlatımı birbirine “çünkü” bağlacı kullanılarak bağlanmıştır. Kahraman burada sebep-sonuç anlatmaktadır. “ne...ne...” bağlacı iki ayrı özneyi bağlamaktadır ancak ikinci kısımda devrik bir yapı oluşturmaktadır. Yüklem olan “vardı” burada

bağlaç arasında kullanılmıştır. Sıralı cümle örneğidir. İki ayrı yüklem vardır. “vardı” ve “tertemizdi” isim cümlesi oluşturmaktadır.

Üstelik hap içtiğim için çok sakindim. Polislere karşı gelmedim.

41- “sakindim” isim cümlesi oluşturmaktadır. Basit cümledir. “Gelmedim” yüklemi ile fiil cümlesi oluşturulmuştur ve cümle basit yapıdadır.

Hatta bana dayak atan polislerden biri: "işte, dedi, dayak yiyecek adam bunun gibi olmalı.

42- Doğrudan aktarım cümlesi verilmiştir. “Atan” ve “yiyecek” sıfat fiil yapılarıdır. “Dedi” ve “olmalı” fiil cümleleri oluşturmaktadır. Fiilimsiler cümleyi birleşik cümle yapmaktadır.

İnsan böylelerine dayak atmaktan âdeta zevk duyuyor.

43- Kahraman yaşadığı olayı anlatmaya devam eder. “Atmaktan” isim-fiil örneğidir ve cümleyi birleşik cümle haline getirmektedir. Cümle, fiil cümlesidir.

İnsan efendi efendi dayağını yiyip gitmeli.

44- “yiyip” zarf fiili cümleyi birleşik cümle yapmaktadır. Fiil cümlesi örneğidir.

Şu adamdaki efendiliğe bak, tıraşı, sakalı, gömleği. Lütfen ayağınızı biraz daha uzatır mısınız, sopa tam denk gelmiyor da"

45- Emir cümlesi durumunda olan ilk cümle fiil cümlesidir. Diğere cümleler, sıralı fiil cümleleridir. “Uzatır mısınız” soru kalıbı ile ricada bulunmaktadır.

Bırakırlar diye bekliyoruz. Bırakmadılar. İfademizin alınması için bekletiler.

46- Öyküdeki zirve düşerken, kahraman başından geçenleri anlatmaya devam ediyor. “diye” bağlacı ile iki yüklem bağlanmıştır. Takip eden cümle sadece yüklemden oluşmaktadır ve fiil cümlesidir. Son cümle ise, “alınması için” kelime grubu ile birleşik cümleye örnek, fiil cümlesidir.

Bu arada komiserin nöbeti bitti mi ne oldu, yeni gelen bir komiser, bizi orada bardak gibi dizilmiş görünce, polislere,

- Alın bunları, ıslatın biraz, dedi.

47- doğrudan anlatımın örneklendirildiği bir cümle verilmiştir. “bitti”, “oldu”, “alın”, “ıslatın” ve “dedi” yüklemeleri cümleyi fiil cümlesi yapmaktadır. Burada kullanılan “mi” sözde soru cümlesine örnek verilebilir. Cevap beklenmeyen bir ifadedir. “gelen”, “dizilmiş” ve “görünce” fiilimsileri, cümleyi birleşik cümle yapmaktadır.

Bu kez benden başladılar.

48- Kahraman öyküyü anlatmaya devam etmektedir. Basit ve fiil cümlesidir.

Sırasıyla, babam, amcalarım, dayım, komşumuz ve arkadaşım, dayağı yiyen çıktı.

49- “yiyen” sıfat fiili ile birleşik fiil cümlesi oluşturulmuştur.

İkinci posta dayakta yine efendiliğim, sakinliğim, temizliğimle birinci geldim. Polisler kutladılar beni.

50- Her iki cümle de basit fiil cümlesi örneğidir.

Hatta komiser de kutladı,

- nerden öğrendiniz bu denli güzel dayak yemesini? diye övdü.

51- Doğrudan anlatım örneği görülmektedir. Doğrudan anlatım cümlesinde soru cümlesi vardır. Soru cümlesi “nerden” soru kelimesi ile oluşturulmuştur. “kutladı” ve “övdü” yüklemeleri, aynı özneye bağlıdır ve bağımlı sıralı cümle örnekleri oluşturmaktadır. Bu cümledeki “yemesini” fiilimsi örneğidir.

Ne ifade, ne de bir şey, saldılar bizi.

52- Fiil cümlesidir. Yüklem sonda olmadığı için, devrik cümle örneğidir.

Eve doğru koşmaya başladık.

53- “koşmaya” isim fiilinin, birleşik cümle yaptığı fiil cümlesidir. Pek çok cümlede olduğu gibi kahraman olayı geçmiş zaman ekiyle anlatmaktadır.

Şaşkınlıktan hiçbirimizin aklına gelmedi.

54- Basit yapıda bir fiil cümlesidir.

Gerçekten biz ne için gitmiştik karakola? Öyle ya, bekçi bir iş için çağırılmamış mıydı beni?

55- “ne” soru kelimesi ve “mi” soru ekiyle oluşturulmuş iki soru cümlesi örneğidir. Her iki cümle de fiil cümlesidir ve basit yapıdadır. Kahramanın, öyküdeki olayı çözmek için kendi kendine sorduğu iki sorudur.

Yoldan döndüm, geri gittim karakola.

56- Basit ve özneye bağımlı sıralı cümlelerdir.

Komisere,

- Bekçi dün beni çağırmıştı da, dedim.

- Ha, adın neydi? diye sordu.

57- Doğrudan anlatım cümleleridir. Aktarılan cümledeki “çağırmıştı”, “dedim” ve “sordu” fiil cümleleridir. Aktarılan diğer cümledeki “neydi” isim cümlesi oluşturmaktadır.

Söyledim. Önündeki notlara baktı,

- Ha, dedi, seni bir vergi borcunu tebliğ için çağırmışız. İmzalayın şurayı

İmzaladım. Tebliği aldım.

Komiser, oradaki polise,

- arkadaşaya dayak atmış mıydınız? diye sordu.

- biraz önce atmışlardı efendim, dedim.

- ha öyle mi, dedi, iyi iyi, o zaman gidebilirsiniz.

58- Öyküdeki olay çözüldükten, kahraman olan olayları basit fiil cümleleri ile aktarmaktadır.

Doğrudan aktarım yapılan cümleler de basit ve fiil cümleleridir.

3.1.6.3. Zaman

Dayak Birincisi isimli öyküde kullanılan zaman ve kipler aşağıdaki şekilde belirlenerek, gruplara ayrılmıştır:

Geniş zaman: “oldu bitti karakollardan korkarım.”, “önünden geçerken bile içim titrer, ayaklarım birbirine dolaşır.”, “hele karakolun bahçesinde bir polis varsa yolumu bile değiştiririm. “, “olur ya, adam yürüyüşümü beğenmez, kaşımı beğenmez, gözümü

beğenmez, alır beni içeri, neren ister neren istemez...”, “şu iş için şu denli dayak, bu iş için bu denli dayak peki, hiç suç işlememiş bir insan için? işte en fenası bu ya.”, en fenası bu.. İşlemediğin suç için atılacak dayağın ölçüsü yoktur. Bazen yarım gün döverler, bazen bir gün, bazen de bir hafta.”, “ancak o zaman dayağa karşı güçlü olabilirsin.”, “yoksa mahvolursun.”, “çünkü sinirlenir, polise karşı gelersen daha çok döverler.”, “karakolda hiç sıkıntı çekmez.”, “akıl akıldan üstündür.”, “o zaman yeğenim, yemek yememek olmaz.”

Görülen geçmiş zaman: “işte geçen gün karakoldan bekçi kanalıyla bir çağrı alınca, öyle korktum ki, öğle yemeği değil, akşam yemeği bile yiyemedim. “, “bir bekçi geldi, bu kağıtta adı yazılı olan sen misin, dedi. hı, benim, dedim. öyleyse yarın saat dokuzda karakola gel, dedi.”, “ ne için diye sormadın mı? “, “bir şey yapmadım“, “kimseyle gezmedim.“, “ hiçbir şey konuşmadım.“, “çünkü polisin her suç için önceden konmuş belirli bir dayak kontenjanı vardı”, “dayım öyle diyordu”, “son öneri babamdan geldi.”, “bu öneri hepsinden çok beğenildi. eşim sofrayı hazırladı, on iki tane lop yumurta yedim. evde su ısınmıncaya dek, berbere gidip sinekkaydı bir tıraş oldum. arkadaşım, ilk posta dayağı çekti. sıkı sabah kahvaltısından sonra, amcalarım tuttu, arkadaşım falakaya yatırdı.”, “ben önde, karakola götürme komisyonu ardımda karakolun yolunu tuttuk.”, “içeri girdik.”, “çünkü önce arkadaşımı aldılar içeri, bir güzel dövdüler. onun ardından dayım yedi dayağı. iki amcamı birlikte aldılar. onların içerden çığlıkları gelirken, babamı kolundan yakalayıp götürdüler. içlerinden en güçlü ben çıktım, ne sarardım, ne korktum, sıram gelince içerde dayağımı yedim çıktım. en az da beni dövdüler. çünkü ne sakalım vardı, ne de tıraşım, gömleğim de tertemizdi. üstelik hap içtiğim için çok sakindim. polislere karşı gelmedim.”, “bırakmadılar. ifademizin alınması için beklettiler.”, “bu arada komiserin nöbeti bitti mi ne oldu,”, “bu kez benden başladılar. sırasıyla, babam, amcalarım, dayım, komşumuz ve arkadaşım, dayağı yiyen çıktı. ikinci posta dayakta yine efendiliğim, sakinliğim, temizliğimle birinci geldim. polisler kutladılar beni. hatta komiser de kutladı,”, “nerden öğrendiniz bu denli güzel dayak yemesini? diye övdü.”, “ne ifade, ne de bir şey, saldılar bizi.”, “eve doğru koşmaya başladık. şaşkınlıktan hiçbirimizin aklına gelmedi.”, “yoldan döndüm, geri gittim karakola.”, “ha, adın neydi? diye sordu.”, “söyledim. önündeki notlara baktı,”, “imzaladım. tebliği aldım.”

Duyulan geçmiş zaman: “iyi ki almamışım.”, “seni bir vergi borcunu tebliğ için çağıracağız.”

Şimdiki zaman: “insan böylelerine dayak atmaktan âdeta zevk duyuyor.”, “bırakırlar diye bekliyoruz”

Emir kipi: “eee şunu baştan anlat hele!”, “ banyo yapsın, iyi bir tıraş olsun.”, “saç tıraşına, sakalına, gömleğine kafayı takmasın polisler.”, “şu adamdaki efendiliğe bak, tıraş, sakalı, gömleği.”, “imzalayın şurayı.”

Gereklilik kipi: “Çok iyi gıda almalısın, sabahleyin de sıkı bir kahvaltı yapmalısın”, “insan efendi efendi dayağını yiyip gitmeli”

Öyküde birden fazla kip ve zamanın bir arada kullanıldığı cümleler de mevcuttur. Metinden çıkartılan bu cümleler aşağıda sıralanmıştır:

Gelecek ve geniş zaman: “kaç gün dövecekler belli olmaz!”

Geniş ve şimdiki zaman: “lütfen ayağınızı biraz daha uzatır mısınız, sopa tam denk gelmiyor da”

Geniş zaman ve görülen geçmiş zaman: “hani bir evden ölü çıkar, hani bir evde çok önemli bir olay olur, tüm akraba, eş, dost o evde toplanır ya, onun gibi, "dost kara günde belli olur" diyen tanıdık hısım akraba doldular bizim eve.”, “ha öyle mi, dedi, iyi iyi, o zaman gidebilirsiniz.”

Şimdiki zaman ve görülen geçmiş zaman: “kafamı patlatıyorum, son bir haftayı, on beş günü, hatta bir ayı gözlerimin önüne getiriyorum, olayları usuma vuruyor, hayır, ben polislik hiçbir şey yapmadım, diyorum.”

Görülen geçmiş zaman ve emir kipi: “bu yakınlarda ne yaptın, iyi düşün?”, “kimlerle gezdin, iyi düşün?”, “orda burda ne konuştun, iyi düşün?”, “alın bunları, ıslatın biraz, dedi.”

Emir kipi ve geniş zaman: “karakola gitmezden önce sakinleştirici hap yut, o zaman dayağı sakin sakin yersin. “

Dilek şart ve emir kipi: “mümkünse tok tutan şeyler ye.”

Görülen geçmiş zaman ve gereklilik kipi: "işte, dedi, dayak yiyecek adam bunun gibi olmalı.”, “hap yutmalısın, dedi küçük amcam.“

Geniş zaman, görülen geçmiş zaman ve gereklilik: “aslına bakarsanız, dedi arkadaşım, bu konuda antrenman yapmak gerek.”

Geniş zaman, istek kipi “ben derim ki, antrenman olsun diye arkadaşına şimdi bir posta dayak atalım, sabah da bir posta.”

Dilek şart, istek kipi ve görülen geçmiş zaman: “en iyisi, dayısı, iki amcası, ben, varsa başka gelecek, hep birlikte karakola gidelim dedi.”

Yukarıda sıralanan örnekler dışında, öyküde birleşik zamanlı fiiller de örneklendirilmiştir:

Şimdiki zaman, şimdiki zamanın hikayesi ve gelecek zaman: “bir kez, tüm akraba, hısım, dost, dayak yiyeceğime yüzde yüz gözüyle bakıyorlar, yalnız bu dayağın ölçüsü ne olacak, onu bilmiyorlardı... “

Duyulan geçmiş zaman ve şimdiki zamanın hikayesi: “akraba, dost, hısım erkekleri, ellerini başlarına koymuşlar, bu bilmeceyi çözmeye çalışıyorlardı. kadınlar suskun, çocuklar felaketi anlamışlar gibi, bana acıyan gözlerle bakıyorlardı.”

Emir kipi ve öğrenilen geçmiş zamanın hikayesi: “iyi düşün, polis mutlaka bir şeyini saptamıştır?”

Geçmiş zamanın hikayesi, görülen geçmiş zaman: “çünkü bir kezinde ben karakola düşmüştüm de, polisler uzamış sakalıma kızıp kızıp ver ettilerdi dayağı.”, “arkadaşına dayak atmış mıydınız? diye sordu.”, “- biraz önce atmışlardı efendim, dedim.”

Geniş zaman ve şimdiki zamanın hikayesi: “sağ olsunlar, o denli moral veriyorlardı bana, ama ne dayak antrenmanı, ne aldığım gıdalar, ne de içtiğim hap güçlendirmiyordu beni. Karakola yaklaştıkça dizlerimin bağı çözülüyordu. “

Gelecek zamanın hikayesi: “hele kapıda, az daha kalbim duracaktı.”

Dilek şart ve geniş zamanın hikayesi: “karım ve çocuklarımı da alsam acaba nasıl olurdu?”

Geçmiş zamanın hikayesi, duyulan geçmiş zaman ve görülen geçmiş zaman: “gerçekten biz ne için gitmiştik karakola? öyle ya, bekçi bir iş için çağırılmamış mıydı beni? “, “bekçi dün beni çağırmıştı da, dedim.”

3.1.7. Anlatım Ortamı ve Metin Biçemi

“*Dayak Birincisi*” başlıklı yazınsal metin, kısa bir öykü örneğidir. Kısa bir öykü olması nedeniyle, olay anlatımı bakımından detaylar fazlaca verilmemiş, olay ana hatları ile anlatılmıştır. İzgü bu kısa öyküde, kısa öykünün özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda karşılıklı konuşmaları birebir, doğrudan aktarım için dolaysız anlatım yoluyla vermiştir. Bu kelime tasarrufu için uygulanan bir yöntemdir.

Öykü’deki bir diyaloga bakılacak olursa, dolaysız olarak şu şekilde aktarılmıştır:

“Amcam:

-O zaman yeğenim, yemek yememek olmaz. Çok iyi gıda almalısın, sabahleyin de sıkı bir kahvaltı yapmalısın, dedi. Ancak o zaman dayağa karşı güçlü olabilirsin. Yoksa mahvolursun. Mümkünse tok tutan şeyler ye. Kaç gün dövecekler belli olmaz!”

Bu konuşma, dolaylı anlatım tekniği ile yapılsaydı, taşıdığı anlama yakın aşağıdaki gibi bir paragraf çıkabilirdi.

“Amcam, bu durumda yemek yemeden durulmayacağını, çok iyi bir şekilde beslenmem gerektiğini ve sabah oldukça doyurucu ve besleyici bir kahvaltı yapmamın önemli olduğunu öğütledi. Ancak bunları yaparsam polis bana atacağı dayağa karşı güçlü olabileceğimi, aksi takdirde mahvolacağımı belirtti. Mümkün olduğunca tok kalmamı sağlayacak şeyler yememi tembihledi. Kaç gün dövüleceğimin ön görülemeyeceğini de ekledi.”

Her iki paragraf da anlam olarak birbirine yakın olsa da yapı olarak oldukça farklıdır. İzgü, daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi, kısa öykü özellikleri gereği, durumu daha kısa bir şekilde anlatabileceği diyalogları kullanmayı tercih etmiştir. İzgü’nün öyküsünden alınan dolaysız, doğrudan anlatım ile bizim oluşturmuş olduğumuz dolaylı anlatım paragrafı sözcük sayısı bazında karşılaştırıldığında, doğrudan anlatımın 38 sözcük, dolaylı anlatımın 53 sözcükle oluşturulduğu görülecektir. Yapısal olarak bakıldığında, 2. cümlede sadece -meli/-malı ekleriyle verilen gereklilik anlamı, bizim oluşturmuş olduğumuz cümlede daha uzun bir anlatımla “...gerektiğini...önemli olduğunu öğütledi.” şeklinde birden fazla sözcük ile aktarılabilmektedir.

Doğrudan anlatım tekniğinin kullanılmasının yanı sıra, işlevsel sözcüklerin kullanımı ile, metinde kısalık sağlanması hedeflenmiştir. Bu amaçla kullanılan işlevsel

sözcüklerin olduğu cümleler, işlevsel kelimeler olmadan oluşturulduğunda çok daha fazla sözcük kullanımı gerektirmektedir.

“Önüden geçerken bile içim titrer” cümlesinde bile işlevsel sözcüktür. “bile” kullanılmazaydı, cümle şu şekilde kurulabilirdi : “Yalnızca önünden geçiyor olsam dahi içim titrer”. Ancak, bu cümlede de örneği olduğu üzere, İzgü tek sözcük ile verebileceği bazı ifadeleri, deyimlere başvurarak birden fazla sözcük ile aktarmıştır. “İçim titrer” deyimini yerine, “korkarım” sözcüğü kullanılabilirdi. Yazarın deyim kullanımı burada anlamı güçlendirmektedir. Yazarlar kısa öyküde genellikle detaylı anlatımdan ve fazla kelime kullanımdan kaçınırlar da İzgü’nün de uyguladığı gibi öyküyü daha çarpıcı ve güçlü bir dille anlatabilmek için, deyim kullanımına başvurmaktadırlar.

İşlevsel sözcüklerin kullanımı ile ilgili bir diğer örnek cümle:

“ne ifade, ne de bir şey, saldırlar bizi” ‘dir. Cümlemin verdiği anlam, başka sözcüklerle aşağıdaki şekilde, daha fazla sözcük kullanımı ile verilebilirdi:

“Polis ifademizi almadı. İfade dışında bir şey de yapılmadan bizi saldırlar.”

“ne...ne...” bağlacı burada işlevsel olarak kullanılarak iki olumsuz yüklem kullanılması önüne geçilmiştir. İşlevsel kelimeler dışında, cümlede gizli özne kullanılarak, bir kelimedenden daha tasarruf edilmiştir.

Öyküde eksilteli cümlelerin yanı sıra, pek çok soru cümlesi yer almaktadır. Kahramanın kendi kendine sorduğu sorular, okuru düşünmeye ve yargıya varmaya itmektir. Böylece öyküde uzun anlatımlardan kaçınmak hedeflenmiştir.

3.1.8. Sözcük ve Olay Dizilimi

“*Dayak Birincisi*” öyküsü, başlığı itibari ile öyküye ilgi çekici bir başlangıç yapmaktadır denilebilir. Çalışmamızın önceki kısımlarında da belirtmiş olduğumuz üzere, öykü zıtlıklar üzerine kurulmuştur. Sadece başlığa göz atıldığında bile olumsuz bir olgu olan “dayak” ‘ta “birinci” gelen birinin öyküsünün anlatıldığı bir öykü içerisinde bulundurduğu zıtlıklar nedeniyle okuyucunun ilgisini çekmektedir.

Öykünün giriş cümlesi ele alındığında, hikayenin gidişatıyla ilgili olarak ipuçlarının verildiği görülmektedir:

“Oldu bitti karakollardan korkarım.”

Öykünün ilgi çekiciliğini artırmak amacıyla, yazar burada öykü kahramanının kendisiyle ilgili olarak genel bir duygusunu vererek başlamaktadır. Kahraman bir fobi olarak adlandırılabilir bir korkusundan bahsederek öyküyü anlatmaya başlar. Bu cümleyle okur, öykünün karakol ile ilişkisi olduğunu sezinlemektedir.

Ancak, bazı kısa öykülerde daha çok da romanlarda olduğu gibi geçmiş yönelik bir anın hatırlanması (flashback) ile öyküye başlangıç yapılırsa, başlık gibi daha ilginç bir giriş yakalanabilirdi. Öykünün sonlarına doğru, kahramanın *Dayak Birincisi* olarak kendini adlandırdığı bölüm ile giriş yapılması ve akabinde öykünün baştan anlatımı, öyküyü daha güçlü kılabilirdi.

3.1.9. Önemli Ayrıntıların Seçimi

Öykü kahramanının başına gelen olay başından beri hem kahramanın hem de çevresindekilerin anlamaya çalıştığı, kafa karıştırıcı bir olay olarak okuyucuya sunulmaktadır. Bu nedenle de öyküde bu durumu anlatırken bir cümlede bilmece benzetmesi yapılmıştır. İzgü tüm bu şaşırtıcı, anlamakta güçlü çekilen ve sonucu merak edilen olayı tek bir kelime ile şu şekilde vermeyi uygun görmüştür:

“Akraba, dost, hısım erkekleri, ellerini başlarına koymuşlar, bu bilmeceyi çözmeğe çalışıyorlardı.”

Bu kelime seçilmeseydi, aynı durum şu şekilde aktarılabilirdi:

“Akraba, dost, hısım erkekleri, ellerini başlarına koymuşlar, bekçinin beni karakola neden çağırmış olduğu konusunda düşünüyorlardı.”

Buna bir başka örnek “felaket” kelimesinin kullanımını gösterilebilir. Yazar cümlede, felaket kelimesini kullanarak durumun kötü bir olayla sonuçlanacağını tek bir ifade ile anlatmıştır:

“Kadınlar suskun, çocuklar felaketi anlamışlar gibi, bana acıyan gözlerle bakıyorlardı.”

Öykünün gidişatı nedeniyle burada felaket sözcüğünün kullanılması, okuyucunun olabilecek tahmin etmesi için ipucu vermektedir. Ancak bu sözcük seçilmemiş olsaydı, anlam aşağıdaki şekilde, birden fazla sözcük ile ifade edilebilirdi:

“Kadınlar suskun, çocuklar başıma kötü bir şey geleceğini anlamışlar gibi, bana acıyan gözlerle bakıyorlardı.”

Anlatım özelliklerinden bir diğeri de, betimlemelerin öyküde yer almamasıdır. “*Dayak Birincisi*” adlı kısa öykü incelendiğinde, betimlemeye rastlanmamaktadır. Buradaki tek kelimelik anlatımların seçim sebebi de, kısa öykü özellikleri nedeniyle, sözcük sayısını az tutma çabasıdır denilebilir.

3.1.10. Bireysel Tutum ve Duygusal Katılım

Öykünün anlatıcısı 1. tekil kişidir, yani olayın kahramanı olanları birinci ağızdan anlatmaktadır. Bu sebeple, okuyucuya doğrudan bir anlatım söz konusudur ama okuyucuyla konuşmaya hiç girilmemektedir.

Öykünün anlatıcısı olan ve karakola çağırılan kişi ile çevresindekiler öykünün kahramanı(protagonist) olarak değerlendirilmelidir. Bu durumda, öyküdeki karakol çalışanları rakip karakterler (antagonist) olacaktır. Öyküdeki polis konuşmalarına bakılacak olursa, rakip karakterler olarak oluşturulmuş bu karakterlerin konuşmalarında yerici hitap şekilleri görülecektir. Bu tür konuşmalarla İzgü, karakterleri ayırt edici kılmıştır:

“İşte dedi, dayak yiyecek adam bunun gibi olmalı.”

Bu cümlede karakoldaki polis, öykünün kahramanı için “bunun” sözcüğünü kullanmaktadır. Bu sözcük yerine “böyle” ya da “bu şekilde” sözcüğü kullanılmış olsaydı öykünün konusuna ve konuşan kişiye göre daha az uygun bir sözcük seçimi yapılmış olurdu. Yine cümledeki “adam” sözcüğü, “kişi” sözcüğü yerine seçilmiş daha kaba bir kullanım örneğidir.

“İnsan böylelerine dayak atmaktan adeta zevk duyuyor.”

“Böylelerine” işaret zamiri ile kişilerden bahsedilmektedir. Aynı cümlede özne “insan” sözcüğüyken, diğer kişiler işaret zamiri kullanılarak gösterilmiştir. Böylece öykünün asıl kahramanları ve zıt karakterlerin ayırdı verilmiştir.

“Şu adam”, “Alın bunları” cümlelerinde benze örnekler mevcuttur. Yine kişiler için “şu”, “adam” ve “bu” kelime ve zamirleri kullanılmıştır.

Öykünün sonunda polis, karakola çağırdığı kişiye atıfta bulunarak “arkadaş” sözcüğüyle seslenmektedir:

“Arkadaşa dayak atmış mıydınız?”

Bu kullanım, zıt karakterin, asıl kahramandan küçümseyerek bahsetmesi şeklinde yorumlanabilir. Cümlede “arkadaş” sözcüğü yerine “beyefendi” sözcüğü ile hitap edilseydi, öykü gidişatına ve zıt karakterine uygun bir kelime seçimi olmazdı.

Son olarak yine öykünün sonunda asıl kahramanın, zıt karaktere seslenişi buna örnek gösterilebilir:

“Biraz önce atmışlardı efendim.”

Öyküdeki zıt karakterin kaba ve küçümseyici söyleyişlerinin aksine, asıl kahraman, zıt kahramana “efendim” şeklinde seslenerek, karşısındakinin sözü geçen ve ondan üst mevkide biri olduğunu onaylamaktadır.

3.1.11. Biçem ve İdeoloji

Mizah öğeleri barındıran “*Dayak Birincisi*” isimli kısa öykü, İzgü’nün karakteristik yazım tarzını yansıtmaktadır. İzgü, dönemin karakollarını ve toplumun içinde bulunduğu durumu mizah yardımıyla eleştirmektedir. Öyle ki, öykü kahramanın karakola çağırıldığını anlatmasıyla başlar:

“İşte geçen gün karakoldan bekçi kanalıyla bir çağrı alınca, öyle korktum ki, öğle yemeği değil, akşam yemeği bile yiyemedim. Hani bir evden ölü çıkar, hani bir evde çok önemli bir olay olur, tüm akraba, eş, dost o evde toplanır ya, onun gibi, "dost kara günde belli olur" diyen tanıdık hısımlar akraba doldular bizim eve.”

İzgü bu cümlelerde abartı sanatına ağırlık vermiş, o dönemde halk için karakola çağırılmanın, en temel ihtiyaç olan yemek yemenin önüne geçecek kadar kötü ve iştah kaçıracı bir şey olduğu benzetmesi yapılmış, tüm tanıdıkların eve doluşması ile bir cenaze evi betimlemesi yapılmıştır. Karakola çağırılmak o kadar kötüdür ki, tüm eş, dost kahramanı ziyarete gelmiş, sanki eve bir daha dönemeyecekmişçesine bir havada durum değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Öyküde karakola gidecek olan kahramana verilen öğütler de yüksek derecede endişe uyandırıcıdır. Ortada işlemiş olduğu hiçbir suç yokken, günlerce hatta belki aylarca orada kalacağından emin bir şekilde karakola tok gitmesi gerektiği tavsiye edilmekte, kıyafeti bahane edilerek bile dövülebileceği için saç sakal tıraşı yaptırması, ütülü kıyafetlerle gitmesi önerilmektedir. Hatta, sakinleştirici ilaç alması da bu tavsiyeler arasındadır. Öykünün başlığında da yer alan “dayak” kavramından sanki zamanla

alışılacak ve öğrenilecek bir şeymiş gibi bahsedilerek, antrenman yapılması önerilmektedir.

Bu öykünün resmî kurumları eleştirmek amacıyla yazıldığı öykünün absürtlüğü ile de gözler önüne serilmektedir. Öyküdeki kahraman karakola çağırıldığında kendisinin ve çevresindekilerin aklına gelen ilk sebep orada dövüleceğidir yani olumsuz bir sebeple çağırılmış olduğu düşünülmektedir. Öykü 1979 yılında yayımlanmıştır. Öyküde yaşanan olay, o dönem insanına ve karakollarına ışık tutar niteliktedir. İzgü bunu kara mizahtan faydalanarak aktarmaktadır. Öyküde karakola çağırılan adamın yediği dayaklar akabinde kendisinden *Dayak Birincisi* olarak bahsetmesi, komiserlerin kahramanı dayak yeme becerisi sebebi ile övmesi, kibar bir dille döverken zorlandıkları noktada kahramandan ayaklarını uzatmasını istemeleri ve bunların hiç garip bir durum değilmişçesine aktarılması öyküye mizah unsurları olarak katılmıştır:

"İşte, dedi, dayak yiyecek adam bunun gibi olmalı. İnsan böylelerine dayak atmaktan âdeta zevk duyuyor. İnsan efendi efendi dayağını yiyip gitmeli. Şu adamdaki efendiliğe bak, tıraşı, sakalı, gömleği... Lütfen ayağınızı biraz daha uzatır mısınız, sopa tam denk gelmiyor da..."

İzgü'nün kitaplarında çokça yer verdiği karakterler bu öyküde de vardır. İzgü sıkıntılar içinde büyüdüğünden yoksullara, ezilenlere, sömürülenlere, arkasızlara karşı özel bir sempati gösterir (Güler, 2017, s. 324). Öyküde birebir olarak kahraman ve çevresinin maddi ve sosyal durumu hakkında bir bilgi verilmese de öyküdeki olaylar göz önünde tutulduğunda kahramanların saymış olduğumuz kesimlere ait oldukları sezilmektedir. Çünkü döneme bakıldığında, karakolda hiçbir sebep olmaksızın dayak yiyen bir karakterin zengin, parası olan ya da bir siyasi olması mümkün gözükmemektedir.

Dayak ve polis ile ilgili neden böyle bir öykü yazdığının cevabını bir söyleşisinde İzgü kendi yanıtlamaktadır:

-Bana her zaman sorulmuştur, "Niçin çok dayak öyküleri, polis öyküleri yazıyorsun?" diye. Nasıl yazmam ki, polisten ilk dayağımı yediğimde daha sekiz yaşına basmamıştım. Azılı hırsızlığım mı? Kavun çalmıştım...bir tokat, bir tokat daha, yeri öptüm, kalktım, duvarı öptüm...ağzım burnum kanadı, öğürdüm, kustum, köşeye top gibi düştüm." (Çetinkaya, 1986, s. 95).

İzgi'nün çocukluğunda zihnine yerleşmiş olan karakol ve polis imgesi, pek çok öyküsünde de bu sebeple yer almaktadır.

3.2. AYILAR DA AĞLAR ADLI ÖYKÜ'NÜN ELEŞTİREL SÖYLEM BİÇEMBİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.2.1. Doğru Sözcük Seçimi

Güler'in de yazısında belirttiği üzere, Muzaffer İzgi'nün eserlerindeki tek kahramanlar insanlar değildir:

“İzgi insanlar kadar hayvanları da başkahraman olarak seçmiştir. Bu bilinçli bir seçimdir. İmge ve simge aracılığıyla konusunu hayvanlar üzerinden aktarır.” (Güler, 2017, s. 325).

Ayılar da Ağlar isimli öykünün başlıktan da anlaşıldığı üzere ana kahramanı bir ayıdır. İzgi bu ayıya bir de isim vermiştir: Cevahir. Öykünün geçtiği dönemde, sokakta ayı oynatmak ve bunun üzerinden para kazanmak çok yaygındır. İzgi de bu durumdan yola çıkarak, insani vasıflar yüklediği bir ayı üzerinden toplum eleştirisini yapmaktadır. Bunun ipucunu da başlıkta yansıtmaktadır. İnsana özgü bir özellik olan ağlamanın bir ayıya yüklenmesi görünmektedir.

İzgi, öykünün girişinde farklı sözcük seçimlerini kullanmaya başlar. Daktilo ya da bilgisayar yerine yazı makinesi sözcük grubunu kullanmayı tercih eder. Yazılacak bir dilekçe için, “güzel, etkileyici” yerine “okkalı” kelimesini kullanmıştır. İzin almanın çok zor olduğunu anlatmak ve biraz da iğneleyici bir anlam katmak için bir ayıyı “sahiplenme, edinme” yerine, ayıların satılması için “atama” sözcüğü kullanılmıştır. İzgi, dilekçeden bir cümle sunarken, dilekçe diline özgü “tarafıma” sözcüğünü gündelik dilde kullanılabilecek “bana” sözcüğü yerine kullanarak doğru sözcük seçimine gösterdiği önemi vermiştir.

“Bir gün sevinçle geldi Yaşar” cümlesinde, neşeyi, mutluluğu belirtmek amacıyla sevinç sözcüğü seçilmiş ve “sevinçli bir şekilde geldi” ya da doğrudan “sevinçli” geldi yerine “sevinçle” şeklinde bir kullanım tercih edilmiştir. “Say say bitmez” yerine

“saymakla bitmez” kullanımını, aynı anlama gelen “başı belaya girmek” deyimini yerine “başı derde girdi” deyimini kullanmıştır.

“Sosyal konut” terimi Yaşar’ın evini anlatmak için kullanılan doğru bir sözcük seçimi olarak sunulmaktadır. İzgü, karakterin fakirliğini ve toplumun durumunu gözler önüne sermek için bu terimi kullanmıştır, çünkü dönemin toplumu ancak sosyal konutlarda oturabilecek maddi güce sahiptir. Anlamı vurgulayıcı ve akılda kalıcı kılmak amacıyla, İzgü ayının sahibi olan Yaşar’ın evini anlatırken “nohut oda, bakla sofa” sözcük grubunu kullanmıştır. Burada anlatılmak istenen küçük ev olsa da bu sözcük öbeğiyle anlam pekiştirilmiştir.

Yaygın pek çok gündelik kullanım dışında, İzgü anlatımı pekiştirmek için şu kullanımları tercih etmiştir: Tiyatro oyuncusu ya da tiyatrocuyu yerine tiyatro sanatçısı, ayı yerine kocaoğlan, tam yerine tastamam, farkına vardınız mı ya da fark ettiniz mi yerine ayırdına vardınız mı, hemen gelmek ya da koşarak gelmek yerine seğırtmek, kabul etselerdi yerine razı olsalardı, tartışma, kavga çıkacağı yerine maraza çıkacağı, boş ver, kafana takma ya da görmezden gel yerine kulağının üzerine yat, en güvenilir kişi yerine en emin el benimki, peşimden yerine ardım sıra, sakince yerine kuzu gibi, çok sever yerine bayılır, aklıma geldi yerine usuma geldi, yat yerine vur kafanı yat, komşular ya da etraftakiler yerine konu komşu, dört bir yanı ya da çevreyi yerine yeri göğü, siren yerine canavar düdüğü, yedi yerine yaladı yuttu, götürmek yerine taşımak, alkolik yerine akşamcı, sevindi yerine gözleri parladı, sustu yerine sesi soluğu kesildi, temizlemek yerine kırklamak, televizyon yerine beyazcam, sabitlemek yerine mıhlamak, dertlenmek yerine iç çekmek sözcük ve sözcük grupları kullanılmıştır.

Öykü, genel olarak bir ayıyla ilgilidir. Ancak, Cevahir sıradan bir ayı değildir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, İzgü bu öyküsü ile o günün insanını eleştirir. Bu sebeple ayıya insani özellikler yüklenmektedir. Bu özellikler seçilen kelimeler ile şu şekilde verilmiştir: ham hum etmek, yüzüne bakmak, el öpmek, oynamak, hamamda bayılmak, güneşlenmek, homurdanmak, eve bakmak (geçindirmek), taksit ödemek, yan gözle bakmak, kapı çalmak, borç para istemek, yol kesmek, çay içmek, gözü tok olmak, tokalaşmak, çay höpürdetmek, iki elini göbeğinin üzerine koymak, gözlerini mıhlamak, iç çekmek, pof poflamak.

3.2.2. Toplum ve Dilbilgisi Gelenekleri

İzgu bu öyküsünde yerel dile çoğunlukla seslenme sözcüklerinde yer vermiştir. Bunun dışında günlük konuşma diline başvurmuştur.

“Tanıyiverdim ayıyı...” cümlesinde tanıdım ya da hemen tanıdım yerine “birden” anlamını veren tanıyiverdim sözcüğü kullanılmıştır. Yazılı dilde pek karşılaşılmayan bu yapı daha çok günlük konuşma dilinde karşımıza çıkmaktadır. Bunun bir başka örneği yine öyküde “...koşuverdi içeriye.”, “itiverdi” cümlelerinde yer almaktadır.

TDK'nin sözlüklerinde yer almayan “Ayı, hamhum etti” cümlesindeki “hamhum” öyküde “kem küm etmek” ile aynı anlamda kullanılmıştır. “Hamhum”un günlük dilde karşımıza çıkmaması, yerel bir dil kullanımı olduğunu göstermektedir.

Yine konuşma ve günlük dilde karşılaşılan “hayrola?” sorusu kullanılmıştır: “Hayrola Cevahir?”

“Kargacık burgacık yazılmış bir not.” Cümlesinde “kargacık burgacık” ikilemesi TDK'daki anlamıyla “çarpık, düzensiz” (Güncel Türkçe Sözlük, 2018) kullanılmıştır .

“Eh Yaşar’la biraz yakınlığımız var...” cümlesinde İzgu, iki karakterin birbirlerine yakın olduklarını belirtmek için “yakınlığımız var” sözcük grubunu kullanmıştır.

Seslenme ve hitap sözcüklerine örnek olarak “abi” sözcüğü çoğunlukla kullanılmıştır: “Hem parasıyla değil mi abi?”, “Abi, Cevahir elini öpmeye geldi.”, “Abi sen ne dersin?”.

Yerel dil ve karakterleri daha belirgin bir şekilde sunmak amacıyla kullanılan örnek sözcükler ve cümleler de mevcuttur. Öykünün yan karakteri ve Cevahir’in sahibi Yaşar’ın şu cümlesi buna güzel bir örnek cümledir:

“Abi, iki güncük idare et, başka yere bırakamazdım Cevahir’i, bizimkinin anası ölüyormuş, İzmir’e gidiyoruz.”

Bu cümlede hem seslenme olarak “abi” sözcüğüne hem eşinden bahsederken “bizimki” sözcüğüne hem de “anası” sözcüğüne rastlanmaktadır. Yusuf, eğitim almamış ve geçimini ayısıyla sağlayan bir karakterdir. İzgu, bunu Yusuf’un konuşma diline yansıtılmaktadır. Yusuf bu cümlede eşi için “bizimki” ve annesi yerine de “anası” sözcüklerini seçerek çok da kibar olmayan bir karakterin ana hatlarını çizmektedir.

Buradaki “iki güncük” hem küçültme anlamı ile kullanılmıştır hem de Yaşar’ın kimliğini göstermek için seçilmiştir. Buna benzer bir diğer örnek “balkoncağıza” kullanımında vardır. Bu kullanımlar doğrudan bir sosyal grubun sözcük seçimine işaret etmektedir.

“Elbette getirir benim kapımın önüne kor...” cümlesinde koyar yerine kor sözcüğü kullanılmıştır. Günlük ve yerel kullanımına uygun olması için bu şekilde bir kullanım tercih edilmiştir. Günlük dile örnek olarak çoğunlukla ünlem sözcükleri olsa da şu kullanımlara rastlanmaktadır: “Yok yav abi...”, “Abe çıkarma şunu balkona...hele şu kış içerde bir yaşasın...”, “yapmayın be komşular”, “abe işte bu Cevahir...” “hı duydunuz mu...”, “zararı yoktur be...”, “Haydi kalın gidin...”, “Eee Cevahir...”, “Eh mutlu olduğuna sevindim”, “Tuh kafam...”, “Ah nasıl da unuttum...”, “Ulan Yaşar...”, “Ulan, aman yoksa...”, “Eee be Cevahir...”.

“...nah o koltuğun üzerinde hep.” cümlesinde günlük konuşma diline olarak örnek gösterilebilecek “nah”, “işte”, “şu” kelimelerinin anlamında kullanılmıştır.

“Cevahir ikinci taşı da lüplüp içti, bağırmaya başladı.” Cümlesinde kullanılan “lüplüp” sözcüğü yerel dile örnek olarak verilebilir. Cümleden anlamı anlaşılan bu sözcük “hızla, lıkır lıkır” anlamında kullanılmaktadır. Günlük konuşma Türkçesi’nde pek rastlanmayan bu sözcük, yerel bir yansıma sözcüğü örneğidir.

“Gelgelelim” bağlacı kullanılmıştır. Sözlük anlamı “ne var ki” olan bu bağlaç, sözlük anlamıyla kullanılmıştır.

Öykünün sonunda bir yerel konuşma dili örneğine daha rastlanmaktadır: “Kapıyı açtım, onu yatacağı yere götürdüm. Şaşılacak şey, Cevahir bir insan gibi pof pof pofluyordu.” TDK’nın sözlüklerinde herhangi bir anlamı bulunamayan bu kelime grubuyla, “oflayıp puflamak” anlamında sıkın olmak ya da yatmaya götürüldüğü için “horlamak” kastedilmiş olabilir.

3.2.3. Metaforlar

Ayılar da Ağlar öyküsü, bir ayı ile ilgili yazılmış ve dönemin insanını eleştiren yazın örneğidir. İzgü bu öyküde yine fazla canlı metafor örneği vermemiş, karşılaşılan canlı metaforlar da başrole yerleştirmiş olduğu bir hayvan motifine insani özellikler yükleyerek oluşturulmuştur.

“Çalışıyordum, yazı makinesinin tuşlarına basıp...” cümlesinde, daktilo yerine “yazı makinesi” kullanılmıştır. Burada yazı makinesi ile kastedilen şeyin ne olduğu okurun aklına doğrudan gelmektedir ancak günlük kullanımda yaygın olan daktilo yerine yazı makinesi kelime grubu tercih edilmiştir. Tahmini zor ve şaşırtıcı olmadığı için bu kullanım ölü metafor olarak değerlendirilebilir ancak, günlük dilde kullanımına çok alışık olunmayan bu söz öbeği okurun dikkatini çektiği için canlı metafor olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır. Burada İzgü bu kullanımla, öykünün daha başında sıradanlıktan uzaklaşmayı başarmıştır.

“Ayı, hamhum etti...” cümlesinde hamhum etmek kelime grubu homurdanmak anlamına yakın bir anlamla kullanılmıştır. İzgü burada, homurdanmak eylemi daha çok insana özgü bir özellik olduğu için hamhum etmek kelime grubunu seçmiş olabilir ancak okurun dikkatini çeken ve günlük dilde kullanımı olmayan bir kelime grubu kullanıldığı için burada canlı metafor örneğine rastlanmaktadır.

“Kargacık burgacık yazılmış bir not” cümlesinde kargacık burgacık ikilemesi ölü metafordur. Günlük dilde karşılaşılan ve yaygın bir kullanımdır. Metinde çirkin el yazısı anlamında yani bilinen anlamıyla kullanılarak metindeki anlatımı zenginleştirmiştir.

“Bu yazar kafayı aylara taktı” ifadesinde, kafayı takmak deyimini kullanılmıştır. Kafayı takmak deyimini yaygın kullanılan ve bilinen bir deyimdir ve pek çok deyim gibi bu da ölü metafor olarak okura sunulmuştur.

“Elbette getirir benim kapımın önüne kor...” Bir önceki bölümlerde de bahsedildiği gibi bu cümlede koymak eylemi yerel dil kullanımıyla kor olarak verilmiştir. Ancak bu cümledeki kapının önüne koymak deyimini, deyim anlamı dışında, gerçek anlamıyla kullanılmıştır. Deyim anlamıyla, kovmak, dışarı atmak anlamında olan kapının önüne koymak, burada gerçek anlamıyla bir kapının önüne koyulma anlamıyla kullanılmıştır. Deyim anlamı yani yaygın kullanımı dışında olduğu için bu kullanım canlı metafor olarak değerlendirilebilecektir. Okur, yazarın bu kelime grubunu doğrudan gerçek anlamda kullandığını anlayabilmektedir ancak yine de yaygın anlamı dışında kullanıldığı için canlı metafor olarak değerlendirmek daha doğrudur.

“yüz bulmuş Yaşar getirmiş”, “...ama bir türlü vermiyor, zorluk çıkarıyorlar.” ve “Yaşar, sen bu ayıya oynamayı öğretmek için eziyet edeceksin...” cümlelerinde yine deyim kullanımları yer almaktadır. TDK deyim sözlüğüne (Atasözleri ve Deyimler

Sözlüğü, 2018) göre, yüz bulmak deyiminin anlamı ilgi ve yakınlık görmek olarak verilmektedir. Zorluk çıkarmak deyiminin anlamı ise Çotuksöken'in tanımına göre bir şeyin yapılmasına engel olmak için sorun yaratmaktır (Çotuksöken, 1988, s. 188). Eziyet etmek deyimini ise TDK(Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, 2018)'da zahmet ve sıkıntı vermek, canını yakmak olarak tanımlanmıştır. Sözlükteki ve bilinen deyim anlamlarıyla kullanıldığı için buradaki kelime grupları/ deyimler ölü metafordur.

İzgü “o zamanlar ayıların satılması atama olarak adlandırılıyormuş” ve “Bakanlıkta tüm atamalar durduğu...” cümlelerinde atama sözcüğünü mecazi anlamda, dönemin idari organlarını eleştirmek amacıyla kullanmıştır. Gerçek anlamıyla, idari işlerde tayin gerçekleştirmek olarak kullanılan atama sözcüğü burada sanki çok ciddi bir mesele hayata geçirilecekmiş ve bunun pek çok bürokratik adımı varmış da bu bir türlü yapılamıyormuş anlamı verilerek kullanılmıştır. Oysa, öyküdeki durum bir ayının satın alınması ile ilgilidir. Okuru şaşırtan ve dikkatini çeken “atama” sözcüğü buradaki en güzel canlı metafor örneklerinden biridir.

“Başı derde girmek”, “gözlerine inanamamak”, “nohut oda, bakla sofa” deyimleri peşi sıra deyim ve günlük anlamlarıyla kullanıldığı için ölü metafor örnekleridir. Ancak, İzgü “Eh, nohut oda olmasına nohut oda da bakla sofa değil, bakla balkon.” cümlesiyle, “nohut oda, bakla sofa” deyimini değiştirmiş ve burada canlı metafor oluşturmuştur.

Yaslanmak yerine “sırtını vermiş duvara” ifadesinde sırtını vermek deyimini kullanılarak ölü metafor kullanımına devam edilmiştir. Aynı şekilde “gün yüzü görsün dedim çıkardım balkoncağıza” cümlesinde gün yüzü görmek birebir gerçek anlamıyla kullanılmıştır ve ölü metafordur. Peşi sıra, “ekmeğini yemek”, “yan gözle bakmak”, “yolunu kesmek”, “ileri geri konuşmak”, “razı olmak”, “kulağının üzerine yatmak” , “zınk diye durmak” deyimleri kullanılarak ölü metafor örnekleri verilmiştir.

“...hanginizin kızı gelini düşük yapmıştır Cevahir yüzünden...” derken İzgü, düşük yapmak eylemiyle aslında korkmak, şiddet görmek anlamı katarak canlı bir metafor yakalamıştır. Cümlede düşük yapmak ile kastedilen, bir ayıdan korktuğu ya da şiddet gördüğü için hanginizin başına kötü bir durum gelmiştir anlamıdır. İzgü burada bunu, düşük yapmak ile aktarmış ve canlı metafor örneği vermiştir.

Seğirtmek (Güncel Türkçe Sözlük, 2018) sözcüğü TDK güncel sözlüğündeki anlamıyla kullanılmıştır. Ancak çok yaygın bir kullanım olmadığı için canlı metafor olarak örnek

gösterilebilir. Bir diğer yaygın olan ancak sözlüklerde yer almayan kullanım “en emin el benimki” cümlesindeki “en emin el” kullanımınıdır. Yazarın burada bahsettiği en güvenilir kişi olmaktır. Bu örnek canlı metafor olarak değerlendirilebilir.

Yazarın baş kahraman olan ayı Cevahir’e “Sonra da çay içeriz.” demesi öyküde absürt olarak görülebilecek sapmalardan biridir ve canlı metafor olarak görülebilir. Bir ayıyla konuşmak, üstelik çay içme üzerine sohbet etmek, gerçek hayatta rastlanmayacak bir durumdur. Bir sonraki cümlesi “bayılır kerata” ile bir hayvana kerata olarak seslenilmektedir. Kerata sözlük anlamlarından birinde “Küçüklere sevgi ile söylenen bir sitem sözü” olarak verilmektedir. Bu hitap şeklinin bir hayvana yapılmış olması, sanki küçük bir çocukla konuşuluyormuş havası yaratmış ve canlı metafor oluşturmuştur. Öyküde buna benzer “el öpmek”, “çay içmek”, “güneşlenmek”, “tokalaşmak”, “homurdanmak”, “çay tiryakisi olmak” gibi insana özgü özellikler sıkça bir ayıya yüklenmiştir.

“Usuma geldi” deyimini yaygın olarak “aklıma geldi” şeklinde kullanılmaktadır. Bu sebeple yine burada canlı metafor örneği olarak sunulmaktadır.

“Ekmek teknesi” kalıbı, geçimini ayı üzerinden sağladığı için bir ayıya yakıştırılmıştır. Ekmek teknesi kalıbının kullanımı ölü metafor olsa da, bir ayıya atfedildiği için canlı metafor olarak da değerlendirilebilecektir. Çayı betimlemek için “tavşan kanı” kalıbı kullanılarak ölü metafor örneği verilmiştir.

“Hemen saldırdı çaya” cümlesinde saldırmak kelimesi sözlük anlamları dışında heyecanla bir işe başlamak, bir şeye girişmek anlamında kullanılmıştır. Canlı metafor örneğidir.

Cevahir’in çay içmesini ve bu esnada çıkardığı gürültüyü “canavar düdüğü” olarak betimleyen İzgü, TDK sözlükte (Güncel Türkçe Sözlük, 2018) yer alan bu kelime grubuyla yaptığı için ölü metafor örneğidir. Aslında çok yaygın kullanılsa da sözlükte birebir anlamı yer aldığı için bu kullanım için ölü metafor demek doğru olacaktır. Yine ayının çay içmesi için “lüplüp içti” şeklinde bir kullanım ile bu kez canlı metafor kullanılmıştır. Yansıma bir söz olsa da yaygın olmayan ve yazarın benzetmesi ile ortaya çıkan bir ikilemedir.

“Kapıyı açtım, sanki içerde açık bütangaz musluğu unutmuş gibi koşuverdi içeriye.” cümlesinde, “bütangaz musluğu unutmuş” ile verilmek istenen, panik halinde, unutmuş olduğu bir şey için koşarak içeri girmek anlamıdır. Günlük konuşmada olmayan bütangaz musluğu unutmuş gibi kelime grubu burada canlı metafor oluşturmaktadır.

İzgi televizyon ekranı yerine beyazcam diyerek sıradan kullanımdan uzaklaşmıştır. Sıradan kullanımı tercih etmemiş olsa da bilinen bu kalıbı tercih etmesi nedeni ile beyazcam ölü metafor örneğidir.

Öykünün sonunda, daha önce de değinildiği gibi pof pof poflamak kelime grubu kullanılmıştır. Canlı metafor örneği olan bu kullanım, günlük dilde karşılaşılmayan ve yazarın uygun bulduğu bir kalıptır. Bu kalıp ile, ayının uyurken çıkardığı ses ya da ağlarken iç çekişi anlatılmak istenmiştir. Bu sebeple, horluyordu, hor hor horluyordu ya da iç çekiyordu yerine yazarın kullanmayı seçtiği bu betimleme, bir canlı metafordur.

3.2.4. Metin İçerisindeki Sözcük Yapıları

İzgi'nün *Ayılar da Ağlar* isimli öyküsü 1627 kelimedenden oluşmaktadır. Öykü “Cevahir” isimli bir ayı çerçevesinde geliştiği için en sık kullanılan kelime “Cevahir” olmuştur. Cevahir özel ismi 36 kez kullanılmıştır. Yine öyküdeki ayının sahibi ve olayların oluşmasına sebep olan Yaşar özel ismi 32 kez kullanılmıştır. Öykünün konusunun temelini oluşturan “ayı” kelimesi 17 yerde kullanılmıştır. Bunlar dışında sık kullanılan kelime “sonra” olarak göze çarpmaktadır. 12 yerde kullanılmıştır çünkü öykü peşi sıra olan olayların anlatıldığı bir anlatımdır. Bu sebeple hep bir sonraki olayın anlatımında kullanılmıştır. Bunlar dışında daha sık kullanılan işlevsel kelimelerdir. “abi” kelimesi de metin boyunca 8 kez kullanılmıştır. Öyküdeki karakterlerin sosyal yapı içerisindeki rolleri gereği, en çok bu sesleniş şekli okura sunulmuştur.

3.2.5. Dilbilgisi Örüntüsü

Metne hâkim olan sözcük baş kahraman bir hayvan olduğu için ayı sözcüğüdür. İçerik ve işlevsel sözcüklerin karşılaştırılması gerekirse, ikisinden birine öncelik verildiği söylenemez. Hemen hemen eşit sayıda içerik ve işlevsel sözcükler kullanılmıştır. Öykü anlatım yönünden yoğun olduğu için içerik sözcükler pek çok yerde karşımıza çıkar. Aynı şekilde işlevsel sözcükler de içerikte geçişi sağlamak amacıyla çekinmeden

kullanılmıştır. Yansıma sözcükler ve ikilemeler, öykü bir ayı etrafında geliştirildiği için sıklıkla betimleme amaçlı olarak kullanılmıştır.

3.2.6. Yapıların Metinsel Uyumu

3.2.6.1. Sözcük

Öykü, bir olaydan çok karakter öyküsü olduğu için burada öyküyü üç ayrı karakter üzerinden değerlendirdiğimizde 3 ayrı karakter bazında sözcükleri sınıflandırabiliriz. Karakterlerin okur zihninde canlandırılabilmesi için karakterlere özgü kelimeler şu şekildedir:

-Anlatıcı yani yazar ile alakalı kelimeler: çalışmak, yazı makinesi, tuşlara basmak, tümce, yazar, eleştirmen, dilekçe, yazı

-Hayvan ile alakalı kelimeler: ayı, hayvanat bahçesi, burnuna halka takmak, hamamda bayılmak, oynamak, saldırmak, ısırarak, homurdanmak, kocaoğlan, beslemek, zincir, homurtu, okşamak, kerata, bağırarak, ayı gücü, hayvancağız, kokmak

-Ayının sahibi halktan biri ile alakalı kelimeler: ülkenin vatandaşı, nohut oda bakla sofa konut, maraza, yüz bulmak, ayıcı

3.2.6.2. Cümle Yapıları

Kapının zili bir kez çaldı.

1-Öykü basit fiil cümlesi ile başlar. Yazarın bu cümlesi ile bir olayın gelişeceği sezilmektedir. İlginç bir olayı anlatacak olan öykü için basit ve sade bir başlangıç cümlesi seçilmiştir.

Çalışıyordum yazı makinesinin tuşlarına basıp tümceyi tamamladım, sonra gittim kapıyı açtım.

2- Bağımlı sıralı cümle örneği vardır. Cümlede aynı zamanda “basıp” kelimesi fiilimsi olarak kullanılmıştır. Olayın kahramanı kronolojik olarak öyküde olanları anlatır.

O da nesi...

3-“ne” soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümlesidir ancak soru işareti kullanılmamıştır. Kahraman bu cümleyle okurda merak uyandırır.

Bir ayı. Evet, evet ayı. Ayının elinde de katlanmış bir kâğıt.

4-Ard arda isim cümleleri sunulmuştur. İlk iki cümlede -dır eki, son cümlede de var sözcüğü kullanılmamıştır ancak bunların varlığı okur tarafından sezilmektedir. Eksiltili cümle örnekleridir. Çok sıradan bir durum olmayan bu olay kahramanın anlatımıyla okurun bilgisine sunulur.

Tanıyıverdim ayıyı, bizim Yaşar'ın ayısı, Cevahir.

5- Bağımsız sıralı cümleler dizilmiştir. İlk cümle devrik yapıdadır ve tezlik yardımcı fiili olan -vermek kullanılarak oluşturulmuştur. İkinci cümle isim cümlesidir ve -dır eki kullanılmadan oluşturulmuştur. Kahraman olayı detaylandırarak anlatmaya devam eder.

"Hayrola Cevahir?"

6-Çoğunlukla ünlem anlamı katmak için kullanılan Hayrola sözü, burada soru anlamı katmak için kullanılmıştır. Soru işareti mevcuttur ancak bir soru eki bulunmamaktadır bu sebeple tonlama yoluyla oluşturulmuş bir soru cümlesidir. Kahraman durumu anlamaya çalışırken karşısındaki ayıya sorular sorar.

Ayı, hamhum etti, bir ses çıkardı. Elinde tuttuğu kâğıdı aldım açtım okudum.

7- Sıralı fiil cümleleri kullanılmıştır. "tuttuğu" kelimesi fiilimsi örneği olarak verilmiştir. Kahraman yaşanan olayları sırasıyla vermeye devam eder.

Kargacık burgacık yazılmış bir not:

8- Sıfat-fiil "yazılmış" kelimesi kullanılarak oluşturulmuş birleşik isim cümlesidir. Cümlede "var" kelimesi ya da -dır eki kullanılmamıştır ancak varlığı okur tarafından sezilmektedir. Bu sebeple eksiltili cümle örneği olarak gösterilebilir. Kahraman açıklama yapmaya devam eder.

"Abi, iki güncük idare et, başka yere bırakamazdım Cevahir'i, bizimkinin anası ölüyormuş, İzmir'e gidiyoruz."

9- Sıralı fiil cümleleri verilmiştir. Bu cümlelerin ortak bir ögesi bulunmadığı için bağımsız sıralı cümlelerdir. Kahraman durumu açıklayan not ile okuru durum ile ilgili bilgilendirir.

Adama bak, ayısını bana bırakıyor.

10- Bağımsız sıralı fiil cümleleri verilmeye devam edilmiştir. Kahramanın kendi kendine konuşması aktarılmaktadır.

Eh, durmadan Cevahirli öyküler yazar da eleştirilenlerin "Bu yazar kafayı aylara taktı" demelerine neden olursan, olacağı bu. Ayıcı Yaşar da bunu bilirse, ayısını kime bırakacak?

11- Şartlı birleşik cümleler ile öyküdeki olayın sebebi aktarılmaktadır. Şart anlamı "olursan" ve "bilirse" kelimeleri ile oluşturulmuştur.

Elbette getirip benim kapımın önüne kor..

12-Fiilimsi "getirip" kelimesi kullanılarak birleşik cümle oluşturulmuştur. Cümle fiil cümlesidir. Kahraman kendi kendine konuşarak neden sonuç ilişkisini kurar.

Yo, belki de Yaşar şaka yapıyordur, belki de beni sınıyordur,

13- Belki kullanılarak oluşturulmuş olasılık bildiren sıralı fiil cümleleri kullanılmıştır. Özne ortaklığı sebebi ile bağımlı cümlelerdir. Kahraman kendi kendine çıkarımlarda bulunur. Durumun içinden çıkmaya bir anlam vermeye çalışır.

biraz sonra bir ağacın arkasından çıkıp,

"Yok yav abi, buradayım, hiç Cevahir'i sana bırakır mıyım?" diyecektir.

14- Fiilimsi ile oluşturulmuş birleşik cümle örneğidir. Cümlelerin içerisinde doğrudan aktarılan bir söz bulunmaktadır. Bu doğrudan aktarım cümlesi içerisinde hem isim cümlesi hem de soru cümlesi yer almaktadır. Soru cümlesi -mı soru edatı ile yapılmıştır. Kahraman hala durumu anlamaya çalışmaktadır.

Cevahir'in hiç kıpırdadığı yok, başını kaldırıp kaldırıp yüzüme bakıyor.

15- Sıralı cümleler verilmiştir. Bu cümleler bağımlı sıralı cümlelerdir. Aynı özne ile birbirlerine bağlıdır. Cümleler ayrı ayrı değerlendirildiğinde ilk cümle fiilimsi kullanılarak oluşturulmuş birleşik isim cümlesidir. İlk cümleyi birleşik cümle yapan "kıpırdadığı" sıfat fiilidir. İkinci cümlede zarf fiil "kaldırıp" kullanılmıştır bu sebeple birleşik cümle özelliği taşır ve fiil cümlesidir. Kahraman olayı birebir anlatmaya devam eder.

Seslendim:

"Yaşar Yaşar!..."

16- Basit fiil cümlesidir Tırnak içerisinde seslenme vardır. Kahraman peşi sıra yaptıklarını aktarır.

Yaşar filan yok ortada, demek gerçekten, Cevahir'i bana bırakıp gitti İzmir'e.

17- Sıralı cümleler. İlk cümle “yok” kelimesi ile oluşturulmuş isim cümlesidir, ikinci cümle fiilimsi “bırakıp” ile oluşturulmuş birleşik fiil cümlesidir. Kahraman olayla ilgili kendi çıkarımlarını anlatır.

Ama olur mu Yaşar?

18- Soru cümlesi örneğidir. Soru edatı “-mu” ile oluşturulmuştur. Kahraman kendince olayı sorgular. Bu sebeple sözde soru cümlesi olarak değerlendirilebilir.

Eh Yaşar' la biraz yakınlığımız var, bu Cevahir için zamanında Yaşar'la çok konuştuk.

19- Sıralı basit cümleler sıralanmıştır. İlk cümle “var” ile oluşturulmuş isim cümlesi, ikinci cümle basit fiil cümlesidir. Kahraman olayla olan ilişkisini anlatmaya başlar.

Cevahir'i daha iki ay önce yine ben korudum yüz bulmuş Yaşar getirmiş kapımın önüne bırakmış.

20- Sıralı cümleler verilmiştir. Her biri fiil cümleleridir. Olayın neden olduğuna dair çıkarımların sunulması devam eder. Geçmişte olanlar anlatılmaya başlar.

Kaç yıl önceydi,

21- Kaç soru kelimesi ile oluşturulmuş sözde soru cümlesi örneğidir.

Yaşar hayvanat bahçesinden ayı alacak, ama bir türlü vermiyor, zorluk çıkarıyorlar.

22- Sıralı fiil cümleleri sıralanmıştır. Ortak bir öge bulunmadığı için bağımsızdır. Kahraman geçmişle ilgili detaylar anlatmaya devam eder.

Durmadan bana yalvarıyor,

"N 'olur abi sen şöyle bir okkalı dilekçe yaz da bana bir ayı versinler. Hem parasıyla değil mi abi?"

23- Fiilimsi ile oluşturulmuş fiil cümlesi kurulmuştur. Aktarım cümlesindeki ilk cümle sıralı fiil cümlesidir. İkinci cümle “-mi” soru edatıyla oluşturulmuş soru cümlesidir. Geçmiş detayları aktarılmaya devam eder.

“Yaşar, sen bu ayıya oynamayı öğretmek için eziyet edeceksin, burnuna halka takacaksın, ben sana dilekçe falan yazmam.”

24- Sıralı fiil cümleleri verilmiştir. Cümleler ayrı ayrı değerlendirildiğinde ilk cümlede “oynamayı” isim fiili ve “öğretmek” isim fiilleri vardır ve fiil cümlesidir. Sonraki iki yüklem de fiildir ve son yüklem olumsuz formdadır.

Yeminler etti Yaşar,

"Ben ayıya oynamasını kızgın saç üzerinde falan öğretmiyorum," diye. "Karşısına geçip oynuyorum, ayı da öğreniyor.

25- Aktarıma başlanan cümle fiil cümlesidir. Aktarım içerisindeki ilk cümle “oynamasını” isim-fiili ile oluşturulmuş birleşik cümledir. İkinci cümle hem fiilimsi “geçip” kelimesini içeren birleşik cümleye sahiptir hem de iki ayrı yüklem olduğu için bağımsız sıralı cümledir. Öyküde geçmişten bir diyalog aktarılır.

Abi bildiğin gibi değil, ayılar çoğu insandan daha akıllıdır." "Ondan kuşkum yok da Yaşar. "

26- Sıralı isim cümleleri verilmiştir. “Değil”, “akıllıdır”, “yok” isimleri ile cümleler oluşturulmuştur. İki karakter arasındaki diyalog aktarılmaktadır.

O zaman ayıların satılması atama olarak adlandırılıyormuş.

27- Fiilimsi ile oluşturulmuş birleşik fiil cümlesi örneğidir. “Satılması” ve “atama” isim fiilleri kullanılmıştır. Kahraman geçmişle ilgili okurun ilgisini çekecek bilgiler verir.

Bakanlıkta tüm atamalar durduğu, o madde biraz da anlaşılmasız yazıldığı için Yaşar bir türlü ayı alamıyormuş.

28- Peş peşe fiilimsilerle oluşturulmuş birleşik fiil cümlesidir. “Atamalar”, “durduğu”, “anlaşılmasız”, “yazıldığı” fiilimsileri mevcuttur. Olumsuz cümledir. Geçmiş anlatımı devam eder.

Aslında Yaşar ayıyı almak için,

"Ben ayıları çok severim. Ayı için bahçeli evimde Özel yer yaptırdım.

29- Dolaysız konuşma aktarımından önce “almak” isim fiili kullanılmış bu sebeple bu cümle birleşik fiil cümlesidir. Aktarım cümlesinin içerisinde basit fiil cümle örnekleri verilmiştir.

Tarafıma bir ayı verilmesini dilerim"

30-Fiilimsi “verilmesini” ile oluşturulmuş birleşik fiil cümlesidir.

diye dilekçeler vermiş.

31- Cümlenin başında “almak” isim fiili olduğu için fiilimsi ile oluşturulmuş birleşik fiil cümlesi örneğidir.

O zamanlar Yaşar çok geldi gitti yanıma, ama ben Yaşara dilekçe yazmadım.

32- Ama bağlacı ile oluşturulmuş bağlı fiil cümleleridir. Geçmişte yaşanmış olan olay detayları ile anlatılmaya devam eder.

Bir gün sevinçle geldi Yaşar, daha doğrusu birlikte geldiler, “Abi, Cevahir elini öpmeye geldi” dedi.

33- Doğrudan aktarım cümlesi öncesinde bağımsız sıralı fiil cümleleri verilmiştir. Tırnak içerisinde aktarım cümlesi “öpmeye” isim fiili ile birleşik fiil cümlesidir.

Yanında bu ayı vardı.

34- Basit isim cümlesidir.

Yaşar kaç yıl bu ayıyla birlikte dolaştı, kaç ili, kaç ilçeyi, hangi turistik yöreleri saymakla bitmez. Ona dört dilde oynamasını, hamamda bayılmasını öğretti.

35- Sıralı birleşik cümlelerdir. “Saymakla”, “oynamasını”, “bayılmasını” fiilimsileri kullanılmıştır. Her bir cümle fiil cümlesidir.

Daha iki ay önce Cevahir' in başı derde girdi.

36- Basit fiil cümlesi örneğidir. Geçmiş detaylarıyla okura sunulmaya devam eder.

Yo, yo Cevahir kimseye saldırmadı, kimseyi ısırmadı, daha doğrusu Cevahir'in değil, Yaşar 'ın başı derde girdi.

37- Sıralı bağımsız cümleler verilmiştir. Hem fiil hem isim cümlesi mevcuttur. Kahraman hikâyenin bugüne kadar olan kısmını detay vererek anlatmaya devam eder.

E Yaşar da bu ülkenin vatandaşı değil mi? Yaşar ayda mı yaşıyor?

38- mi/mı soru edatlarıyla oluşturulmuş soru cümleleri verilmiştir.

Yani şunca yılın sonunda Yaşarcağızın da bir sosyal konutu olmasın mı, nohut oda, bakla sofa.

39- “-mı” soru edatı kullanılmıştır ve soru anlamı da vardır ama soru işareti kullanılmamıştır. Kahraman diğer karakterlerden birini detaylar vererek anlatır.

Eh nohut oda olmasına nohut oda da, bakla sofa değil bakla balkon. Şans işte, hem de üçüncü kat.

40- İki eksilteli cümle örneği verilmiştir. Yüklem bulunmamaktadır.

Çocuklar balkonda görmüşler Cevahir'i ilk kez, gözlerine inanamamışlar.

41- Bağımlı sıralı cümleler verilmiştir. Ortak özneye sahip olmaları cümleleri bağımlı yapmaktadır. Her iki cümle de fiil cümlesidir. Geçmişten bir olay aktarılır.

"Ayıya bak ayıya balkondaki ayıya" demişler.

42- Doğrudan aktarılan konuşma basit fiil cümlesidir ve ardından gelen fiil de basit formdadır. Aktarım cümlesi devrik yapıdadır.

Gerçekten balkonda bir ayı var, hem de öyle zevkle güneşleniyor ki, oh sırtını vermiş duvara, oturur gibi yapmış balkon demirine, mavi gökyüzüne bakıp duruyor.

43-Sıralı cümleler sunulmuştur. İlk yüklem isimdir, ardından gelenler fiil cümleleridir. “Bakıp” zarf fiili kullanılmıştır.

Çocuklar önce inanamamışlar,

44- Basit fiil cümlesidir. Olayın anlatımı devam etmektedir.

"Mutlaka ayı postu giymiş insandır" demişler.

45- Doğrudan aktarılan konuşma “giymiş” isim fiili ile oluşturulmuş birleşik isim cümlesidir ve ardından gelen fiil basit formdadır.

Öyle ya, belki de bir tiyatro sanatçısıdır, evde prova yapıyordur, dinlenmek için balkona çıkmıştır.

46- Bağımlı sıralı cümle örneğidir. Ortak özneyle cümleler birbirine bağlıdır. İlk cümle isim cümlesi, ikinci ve üçüncü cümle fiil cümlesidir. “Dinlenmek” isim fiili kullanılmıştır.

Çocuklar balkona yaklaşmışlar önce, "Amca amca" diye bağırmışlar; sonra, “Ayı ayı” diye bağırmışlar, Cevahir ne homurdanmış ne dönüp bakmış, ama çocuklar korkup kaçmışlar.

47- Sıralı cümleler verilmiştir. Her bir yüklem fiildir. Son yüklemden önce “korkup” zarf fiili kullanılmıştır.

Tüm sokak konuşmaya başlamış,

48- “konuşmaya” isim fiili ile oluşturulmuş birleşik fiil cümlesidir. Öykünün diğer karakterlerinden birinin başından geçen, geçmişten bir öykü anlatılır.

'Apartmanda ayı var, apartmanda ayı var. "

49- Yineleme cümleleri vardır, isim cümlesidir.

Yaşar’ın karısı Esna, çok demiş Yaşar’a,

50- Basit fiil cümlesi örneğidir. Geçmişteki öykü anlatılmaya devam eder.

“Abe çıkarma şunu balkona hem alıştır kocaoğlan, hem de görürler, hele şu kış içerde bir yaşasın, sonra alır gidersin Marmaris’e, Bodrum’a...

51- Sıralı fiil cümleleri verilmiştir. Son yüklemden önce fiilimsi “alır” örneği de verilmiştir.

Ama Yaşar dinlememiş Esna’yı, çıkarmış Cevahir’i balkona.

52- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir. Aynı özneyle birbirine bağlanmıştır.

Olan olmuş gelmişler şikâyete, demişler,

53- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. “olan” zarf fiili kullanılmıştır.

"Böyle böyle, sen bu ayıyı evinde besleyemezsin, alıp götürmezsen şikâyet ederiz."

54- Sıralı fiil cümleleridir. Olumsuz yüklem mevcuttur. “alır” ve “götürmezsen” fiilimsileri kullanılmıştır.

Yalvarmış Yaşar,

55- Basit fiil cümlesidir.

"Yapmayın be komşular, " demiş,

56- Doğrudan aktarılan konuşma basit fiil cümlesidir ve ardından gelen fiil de basit formdadır.

"bu hayvan tastamam dört aydır burdadır, sıkılmıştır içerde, gün yüzü görsün dedim çıkardım balkoncağıza yoksa bakın oturur şimdiki gibi nah o koltuğun üzerinde hep.

57- Bağımsız sıralı cümleler verilmiştir. "burdadır" yüklemi isimdi, sonrasında kullanılanlar fiil cümleleridir.

Siz de bilirsiniz, kim baktı bunca yıldır bu eve, abe, işte bu Cevahir bakmıştır, biz onun ekmeğini yeriz.

58- Sıralı fiil cümleleri verilmiştir. İkinci cümle kim soru kelimesi kullanıldığı için soru cümlesi formundadır ancak öyküde sözde soru cümlesi gibi kullanılmıştır. Olayın akışına ve anlatıma göre aslında cevabı herkesçe bilinen bir soru örneğidir. Kahraman diğer karakterin başından geçen bir olayı birebir aktarmaktadır.

Şu evde en çok onun hakkı vardır, çünkü taksitlerini o ödemiştir bu evin...

59- Sıralı cümleler verilmiştir. İlk cümle isim cümlesidir, ikinci cümle fiil cümlesidir. Geçmişte yaşanan olay diğer karakterin ağzından verilir.

Hı duydunuz mu sesini bunca aydır, ayırdına vardınız mı onun içerde olduğunun, kimseye zararı yoktur be Cevahir'in."

60- Sıralı cümleler verilmiştir. İlk iki cümle soru cümlesidir ama daha önce de verilmiş olduğu gibi sözde soru cümlesine yakın anlamdadırlar. Karakter cevap beklemeden sorular sorarak olayı anlatır. Son cümle isim cümlesidir ve devrik formdadır.

Komşuların kimi başlarını yere eğmiş amma, kimisi diklenmiş, ileri geri konuşmuş. Bunun üzerine Yaşar kızmış bağırması:

61- Peş peşe iki tane bağımlı sıralı cümle kullanılmıştır. Fiil cümleleridir. Ortak öğelerle kurulmuşlardır.

"Abe Cevahir hanginizin karısına kızına yan gözle bakmıştır, hanginizin kızı gelini düşük yapmıştır Cevahir yüzünden, hanginizin kapısına polis dayanmıştır, abe Cevahir

hanginizin kapısını çalmış da rahatsız etmiştir? Sizden borç para mı istemiştir yoksa yolunuzu mu kesmiştir?

62- Hangi soru kelimesi ve mı/mu soru edatları kullanılarak art arda soru cümleleri oluşturulmuştur. Bağımlı soru cümleleridir. Diğer karakterin başından geçen olay doğrudan aktarımla anlatılmaya devam etmektedir.

Haydi kalkın gidin evimden, bildiğiniz yere şikâyet edin!"

63- Bağımlı sıralı cümlelerdir, ortak ögelerle kurulmuş, fiil cümleleridir. "Bildiğiniz" sıfat fiili kullanılmıştır.

Gelenler kalkmış gitmişler.

64- Bağımlı sıralı, ortak ögelerle kurulmuş, fiil cümleleridir. "Gelenler" isim fiildir.

Yaşar seğirtmiş bana geldi:

65- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir. Ortak ögeleri öznedir. Geçmişteki olay anlatımı devam eder.

"Abi sen ne dersin, bizi attırırlar mı evden?"

"Evin tapusu senin üzerine değil mi Yaşar?"

66- Bu cümleler soru cümlesidir. İlk cümlenin içerisinde iki eylem vardır ve ilki "ne" soru kelimesi ile oluşturulmuş, ikincisi "mı" soru edatıyla oluşturulmuş soru cümleleridir. Son cümle yine "mı" soru edatıyla oluşturulmuştur. Karakterler arasında geçen bir diyalog ile geçmiş detayları devam eder.

"Vallahi razı olsalardı Cevahir'in üzerine yaptıracaktım, aklıma geliyordu böyle maraza çıkacağı, o zaman derdim Cevahir'in kendi malı bir yere kıpırdatamazsınız, ama yapmadılar, ayının üzerine tapu olmaz dediler.

67-Sıralı cümleler verilmiştir. Her biri fiil cümlesidir. "Çıkacağı" sıfat fiili kullanılmıştır.

E ben okudum Amerikalı zengin biri mallarının tümünü kedisine bırakmış.

68- Bağımsız sıralı cümlelerdir. Ortak bir ögeleri bulunmamaktadır. Fiil cümleleridir.

O nasıl oluyor abi?"

69- “Nasıl” soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümlesidir. Karakterler arasındaki diyalogun aktarımı devam etmektedir.

"Onu bilmem Yaşar," dedim.

70- Doğrudan aktarılan konuşma olumsuz fiil cümlesidir ve ardından gelen fiil de basit formdadır.

"Sen şimdi yat kulağının üzerine, Cevahir huysuzluk yapmadıktan sonra unuturlar, sen de bir süre balkona çıkarma onu.",

71- Bağımsız sıralı cümlelerdir. Her biri fiil cümlesidir. İlk cümle devrik formdadır. İkinci cümlede “yapmadıktan” zarf fiili kullanılmıştır, son cümle ise olumsuzdur ve devrik formdadır.

"Ama onunki de can abi."

72- Eksilteli isim cümlesidir. Devrik cümledir.

"Bir süre dedik ya canım."

73- Devrik fiil cümlesidir. Karakterler arasında geçmiş eski bir diyalog aktarılmaya devam eder.

"Şimdi sen diyorsun ki hiçbir şey yapamazlar değil mi abi?"

74- ki bağlacı ile kurulmuş birleşik cümledir. Sonunda onay bekleme anlamı katan “değil mi?” soru kalıbı kullanılmıştır ve soru cümlesi oluşturulmuştur.

"Yapamazlar, yapamazlar."

75- Yinelemenin mevcut olduğu, olumsuz, basit, fiil cümlesidir.

Demek yapmamışlar ki, iki aydan bu yana Yaşar hiç uğramamıştı bana.

76- ki bağlacı ile kurulmuş bağlı cümle örneğidir. Ki bağlacından önce olumsuz fiil cümlesi vardır, diğer cümle de aynı şekilde olumsuz fiil cümlesidir. İkinci cümle devrik formdadır.

Şimdi tam karısının annesi ölürken, eee en emin el benimki, almış getirmiş benim kapıma, elbette “Hayır” diyemem.

77- Bağımsız sıralı cümlelerdir. “Ölürken” zarf fiili kullanılmıştır. Son yüklemde olumsuzluk vardır. Arada ek bilginin verildiği virgüllü cümle isim cümlesidir. Ancak -dir eki kullanılmamıştır. Kahraman içinde bulunduğu durumu kabullenme halindedir. Bunun için sebeplerini açıklar.

Bunu bildiği için Cevahir'in avcuna bir mektup...

78- Fiilimsinin kullanıldığı eksilteli cümle örneğidir. Cümlede yüklem bulunmamaktadır. Eksilteli cümle özelliği olan 3 nokta ile cümle sonlandırılmıştır.

Bırakıp gitmiş.

79- Fiilimsi ile oluşturulmuş birleşik fiil cümlesidir. “Bırakıp” zarf fiili kullanılmıştır. Geçmiş ile ilgili anıların anlatımı bitmiş, kahraman şu ana geri dönmüştür.

"Eee Cevahir, ne yapacağız?"

80- “ne” soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümlesidir. Kahraman durumu sorgulamaya devam eder.

Burnuna halka taktığına kızdığım için Yaşar halkayı çıkarmış, zinciri boynuna takmış.

81- Bağımlı sıralı fiil cümleleri verilmiştir. Cümlelerin özneleri ortaktır. “Taktığına” ve “kızdığım” isim fiilleri kullanılmıştır.

"Cevahir, hoş gelmesine hoş geldin de seni içeri alamam.

82- “gelmesine” isim fiili kullanılarak oluşturulmuş birleşik cümledir akabinde olumsuz fiil cümlesi vardır. “de” bağlacı ile bağlı cümlelerdir.

Hava çok güzel, bak şu eski kümesin yanında ister otur, ister yat,.

83- Sıralı cümlelerdir. İlk cümle isim cümlesidir, diğer cümleler “ister...ister...” kalıbı ile birbirine bağlanmış fiil cümleleridir.

İki gün sonra Yaşar gelir nasılsa...

84- Devrik fiil cümlesidir. Kahraman kapısına gelen ayı ile diyaloga başlar.

İpinden çektim, ardım sıra kuzu gibi geldi.

85- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. Olay sırası ile anlatılmaktadır.

İpin ucunu oradaki dut ağacına bağladım.

86- Basit fiil cümlesidir.

"Açsındır sen şimdi Cevahir, sana bir şeyler getireyim," dedim.

87- Doğrudan aktarılan konuşma sıralı cümledir ve isim ve fiil cümlelerinden oluşur. İlk cümle isim cümlesidir ve devrik formdadır, ikinci cümle fiil cümlesidir. Ardından gelen fiil basit formdadır.

"Sonra da çay içeriz"

88- Basit fiil cümlesidir. Kahraman ayı ile konuşmaya devam etmektedir.

Alıştırmış Yaşar Cevahir'i çaya, bayılır kerata.

89- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. Her iki cümle de devrik formdadır.

Bodrumdan bir mukavva kutu getirdim yanlarını kestim.

90- Bağımlı sıralı cümlelerdir. Aynı gizli özne ile birbirlerine bağlıdırlar. Olay akışıyla anlatılır.

İçine ekmek, peynir, elma, biraz salam, bir naylon kabın içine de reçel koydum.

91- Basit fiil cümlesidir. Kahraman yaptıklarını anlatmaya devam etmektedir.

Bilirim Cevahir çok iyi huyludur ve çok gözütoğtur.

92- Bağımsız sıralı cümleler verilmiştir. İlk yüklem fiildir, diğer iki yüklem isimdir.

Önüne koyduğum şeylere bakmadı bile yalnız geniş bir kaba koyduğum sudan içti.

93- Bağımlı sıralı cümlelerdir. "Koyduğum" isim-fiili iki cümlede de kullanılmıştır. Fiil cümleleridir. İlk cümle olumsuzdur.

Mutlu olduğu zaman pek de sever tokalaşmasını, hemen elini uzattı, tokalaştık.

94- Sıralı cümlelerdir. Ortak bir öge ile bağlanmadıkları için bağımsız sıralı cümlelerdir. "Olduğu", "tokalaşma" fiilimsileri kullanılmıştır. İlk cümle devrik yapıdadır ve fiil cümlesidir, diğer cümleler fiil cümleleridir. Kahraman karşısındaki ayı ile ilgili genel bir bilgiyi verir ve olayları anlatmaya devam eder.

" Eh, mutlu olduğuna sevindim Cevahir," dedim.

95- Doğrudan aktarılan konuşma devrik fiil cümlesidir ve ardından gelen fiil de basit formdadır.

"Burada iki gün rahat edersin, iki gün sonra Yaşar gelir, seni alır."

96- Bağımsız sıralı cümlelerdir. Her bir cümle fiil cümlesidir. Kahraman durumu kabullenmiş, bundan sonra olacaklarla ilgili ön görüşlerini anlatmaktadır.

Böyle der demez usuma geldi, ya gelmezse.

97- "der demez" zarf fiilinin de kullanıldığı bağlı cümlelerdir. Ya bağlacı ile iki cümle birbirine bağlanmıştır ve form olarak barındırmasa da "gelmezse" kelimesi anlam olarak soru anlamı taşımaktadır. Kahraman yine kendi kendine düşünmektedir ve olacakları kestirmeye çalışmaktadır.

Hiç olur mu canım, adamın ekmek teknesi, hiç insan ekmek teknesini bırakıp gider mi?

98- Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümlede "mu" soru edatı ile soru cümlesi oluşturulmuş, ikinci cümle eksilteli isim cümlesidir, son cümle ise "mi" soru edatı ile soru cümlesi formundadır. "Bırakıp" zarf fiili kullanılmıştır.

Hem niçin gitsin ki?

99- "Niçin" soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümlesidir. Kahraman kendi kendine durumu sorgulamaya devam eder.

Okşadım Cevahir'i, çok sevecen baktı bana, küçücük gözlerini kırıştırdı, açtı açtı kapadı.

100- Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümle devrik yapıdadır ve fiil cümlesidir, ikinci cümle yine devrik yapıda bir fiil cümlesidir, son cümleler fiil cümleleridir.

Bendeki bu ayı sevgisi olmasa Yaşar zor bırakırdı Cevahir'i kapıma.

101- Fiilimsi ile oluşturulmuş birleşik cümle örneğidir. Fiil cümlesidir ve devrik formdadır. "Olmasa" isim fiili kullanılmıştır. Kahramanın kendi kendine yorumları ve düşünceleri aktarılmaya devam eder.

"Haydi bakalım Cevahir, sen keyfine bak, ben de içeri gidip yazımı yazayım. "

102- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. "Gidip" zarf fiil örneğidir.

İlk homurtusunu duydum Cevahir'in güneş yeni batmıştı.

103- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. Kahraman gelişen her olayı aktarmaya devam eder.

Acaba kedi köpek mi gördü diye dışarı çıktım, yanına yaklaştım elimi kafasına attım, okşadım:

104- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir. İlk cümle “diye” kelimesi yardımıyla yardımcı cümle ile kurulmuştur, diğer cümleler ile bağlıdır yani ortak ögeye sahiptir bu sebeple bağımlı sıralı cümlelerdir. Kahraman kendi kendine çıkarımda bulunmaya çalışmaktadır bu sebeple kendine sorular yöneltmektedir. “Mi” soru edatı kullanılmıştır ancak karşıda birine yöneltilen soru değildir.

"N'oldu Cevahir?

105- “Ne” soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümlesidir.

Homurdanmana gerek yok, seni burada hiç kimse rahatsız edemez, karnını iyice doyurduysan (ki doyummuş, ne koyduysam hepsini yemiş) vur kafayı yat. "

106- Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümle isim cümlesidir, diğerleri fiil cümlesidir. “Homurdanma” isim fiili kullanılmıştır.

Yazı makinesinin başına geçtim, bir homurtu daha, amma ötekinden sesli.

107- Bir fiil cümlesi ile ardından eksilteli cümleler verilerek bağımsız sıralı cümle oluşturulmuştur.

Belki bir öncekini konu komşu duymamışlardır ama, bu homurtuyu duymuşlardır.

108- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir. Özneler ile birbirlerine bağlanmışlardır. Kahraman olanları anlatmaya devam eder.

Cevahir ne ister acaba?

109- “ne” soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümlesidir.

Tuh kafam, çay elbette nasıl da unuttum, Cevahir çay tiryakisi.

110- Sözde soru cümlesi kurulmuştur. Nasıl soru kelimesi kullanılmıştır ancak kahraman kendi kendine söylendiği için cevap bekleyen bir soru değildir. Ardından gelen cümle eksilteli isim cümlesidir.

Yine kafasını okşadım, "Bak, " dedim, "On dakika bekle, çayın hazır, mis gibi, tavşan kanı."

111- Bağımsız sıralı cümleler verilmiştir. Fiillerin yanı sıra, eksilteli isim cümleleri verilmiştir. Kahraman olayı anlatmaya devam eder.

O on dakika içinde beş kez homurdandı.

112- Basit fiil cümlesidir.

Homurdanmıyor kerata, yeri göğü inletiyordu.

113- Bağımlı sıralı cümlelerdir. Ortak öğeleri bulunmaktadır. İlk cümle olumsuz devrik fiil cümlesidir, ikinci cümle olumlu fiil cümlesidir.

Pencereyi açtım bağırdım:

114- Bağımlı sıralı cümledir. Aynı özne ile birbirine bağlanmışlardır.

"Beklesene biraz, şimdi çayın geliyor..."

115- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir.

Sıcak içmeye alışmış, doldurdum tasa, koştum yanına.

116- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. İlk cümlede "içmeye" kelimesi fiilimsi olarak bulunmaktadır, sonrasındaki cümleler devrik yapıdadır.

Hemen saldırdı çaya, kırk yıllık alışıklar gibi.

117- Devrik yapıda fiil cümlesidir. Kahraman sırasıyla olayları anlatmaya devam etmektedir.

"Ah nasıl da unuttum Cevahir, kusura bakma, " dedim.

118- Doğrudan aktarılan konuşma cümlesi sıralı fiil cümlesidir ve ardından gelen fiil basit formdadır. "Nasıl" soru kelimesi ünlem belirtmek amacı ile kullanılmıştır.

Bir höpürdetiyor çayını, çay içmeyenin içesi gelir.

119- Bağımsız sıralı cümle örnekleridir. Her iki cümle de fiil cümlesidir, ikinci cümlede fiilimsiler bulunmaktadır: "içmeyen" ve "içesi". İlk cümle devrik formdadır.

"İç Cevahir, bir tas daha var."

120- Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümle devrik fiil cümlesi, ikincisi isim cümlesidir.

İyi de bu da çay içmenin cilvesi mi, iki çay arasında bir homurtu daha, sanki canavar düdüğü ötüyor.

121- Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümle sözde soru cümlesidir. “Mi” soru edatı kullanılmıştır. İkinci cümle eksilteli cümledir, son cümle ise fiil cümlesidir. “İçme” isim fiil olarak verilmiştir.

"Cevahir şimdi ikinci tas geliyor."

122- Basit fiil cümlesidir.

Cevahir ikinci tası da lüplüp içti, bağırmaya başladı.

123- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir. “Bağırmaya” isim fiili kullanılmıştır. Olay aktarımı devam eder.

"Cevahir ne istiyorsun?"

124- “ne” soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümlesidir.

Reçel kavanozunu boşalttı tabağın içine, yaladı yuttu Cevahir, ama yine homur homur homurdanıyor, her homurtu camları zangırdatıyor.

125- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. İlk iki cümle devrik formdadır, diğer cümleler düz cümledir.

Bir de ayağa kalktı mı?

"Dur nereye?"

126- Soru cümleleridir. İlk cümle “mı” soru edatı ile oluşturulmuş sözde soru cümlesidir. İkinci cümle “nereye” soru kelimesi ile kurulmuş soru cümlesidir. Kahraman hem kendi içerisinde olayı sorgulayarak çözmeye çalışıyor hem de dışarı vurarak sorular soruyor.

Dönüp duruyor olduğu yerde, ipini zorluyor.

127- Bağımlı sıralı cümlelerdir. İlk cümle devrik, ikinci cümle düz cümledir. Fiil cümleleridir. “Olduğu” ve “dönüp” fiilimsileri bulunmaktadır.

Ulan Yaşar, başıma dert ettin Cevahir'i, sana ayıları severiz dediysek böyle mi yap dedik?

128- Bağımsız sıralı cümlelerdir. Sözde soru cümlesi formundadır.

Sert bağırdım:

129- Basit fiil cümlesidir.

"Cevahir!.."

130- Ünlem cümlesidir.

İpini zorlamayı bıraktı, ağlar gibi bir ses çıkardı.

131- Bağımlı sıralı fiil cümlesidir. "Ağlar" sıfat fiildir, "zorlama" isim fiildir.

Başını okşadım:

132- Basit fiil cümlesidir.

"Ayıptır," dedim, "hem beni rahatsız ediyorsun hem de komşuları."

133- Alıntı cümlelerdir. Alıntı içerisindeki ilk cümle isim cümlesidir, ikinci cümle devrik formda fiil cümlesidir. Arada basit fiil cümlesi vardır.

Uzaktan pencereler açılmıştı, bahçeye bakıyorlardı, ama bir şey görmüyorlardı.

134- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir. Aynı özneyle birbirlerine bağlıdırlar. Son cümlede yüklemde olumsuzluk vardır. Kahraman gözlemlerini aktarır.

Ben durmadan Cevahir'e elma taşıyordum, armut mevsimi olmadığını anlatmaya çalışıyordum.

135- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir. Fiilimsiler vardır: "durmadan", "olmadığını", "anlatmaya".

Gelgelelim Cevahir durduğu yerde durmuyordu, bazen ağlar gibi ses çıkararak bazen de hornurdanarak bağıırıyordu.

136- Fiilimsilerin olduğu, bağımlı sıralı fiil cümleleridir. "Durduğu", "ağlar" sıfat fiili ve "çıkarak", "hornurdanarak" zarf fiilleri kullanılan fiilimsilerdir.

Buzdolabındaki yemekleri taşımaya başladım.

137- Fiilimsi olan birleşik fiil cümlesidir. "Taşımaya" isim fiili kullanılmıştır. Kahraman detaylı olarak yaşadıklarını anlatmaya devam eder.

Yiyor, birkaç lokmadan sonra yine bağırmaya başlıyordu.

138- Bağımlı sıralı fiil cümlesidir. Fiilimsi olarak "bağırmaya" isim fiili kullanılmıştır.

Çerez taşıdım Cevahir'e...

Kakaolu helva taşıdım Cevahir'e...

Kuru pasta taşıdım Cevahir'e...

139- Devrik fiil cümleleridir. Kahraman başından geçen olayın detaylarını verir.

Ulan, aman yoksa bu Cevahir akşamcı mı?

140- "mı" soru edatıyla oluşturulmuş soru cümlesidir. Kahraman kendi kendine bu soruyu sormaktadır.

Bira şişesini uzattım, itiverdi.

141- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. Tezlik yardımcı fiili -vermek kullanılmıştır.

"Eee be Cevahir ne istiyorsun peki ne istiyorsun?"

142- "ne" soru kelimesiyle oluşturulmuş soru cümleleridir. Yineleme kullanılmıştır.

Sürtündü bana, dolanıp duruyor, bir yere gitmek istiyordu.

143- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. İlk cümle devrik formdadır, ikinci cümlede "dolanıp" zarf-fiili fiilimsi olarak yer almaktadır, son cümlede de gitmek isim fiili mevcuttur.

Çözdüm ipini, gözleri parladı.

144- Bağımsız sıralı fiil cümlesi örneğidir. İlk cümle devrik yapıdadır.

Yürümeye başladık, sesi soluğu kesildi, giriş kapısının önünde zınk diye durdu.

145- Bağımsız sıralı fiil cümleleri verilmiştir. İlk cümlede yürümeye isim fiili mevcuttur.

Kapıyı zorluyor girmek için.

146- Bu cümle fiilimsi ile oluşturulmuş birleşik cümle örneğidir. Cümle fiil cümlesidir. "Girmek" isim fiil örneğidir.

"Bak sen şuna, beyimiz içerde oturmak istiyor."

147- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. İlk cümle devrik, ikinci cümle düz cümledir. "Oturmak" isim fiili kullanılmıştır.

"Cevahir çok kokarsın sen, ne yapacağız şimdi, içeri girip baş köşeye mi oturacaksın yani?"

148- Bağımsız sıralı cümlelerdir, ilk cümle devrik fiil cümlesidir. Diğer iki cümle soru cümleleridir. İlki “ne” soru kelimesi ile, ikincisi “mi” soru edatıyla oluşturulmuştur.

Alışmış, aylardır içerde otura otura.

149- Devrik birleşik fiil cümlesidir. Birleşik cümle fiilimsi ile oluşturulmuştur. “Otura otura” zarf fiildir.

İyi ama Cevahir ben seni nasıl içeri alayım?

150- Sözde soru cümlesidir. Kahraman kendi kendine düşünüp başına gelen olayı nasıl çözebileceği konusunda yorumlar yapar.

Sen gittikten sonra her yerin kırklanması gerekecek.

151- Fiilimsilerle oluşturulmuş birleşik fiil cümlesidir. “Gittikten” ve “kırklanması” fiilimsileri cümleyi birleşik forma getirmiştir.

Ayı gücü demişler buna, kapıya öyle dayanıyor ki açmak için, kapı nerdeyse çatırdayacak.

152- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. İlk ve ikinci cümle devrik, son cümle düz yapıdadır. “Açmak” isim fiili kullanılmıştır. Kahraman detay vererek okuyucunun durumu gözünde canlandırmasını sağlıyor.

"Dur!" diye bağırdım.

153- Doğrudan aktarılan konuşma basit fiil cümlesidir ve ardından gelen fiil de basit formdadır.

Kapıyı açtım, sanki içerde açık bütangaz musluğu unutmuş gibi koşuverdi içeriye.

154- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. İlk cümle fiil cümlesidir, ikinci cümlede fiilimsi ve yardımcı eylemle oluşturulmuş yüklem yer almaktadır. “Unutmuş” sıfat fiildir, “koşuverdi” -vermek tezlilik fiiliyle oluşturulmuş yardımcı eylemli yüklemidir.

Gitti televizyonun önüne oturdu, evet evet tam televizyonun önüne.

155- Bağımlı sıralı fiil cümlesidir. Devrik yapıdadır.

Eeee?

Yoksa?

156- Ünlem cümleleridir. Kahraman kendi kendine tepkiler vererek durumu anlamlandırmaya çalışmaktadır.

Ağlar gibi sesler çıkarıyordu, bir bana, bir beyazcama bakıyordu.

157- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir. "Ağlar" sıfat fiili ile fiilimsi yapısı oluşturulmuştur.

"Cevahir yoksa?"

158- Sözde soru cümlesidir.

Evet...

159- Ünlem cümlesidir.

Televizyonun düğmesine bastım.

160- Basit fiil cümlesidir.

O hani Brezilya dizisi var ya, "Yalan Rüzgârı", hiç izlemem, yüz yetmişinci bölümümüymüş. Cevahir gözlerini iri iri açtı, iki elini göbeğinin üzerine koydu, gözlerini mıhladı beyazcama.

161- Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümle isim cümlesidir "var" ile oluşturulmuştur. "İzlemem" fiil cümlesi oluştururken, "bölümümüymüş" kullanımı "-mü" soru edatı dilbilgisi kuralı ihlal edilerek birleşik yazılmıştır. Soru anlamından çok belirsizlik anlamı katılmıştır. "Açtı", "koydu" ve "mıhladı" yüklemeleri fiildir. Son cümle devrik formdadır.

Hayret, nasıl "Yalan Rüzgârı" nın başlama saatini bildi, çok şaşım.

162- Ünlem ifadesi içeren, nasıl soru sözcüğüyle devam eden sözde soru cümlesi ve akabinde gelen fiil cümlesi ile sıralı cümlelerdir. Öykünün çözülmeye başladığı noktadır.

O dakikadan sonra ne sesi çıktı Cevahir' in, ne soluğu.

163- "ne...ne..." kalıbıyla oluşturulmuş bağımlı fiil cümlesidir.

İnanmazsınız, dizi bittikten sonra kalktı, kapıya yöneldi, yanına yaklaştım, hâlâ içini çekiyordu hayvancağız.

164- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. Son cümle devrik yapıdadır.

Dizinin bu bölümünde, kız sevgilisi uğruna intihar etmişti çünkü.

165- Devrik yapıda fiil cümlesidir.

Kapıyı açtım, onu yatacağı yere götürdüm.

166- Bağımlı sıralı cümlelerdir. İkinci cümlede fiilimsi yapısına rastlanır. “Yatacağı” isim fiildir.

Şaşılacak şey, Cevahir bir insan gibi pof pof pofluluyordu.

167- İlk cümle genel geçer bir yargıyı anlatmak için verilmiş, eksilteli isim cümlesidir.

İkinci cümle fiil cümlesidir. Bağımsız sıralı cümle örneğidir.

Not: Bu öyküyü, ayıların da bu diziyi çok sevdiklerini belirtmek için yazdım. Sakın yanlış anlaşılmasın.

168- Yazarın bitiriş notu fiilimsilerle oluşturulmuş birleşik cümle ve basit fiil cümlesinden oluşmaktadır.

3.2.6.3. Zaman

Ayılar da Ağlar isimli öyküde kullanılan zaman ve kipler aşağıdaki şekilde belirlenerek, gruplara ayrılmıştır:

Görülen geçmiş zaman: “Kapının zili bir kez çaldı”, “Tanıyıverdim ayıyı, bizim Yaşar’ın ayısı, Cevahir.”, “Ayı, hamhum etti, bir ses çıkardı”, “Elinde tuttuğu kâğıdı aldım açtım okudum”, “Seslendim”, “Yaşar filan yok ortada, demek gerçekten, Cevahir'i bana bırakıp gitti İzmir'e.”, “Yeminler etti Yaşar”, “Ayı için bahçeli evimde özel yer yaptırıldı.”, “O zamanlar Yaşar çok geldi gitti yanıma, ama ben Yaşara dilekçe yazmadım.”, “Bir gün sevinçle geldi Yaşar, daha doğrusu birlikte geldiler”, ““Abi, Cevahir elini öpmeye geldi” dedi.”, “Ona dört dilde oynamasını, hamamda bayılmasını öğretti.”, “Daha iki ay önce Cevahir' in başı derde girdi.”, “Yo, yo Cevahir kimseye saldırmadı, kimseyi ısırmadı, daha doğrusu Cevahir'in değil, Yaşar 'ın başı derde girdi.”, “Bir süre dedik ya canım.”, “İpinden çektim, ardım sıra kuzu gibi geldi.”, “İpin ucunu oradaki dut ağacına bağladım.”, “Bodrum'dan bir mukavva kutu getirdim yanlarını kestim.”, “İçine ekmek, peynir, elma, biraz salam, bir naylon kabın içine de reçel koydum.”, “Önüne koyduğum şeylere bakmadı bile yalnız geniş bir kaba koyduğum sudan içti.”, ““Eh, mutlu olduğuna sevindim Cevahir,” dedim.”, “Okşadım

Cevahir'i, çok sevecen baktı bana, küçücük gözlerini kırıştırdı, açtı açtı kapadı.”, “Acaba kedi köpek mi gördü diye dışarı çıktım, yanına yaklaştım elimi kafasına attım, okşadım”, “N'oldu , Cevahir?”, “Yazı makinesinin başına geçtim”, Tuh kafam, çay elbette nasıl da unuttum, Cevahir çay tiryakisi.”, “Yine kafasını okşadım,”, “O on dakika içinde beş kez homurdandı.”, “Pencereyi açtım bağırdım”, “Hemen saldırdı çaya.”, “Cevahir ikinci tası da lüplüp içti, bağırmaya başladı.”, “Bir de ayağa kalktı mı?”, “Sert bağırdım”, “İpini zorlamayı bıraktı, ağlar gibi bir ses çıkardı.”, “Başını okşadım”, “Buzdolabındaki yemekleri taşımaya başladım. ”, “Çerez taşıdım Cevahir'e...”, “Kakaolu helva taşıdım Cevahir'e...”, “Kurupasta taşıdım Cevahir'e...”, “Bira şişesini uzattım, itiverdi.”, “Çözdüm ipini, gözleri parladı.”, “Yürümeye başladık, sesi soluğu kesildi, giriş kapısının önünde zınk diye durdu.”, “Kapıyı açtım, sanki içerde açık bütangaz musluğu unutmuş gibi koşuverdi içeriye.”, “Gitti televizyonun önüne oturdu,”, “Televizyonun düğmesine bastım. “, “Cevahir gözlerini iri iri açtı, iki elini göbeğinin üzerine koydu, gözlerini mıhladı beyazcama.”, “Hayret, nasıl "Yalan Rüzgârı" nın başlama saatini bildi, çok şaşım.”, “O dakikadan sonra ne sesi çıktı Cevahir' in, ne soluğu.”, “Kapıyı açtım, onu yatacağı yere götürdüm.”, “Şaşılacak şey, Cevahir bir insan gibi pof pof pofluluyordu.”, “Not: Bu öyküyü, ayıların da bu diziyi çok sevdiklerini belirtmek için yazdım.”

İstek kipi: "Hayrola Cevahir?" ,” İyi ama Cevahir ben seni nasıl içeri alayım?”

Geniş zaman: “Elbette getirip benim kapımın önüne kor...”, “Ama olur mu Yaşar?”, “Ben ayıları çok severim.”, “Taraflarıma bir ayı verilmesini dilerim”, “Böyle böyle, sen bu ayıyı evinde besleyemezsin, alıp götürmezsen şikâyet ederiz.”, “Abi sen ne dersin, bizi attırırlar mı evden ", "Yapamazlar, yapamazlar. ", "Burada iki gün rahat edersen, iki gün sonra Yaşar gelir, seni alır.”, “Hiç olur mu canım, adamın ekmek teknesi, hiç insan ekmek teknesini bırakıp gider mi?”, “Cevahir ne ister acaba?”

Şimdiki zaman: “Cevahir'in hiç kıpırdadığı yok, başını kaldırıp kaldırıp yüzüme bakıyor.”, “Durmadan bana yalvarıyor”, “Ben ayıya oynamasını kızgın saç üzerinde falan öğretmiyorum,”, “Karşısına geçip oynuyorum, ayı da öğreniyor.”, “sanki canavar düdüğü ötüyor.” , “Cevahir şimdi ikinci tas geliyor.” , “Cevahir ne istiyorsun.”, “Dönüp duruyor olduğu yerde, ipini zorluyor.”, “beni rahatsız ediyorsun”, “Eee be Cevahir ne

istiyorsun peki, ne istiyorsun?", "Yaşar ayda mı yaşıyor?", "Kapıyı zorluyor girmek için.", "İki gün sonra Yaşar gelir nasılsa..."

Emir kipi: "N 'olur abi sen şöyle bir okkalı dilekçe yaz ", "Haydi kalkın gidin evimden, bildiğiniz yere şikâyet edin!", "On dakika bekle, çayın hazır, mis gibi, tavşan kanı.", "Dur nereye?"

Dilek şart kipi: "Yani şunca yılın sonunda Yaşarcağızın da bir sosyal konutu olmasın mı, nohut oda, bakla sofa.", "Sakın yanlış anlaşılmasın.", "Hem niçin gitsin ki?"

Şimdiki zamanın rivayeti: "O zamanlar ayıların satılması atama olarak adlandırılıyormuş.", "Bakanlıkta tüm atamalar durduğu, o madde biraz da anlaşılmaz yazıldığı için Yaşar bir türlü ayı alamıyormuş. ",

Duyulan geçmiş zaman: "dilekçeler vermiş", "Çocuklar balkonda görmüşler Cevahir'i ilk kez, gözlerine inanamamışlar. ", "Çocuklar önce inanamamışlar", "Demişler", " Çocuklar balkona yaklaşmışlar önce, "Amca amca" diye bağırmışlar; sonra, "Ayı ayı" diye bağırmışlar, Cevahir ne homurdanmış, ne dönüp bakmış, ama çocuklar korkup kaçmışlar. ", " Tüm sokak konuşmaya başlamış", "Yaşar'ın karısı Esna, çok demiş Yaşar'a", "Ama Yaşar dinlememiş Esna'yı, çıkarmış Cevahir'i balkona", "Olan olmuş gelmişler şikâyete, demişler", "Yalvarmış Yaşar", "Komşuların kimi başlarını yere eğmiş amma, kimisi diklenmiş, ileri geri konuşmuş. ", " Bunun üzerine Yaşar kızmış bağırmış ", "Gelenler kalkmış gitmişler.", " Bırakıp gitmiş.", "Burnuna halka taktığına kızdığım için Yaşar halkayı çıkarmış, zinciri boynuna takmış.", "Alışmış, aylardır içerde otura otura."

Gelecek zaman: "Eee Cevahir, ne yapacağız?", " Sen gittikten sonra her yerin kırklanması gerekecek. "

Duyulan geçmiş zamanın hikayesi: "Abe Cevahir hanginizin karısına kızına yan gözle bakmıştır, hanginizin kızı gelini düşük yapmıştır? ", " Sizden borç para mı istemiştir. Yoksa yolunuzu mu kesmiştir?", " Belki bir öncekini konu komşu duymamışlardır ama, bu homurtuyu duymuşlardır.", "Dizinin bu bölümünde, kız sevgilisi uğruna intihar etmişti çünkü."

Şimdiki zamanın hikayesi: "Ben durmadan Cevahir'e elma taşıyordum, armut mevsimi olmadığını anlatmaya çalışıyordum.", "Gelgelelim Cevahir durduğu yerde durmuyordu,

bazen ağlar gibi ses çıkararak bazen de homurdanarak bağıyordu.”, “Ağlar gibi sesler çıkarıyordu, bir bana, bir beyazcama bakıyordu.”

Öyküde birden fazla kip ve zamanın bir arada kullanıldığı cümleler de mevcuttur. Metinden çıkartılan bu cümleler aşağıda sıralanmıştır:

Şimdiki zamanın hikayesi ve görülen geçmiş zaman: “Çalışıyordum yazı makinesinin tuşlarına basıp tümceyi tamamladım, sonra gittim kapıyı açtım.”

Emir kipi, geniş zamanın hikayesi, şimdiki zamanın rivayeti ve şimdiki zaman: "Abi, iki güncük idare et, başka yere bırakamazdım Cevahir'i, bizimkinin anası ölüyormuş, İzmir'e gidiyoruz."

Emir kipi ve şimdiki zaman: “Adama bak, ayısını bana bırakıyor.”, "Bak sen şuna, beyimiz içerde oturmak istiyor.”,

Geniş zaman, görülen geçmiş zaman, geniş zamanın şartı ve gelecek zaman: “Eh, durmadan Cevahirli öyküler yazar da eleştirmenlerin "Bu yazar kafayı aylara taktı" demelerine neden olursan, olacağı bu.”

Geniş zaman ve gelecek zaman: “Yaşar, sen bu ayıya oynamayı öğretmek için eziyet edeceksin, burnuna halka takacaksın, ben sana dilekçe falan yazmam.”, “Cevahir çok kokarsın sen, ne yapacağız şimdi, içeri girip baş köşeye mi oturacaksın yani?”

Geniş zamanın şartı ve gelecek zaman: “Ayıcı Yaşar da bunu bilirse, ayısını kime bırakacak?”

Şimdiki zaman, geniş zaman ve gelecek zaman: “Yo, belki de Yaşar şaka yapıyordur, belki de beni sınıyordur, biraz sonra bir ağacın arkasından çıkıp,"Yok yav abi, buradayım, hiç Cevahir'i sana bırakır mıyım?" diyecektir.”

Görülen ve duyulan geçmiş zaman: “Cevahir'i daha iki ay önce yine ben korudum, yüz bulmuş Yaşar getirmiş kapımın önüne bırakmış.”, “Sıcak içmeye alışmış, doldurdum tasa, koştum yanına”

Gelecek zaman, şimdiki zaman: “Kaç yıl önceydi, Yaşar hayvanat bahçesinden ayı alacak, ama bir türlü vermiyor, zorluk çıkarıyorlar.”

Görülen geçmiş zaman ve geniş zaman: “Yaşar kaç yıl bu ayıyla birlikte dolaştı, kaç ili, kaç ilçeyi, hangi turistik yöreleri saymakla bitmez.”, “Onu bilmem Yaşar," dedim.”, “Eh

Yaşar' la biraz yakınlığımız var, bu Cevahir için zamanında Yaşar'la çok konuştuk.”,
"Hı duyduz mu sesini bunca aydır, ayırdına vardınız mı onun içerde olduğunun,
kimseye zararı yoktur be Cevahir'in."

Emir kipi ve duyulan geçmiş zaman: ""Ayıya bak ayıya balkondaki ayıya" demişler."

Şimdiki zaman, duyulan geçmiş zaman: "Gerçekten balkonda bir ayı var, hem de öyle zevkle güneşleniyor ki, oh sırtını vermiş duvara, oturur gibi yapmış balkon demirine, mavi gökyüzüne bakıp duruyor.", "Mutlu olduğu zaman pek de sever tokalaşmasını, hemen elini uzattı, tokalaştık."

Şimdiki zamanın hikayesi ve duyulan geçmiş zamanın hikayesi: "evde prova yapıyordur, dinlenmek için balkona çıkmıştır. ", "Uzaktan pencereler açılmıştı, bahçeye bakıyorlardı, ama bir şey görmüyorlardı. "

Emir kipi ve geniş zaman: "Abe çıkarma şunu balkona hem alıştır kocaoğlan hem de görürler", "Sen şimdi yat kulağının üzerine, Cevahir huysuzluk yapmadıktan sonra unuturlar, sen de bir süre balkona çıkarma onu.", "Hava çok güzel, bak şu eski kümesin yanında ister otur, ister yat..."

Emir kipi, duyulan geçmiş zaman, duyulan geçmiş zamanın hikayesi, dilek kipi, görülen geçmiş zaman, geniş zaman: "Yapmayın be komşular, "demiş, "bu hayvan tastamam dört aydır burdadır, sıkılmıştır içerde, gün yüzü görsün dedim çıkardım balkoncağıza yoksa bakın oturur şimdiki gibi nah o koltuğun üzerinde hep."

Geniş zaman, görülen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zamanın hikayesi: "Siz de bilirsiniz, kim baktı bunca yıldır bu eve, abe, işte bu Cevahir bakmıştır, biz onun ekmeğini yeriz."

Duyulan geçmiş zamanın hikayesi ve duyulan geçmiş zaman: "Cevahir yüzünden, hanginizin kapısına polis dayanmıştır, abe Cevahir hanginizin kapısını çalmış da rahatsız etmiştir?", " Demek yapmamışlar ki, iki aydan bu yana Yaşar hiç uğramamıştı bana. "

Geniş zaman ve duyulan geçmiş zamanın hikayesi:"Şu evde en çok onun hakkı vardır, çünkü taksitlerini o ödemiştir, bu evin... "

Duyulan geçmiş zaman ve görülen geçmiş zaman: "Yaşar seğırtmiş bana geldi"

Dilek-şart kipinin hikayesi, gelecek zamanın hikayesi, şimdiki zamanın hikayesi, gelecek zaman, görülen geçmiş zaman, geniş zaman: "Vallahi razı olsalardı Cevahir'in üzerine yaptıracaktım, aklıma geliyordu böyle maraza çıkacağı, o zaman derdim Cevahir'in kendi malı bir yere kıpırdatamazsınız, ama yapmadılar, ayının üzerine tapu olmaz dediler."

Görülen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman, şimdiki zaman: "E ben okudum Amerikalı zengin biri mallarının tümünü kedisine bırakmış. O nasıl oluyor abi?"

Şimdiki zaman ve geniş zaman (yeterlilik kipi): "Şimdi sen diyorsun ki hiçbir şey yapamazlar değil mi abi?"

Geniş zaman, duyulan geçmiş zaman, (yeterlilik kipi): "Şimdi tam karısının annesi ölürken, eee en emin el benimki, almış getirmiş benim kapıma, elbette "Hayır" diyemem."

Görülen geçmiş zaman ve geniş zaman (yeterlilik kipi): "Cevahir, hoş gelmesine hoş geldin de seni içeri alamam.

İstek kipi, görülen geçmiş zaman ve geniş zaman: "Açsındır sen şimdi Cevahir, sana bir şeyler getireyim," dedim. "Sonra da çay içeriz"

Duyulan geçmiş zaman ve geniş zaman: "Alıştırmış Yaşar Cevahir'i çaya, bayılır kerata.",

Görülen geçmiş zaman, geniş zamanın şartı: "Böyle der demez usuma geldi, ya gelmezse."

Dilek-şart kipi ve geniş zamanın hikayesi: Bendeki bu ayı sevgisi olmasa Yaşar zor bırakırdı Cevahir'i kapıma.

İstek kipi, emir kipi: "Haydi bakalım Cevahir, sen keyfine bak, ben de içeri gidip yazımı yazayım."

Görülen geçmiş zaman ve duyulan geçmiş zamanın hikayesi: "İlk homurtusunu duyduğum Cevahir'in güneş yeni batmıştı."

Geniş zaman (yeterlilik kipi), duyulan geçmiş zaman, görülen geçmiş zamanın şartı, emir kipi: "Homurdanmana gerek yok, seni burada hiç kimse rahatsız edemez, karnını iyice doyurduysan (ki doyurmuş, ne koyduysam hepsini yemiş) vur kafayı yat."

Emir kipi ve görülen geçmiş zaman: “"Bak," dedim”, “"Ah nasıl da unuttum Cevahir, kusura bakma," dedim”

Şimdiki zaman ve şimdiki zamanın hikayesi: “Homurdanmıyor kerata, yeri göğü inletiyordu.”

Şart kipi ve şimdiki zaman: "Beklesene biraz, şimdi çayın geliyor...”

Şimdiki zaman ve geniş zaman: “Bir höpürdetiyor çayını, çay içmeyenin içesi gelir.”

Emir kipi: "İç Cevahir, bir tas daha var."

Görülen geçmiş zaman ve şimdiki zaman: “Reçel kavanozunu boşalttım tabağın içine, yaladı yuttu Cevahir, ama yine homur homur homurdanıyor, her homurtu camları zangırdatıyor.”

Görülen geçmiş zaman, geçmiş zamanın şartı: “Ulan Yaşar, başıma dert ettin Cevahir'i, sana ayları severiz dediysek böyle mi yap dedik?”

Şimdiki zaman ve şimdiki zamanın hikayesi: “Yiyor, birkaç lokmadan sonra yine bağırmaya başlıyordu.”

Görülen geçmiş zaman, şimdiki zaman ve şimdiki zamanın hikayesi: “Sürtündü bana, dolanıp duruyor, bir yere gitmek istiyordu.”

Duyulan geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman: “Ayı gücü demişler buna, kapıya öyle dayanıyor ki açmak için, kapı nerdeyse çatırdayacak.”

Emir kip i ve görülen geçmiş zaman: "Dur!" diye bağırdım.

Geniş zaman ve duyulan geçmiş zaman: "hiç izlemem, yüz yetmişinci bölümümüymüş.”

Geniş zaman, görülen geçmiş zaman, şimdiki zamanın hikayesi: “İnanmazsınız, dizi bittikten sonra kalktı, kapıya yöneldi, yanına yaklaştım, hâlâ içini çekiyordu hayvancağız.”

3.2.7. Anlatım Ortamı Ve Metin Biçemi

Aylar da Ağlar isimli öykü, Muzaffer İzgü'nün diğer kısa öyküleriyle kıyaslandığında kelime sayısı olarak daha fazladır ve daha uzun bir öyküdür. Daha önce de bahsedilmiş olduğu gibi, kısa öykülerde kelime tasarrufu amacıyla, konuşmalar birebir, doğrudan

aktarılmaktadır. Bu öykünün özelinde bakıldığında, kahramanın karşılıklı konuşması pek bulunmamaktadır. Esas olayda sadece kahraman ve ayı olduğu için, kahramanın ayıya yönetilmiş olduğu sorular aslında kendi düşünceleridir ve ne yapabileceğine dair çıkarımlarıdır. Ancak, buna rağmen kahraman ayıyla konuşmuş gibi doğrudan aktarım cümleleriyle bu düşünceler verilir. Bunun yanı sıra, olayın geçmişi anlatılırken başvurulan da daima doğrudan aktarım cümleleridir:

“Açsındır sen şimdi Cevahir, sana bir şeyler getireyim,” dedim. “Sonra da çay içeriz.”

Kahramanın ayıyla konuştuğu bu cümle aslında kendi düşünceleridir. Doğrudan aktarımlı bir konuşma cümlesi yerine düşünceleri şu şekilde verilseydi, öykünün kelime sayısı daha fazla olacaktı:

“Cevahirin aç olabileceği geldi aklıma, gidip ona yiyecek bir şeyler getirmeyi düşündüm. Yedikten sonra da çay içeriz diye planladım.”

“Onu bilmem Yaşar,” dedim. “Sen şimdi yat kulağının üzerine, Cevahir huysuzluk yapmadıktan sonra unuturlar, sen de bir süre balkona çıkarma onu.”

Bu doğrudan aktarım cümlesi yerine, olay şu şekilde dolaylı olarak verilebilirdi:

“Yaşar’a bu konuyla ilgili bir fikir sahibi olmadığımı ve kulağının üzerine yatması gerektiğini söyledim. Eğer Cevahir huysuzluk yapmazsa, komşuların durumu unutacağını söyledim bir süre ayıyı balkona çıkarmamasını tembihledim.”

Doğrudan aktarım ile kullanılan ekler sayesinde, daha az kelime ile daha çok şey anlatılabilmektedir. Ancak, dolaylı anlatım cümlesine çevrildiğinde yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi cümledeki kelime sayısı artmakta, tek bir ek bir bazen birden çok kelime ile ifade edilebilmektedir.

Öyküde kelime sayısını azaltmak için gidilen bu yolun aksine, pek çok tekrar kullanılmıştır. Bunlar öykünün kelime sayısını artırmaktadır. Kötü, çirkin, okunmayan yerine “kargacık burgacık”; daktilo yerine “yazı makinesi”; biraz yakınız yerine “biraz yakınlığımız var”; zorla, acı çektirerek yerine “kızgın saç üzerinde”; çok küçük yerine “nohut oda bakla sofa”, demli yerine “tavşan kanı” gibi anlatımı güçlendiren kelimeler seçilmiştir. Anlamı güçlendiren bu kelimeler öykünün kelime sayısının artmasına sebep olmaktadır. Bu kullanımlar dışında, daha önce de bahsettiğimiz üzerine olayı pekiştirmek amaçlı, sürekli tekrarlamalar kullanılmıştır: “Bir ayı. Evet, evet ayı.”,

“başını kaldırıp kaldırıp yüzüme bakıyor.”, “Yaşar Yaşar!”, “Amca, amca”, “Ayı, ayı”, “Apartmanda ayı var, apartmanda ayı var.”, “Yapamazlar, yapamazlar”, “böyle böyle”, “açtı açtı” gibi.

Yine anlamı pekiştirme katma amacıyla bazı kalıplar kullanılmıştır. “geldi gitti”, “olan olmuş”, “ileri geri”, “karı kız”, “ardım sıra”, “konu komşu”, “yeri göğü”, “yalayıp yutmak”, “sesi soluğu”, “iri iri” kalıpları kullanılmıştır.

3.2.8. Sözcük ve Olay Dizilimi

Brezilya dizisi ve çay tutkunu bir ayı olan Cevahir’i konu alan *Ayılar da Ağlar* isimli kısa öykü olayın başlangıç anını anlatan bir cümle ile başlamaktadır: “Kapının zili bir kez çaldı.” İzgü hikâyeye basit bir cümleyle başlamıştır. Öyküde anlatılacak olan olayın ilginçliğinin aksine öykünün başlangıcı yumuşak ve basittir ancak okurun yine de ilgisini çeker niteliktedir.

Öyküdeki olayların dizilişi birebir verilmiştir. İzgü olan biten her şeyi sırasıyla aktarmaktadır. Ancak öyküde sık sık geçmişe atıflarda bulunulur ve geçmiş hatıralar anlatılarak olayın arka planı anlatılır. Geçmişle ilgili bilgiler çoğunlukla karakterler arasındaki konuşmaların birebir aktarılması yoluyla verilmiştir. Öyküde sık sık ikilemeler ve farklı sözcükler seçilerek öykünün etkileyciliği sağlanmıştır.

Öyküdeki olay dizisi göz önünde bulundurulduğunda, öykünün başlangıcı ve ilerleyişi okuru tatmin edicidir. Olaydaki en temel mizahi unsur olan ayının çay ve dizi tutkunu olduğunun öykü sonunda veriliyor oluşu, okurun öykü ile ilgili merakını canlı tutmaktadır.

3.2.9. Önemli Ayrıntıların Seçimi

Kısa öykülerin uzunluğu göz önünde bulundurulduğunda, bu öyküleri etkileyici kılmak için seçilen kelimeler, bir romanda kullanılacak kelimelerin seçiminden daha önemlidir denilebilir.

Ayılar da Ağlar isimli öyküde, bu yönde yapılan sözcük seçimlerine bakıldığında, şu örnekler verilebilecektir:

“Cevahir’i daha iki ay önce yine ben korudum, yüz bulmuş Yaşar getirmiş kapımın önüne bırakmış.”

Bu cümlede Yaşar'ın kişiliğinin tanımlanması ve okura sunulması için “yüz bulmuş” kelime grubu seçilmiştir. Yaşar'ın öykü boyunca anlatılanlardan çıkarım yapılan karakterinin iki kelime ile özeti yapılmıştır. Bununla birlikte, Yaşar karakterinin konuşmaları incelendiğinde karakterinin tahlili detaylı olarak yapılabilmektedir. Yaşar konuşmalarında seslenme olarak sürekli “abi”, “abe”, “nah” gibi kelimeler ve hitaplar kullanmaktadır. “balkoncağız”, “Yaşarcağız”, “maraza”, “bizimkinin annesi” ve “okkalı” kullanımları karakterin tahlili için önemlidir.

Öyküde kullanılan diğer kelimeler incelendiğinde, yapılan seçimler ilgi çekicidir. İzgü, televizyon ekranı yerine “beyazcam” kullanılmıştır. Öyküde, kahraman ayının ne kadar koktuğunu anlatmak için “kırklamak” sözcüğünü seçmiştir.

Öyküdeki en ilgi çekici cümlelerden birisi şudur:

“Ben durmadan Cevahir'e elma taşıyordum, armut mevsimi olmadığını anlatmaya çalışıyordum.”

Öykünün kahramanı, sürekli huzursuzluk çıkarıcı ve sakinleşmeyen ayı karşısında kurduğu bu cümleyle, huzursuzluğunun sebebinin armut mevsimi olmayışına bağladığını göstermektedir. Mizahi değeri olan bu cümle, diğer yandan okur için de bir yönlendirme niteliğindedir ve bir şaşırtmaca yaratmaktadır.

Öykünün çözülme noktasında seçilen kelimeler de etkileyici bir bitiş için önemlidir. Ayının televizyon karşısına geçip gözlerini iri iri açması, iki elini göbeğinin üzerine koyması, gözlerini beyazcama mıhlaması okurun gözünde bir ayıyı televizyon karşısında, konsantre olmuş şekilde, diziyi izlerken canlandırmasına yardımcı olmaktadır.

3.2.10. Bireysel Tutum ve Duygusal Katılım

Öykünün anlatıcısı, başrolde olan kahramandır ve 1. kişidir. Öykü boyunca kahraman kendi ağzıyla başından geçenleri anlatmaktadır. Bu öyküde İzgü, hikâyenin sonunda okuyucu ile doğrudan iletişime geçmektedir:

“Not: Bu öyküyü, ayıların da bu diziyi çok sevdiklerini belirtmek için yazdım. Sakın yanlış anlaşılmasın.”

İzgü hikâye dışına çıkarak, okuyucu ile birebir iletişime geçtiği bu cümlede, okurlardan özür dilemektedir. Ancak bu özür biraz iğneleyicidir. Bu son söz yazmış olduğu öyküde yapmış olduğu ayı tasvirinin aslında okurun da anladığı gibi olduğunu destekler niteliktedir.

Öykünün başkahramanı bir yazardır. İzgü'nün eleştiride bulunduğu bu öyküde başkahramanın da yazar olması, okurların kafasında İzgü'nün kendi düşüncelerini birebir aktardığı fikrini uyandırmaktadır. Çizmiş olduğu karakter şemalarında da, yazar olan başkahraman yazı makinesinde yazılar yazan, diğer karakterin sürekli akıl danışmak için yanına geldiği, o günlerde popüler olan Brezilya dizisini hiç izlemeyen birisidir. Bunun karşısında Yaşar, geçimini bir ayı ile sağlayan, konuşmalarında sürekli ait olduğu sosyal çevreden sözler kullanan, her başı sıkıştığında yazardan yardım isteyen ve pek de eğitilmiş olmayan biridir.

3.2.11. Biçem ve İdeoloji

İzgü'nün doğrudan toplum eleştirisi yaptığı kısa öyküsünde, eleştiri bir ayı motifi kullanılarak yapılmıştır. İzgü'nün ayı motifi olarak sunmuş olduğu karakter, o dönemin toplumunu yansıtır niteliktedir.

Öykü en başından alınarak incelenecek olursa, öncelikle göze çarpan toplum içerisindeki tabaka farkları olacaktır. Toplumda yazarlık yaparak geçimini sağlayan kişiler mevcutken hayvanat bahçesinden satın aldığı bir ayıyı sokak sokak, il il gezdirip, oynatarak geçimini sağlayan kişiler de mevcuttur. İzgü pek çok öyküsünde olduğu gibi toplumdaki bu sosyal ve kültürel farkı göstermiştir.

Öyküde, ayının sahibi olan Yaşar'ın sosyal konutlarda yaşadığına değinilmiştir. Sosyal konut, köyden kente göçün artması ile zorunlu olarak ortaya çıkmış bir sistemdir. Sosyal konut uygulamaları, kira giderlerini karşılayamayan yoksul kesimlerle, orta ve düşük ücretli grubundakileri kapsayacak biçimde ucuz kiralı konutlar sağlamaya yöneliktir. Genel olarak sosyal konutlardan yararlananlar bu konutların sahibi olmamakta, piyasadaki konut kiralardan daha ucuza kira bedelleri ödemektedirler (Kunduracı, 2013, s. 58). Genellikle devlet tarafından yapımı üstlenilen ve ucuz bir kira ile ihtiyacı olan ailelere kiraya verilen konutlardır. Öykünün genelinde Yaşar karakterinin konuşması, yaşama biçimi gibi özellikler değerlendirildiğinde, Yaşar'ın kırsal bir kesimden kente göçtüğü çıkarımı yapılabilmektedir. Yaşar bir meslek sahibi

ve iyi bir eğitime sahip olmadığı için, hayatını geçindirmek için hayvanat bahçesinden satın aldığı ayı ile sokaklarda çalışmaktadır. İzgü, öyküde Yaşar'ın yaşadığı konutu “nohut oda bakla balkon” olarak tanımlamaktadır. Burada vurgulamak istenilen, sosyal konutların “nohut oda, bakla salon” kavramına bile uymayacak kadar küçük olmalarıdır. Kahramanın Cevahir'i kapısında bulması ile de birebir toplum eleştirisi başlar. Cevahir, rahatına düşkün, istediğini elde edemeyince huzursuzluk çıkaran bir ayıdır. Kahraman öykü boyunca Cevahir'e sürekli ikramlarda bulunmaktadır. Bu ikramların hepsini tüketen Cevahir durumundan yine de memnun değildir. İzgü bu noktada tüketim çılgınlığı yaşayan toplumu eleştirmektedir.

Öykünün yazıldığı yıl 1992'dir. O dönemde hem dünyada hem de Türkiye'de oldukça popüler olan Yalan Rüzgârı isimli dizi, toplumun her kesimi tarafından izlenmekteydi. Öyküde, tüm ihtiyaçları karşılanmış olmasına rağmen sürekli huzursuzluk çıkaran Cevahir'in, bu diziye olan tutkusu okura sunulmaktadır. Diğer pembe diziler gibi izleyici için hiçbir eğitici ya da öğretici yanı olmayan bu diziyi hiç kaçırmadan izleyen ve birebir etkilenen halk bu öyküde eleştirilmektedir. İzgü bir ayının bile saatini şaşmadan bu diziyi izlediğini anlatmaktadır. Bu durumda değerlendirildiğinde, o dönemin toplumu bir ayının dahi yapabileceği işlerle meşguldür. Son not:” Not: Bu öyküyü, ayıların da bu diziyi çok sevdiklerini belirtmek için yazdım. Sakın yanlış anlaşılmasın.” olarak verilmiştir.

İzgü'nün doğrudan iğneleme yaparak bu cümleyi yazdığı anlamı çıkarılmaktadır. Aslında okurun buna benzer bir çıkarım yaptığını tahmin eden ve yapmasını isteyen İzgü'nün bu durumu açık açık yazarak okurun bilgisine sunması ve aksini söylemesi, öykünün tam olarak da bu şekilde bir eleştiri için yazıldığının bir göstergesidir.

3.3. ROBINSON'UN ANILARI ADLI ÖYKÜ'NÜN ELEŞTİREL SÖYLEM BİÇEMBİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.3.1. Doğru Sözcük Seçimi

Muzaffer İzgü'nün *Bir Namussuz Aranıyor* öykü kitabından seçilen *Robinson'un Anıları* isimli öykü, siyasetin ve seçim sisteminin eleştirildiği öykülerden biridir. Öykünün adındaki Robinson'un da çağrışım yaptırdığı üzere, ıssız adada yaşayan

kahramanın ağzından anlatılan bir öyküdür. Öyküde sıkça siyasete yönelik kelimeler kullanılmıştır.

Öyküye genel olarak bakılacak olursa, İzgü'nün farklı sözcük seçimleri göze çarpmaktadır. İzgü öyküde “baya” ya da “oldukça” sözcükleri yerine “epeyce” kullanımını tercih etmiştir. “Aklına gelmek” deyimini yerine “akıl etmek” kullanılmıştır. Anlamı pekiştirmek amacı ile hemen hemen aynı anlamlı olan iki sözcük peşi sıra kullanılmıştır: “sevindiriyor, mutlu ediyor”.

İzgü, okuyucuya daha güçlü anlamlar vermek için sözcük seçimlerini daha vurgulayıcı olarak seçmeye çalışmıştır. “Zorlanmak” yerine “güçlük çekmek”, “koymak” yerine “kondurmak”, “bir yerde tutmak” yerine “yığmak”, “koşmak” ya da “gitmek” yerine “bir koşudur tutturuyorlar”, “iktidar olmak” yerine “iktidarı ele geçirmek”, “elbette” ya da “kesin” yerine “evellallah”, “güzel” yerine “kıyak”, “boğaz” yerine “ümük”, “peşinden gelmek” yerine “ardım sıra gelmek” ve “ardına düşmek”, “izin vermek” yerine “bırakmak” gibi seçimler yapılmıştır. Bir diğer örnek “kısmak” sözcüğü ile karşımıza çıkar. “Azaltmak, pintilik etmek” anlamında “kısmak” sözcüğü tercih edilmiştir.

Öyküde günlük dilde kullanımına çokça rastlanılan argo sözcükler de mevcuttur: “anasını satmak, ulan, lan, gıcık almak, sittirin lan, hassittirin lan...”

3.3.2. Toplum ve Dilbilgisi Gelenekleri:

Öykü tek bir kişinin olduğu, ıssız bir adada geçmektedir. Bu sebeple diyaloglara rastlanmamakta, öykü, karakterin kendi kendine konuşmalarından ve koyunlarına seslenişlerinden oluşmaktadır. Bu sebeple, öyküde kahramanın kendi kendine sorduğu sorulara rastlanmaktadır: “Ne yapsam, tutup bir parti kursam mı?”, “Nasıl aklıma gelmedi?”, “Acaba koyunlarımla otlarını biraz daha kıssam mı?”, “Yoksa çıldırıyor muyum?” gibi sözde soru cümleleri çoğunluktadır.

İzgü öyküyü Robinson’un ağzından günlük şeklinde gün gün anlatmıştır. Bir gün dışında ger günün kapanış cümlesi aynı seçilmiştir:

“Ah bir teypim olsaydı!..

Ah bir kaset koysaydım!..”

Öyküde “babasını sattığının yeri” şeklinde bir kullanım vardır. Toplum tarafından günlük dilde daha çok “anasını sattığının” olarak kullanılan bu söz grubu değiştirilerek bu şekilde kullanılmıştır. Öyküde daha sonra aynı kullanım, yaygın biçimiyle, “anasını sattığının yerinde” olarak da kullanılmıştır.

Robinson’un koyunların hızla çiftleşmesinden yakındığı bölümde, “hem bana nesi canım” şeklinde bir ifadeye rastlanmaktadır. “nesi” günlük olarak kullanımına pek rastlanmayan bir ifadedir. Ancak öyküdeki kullanımı düşünüldüğünde bu ifadeye verilmek istenen anlam “bana ne ki”, “daha ne olsun” anlamlarına yakındır denilebilir.

“Pekiye, kulağıma gelen sesler ne?” cümlesinde İzgü, “pekiye” sözcüğünü “iyi, güzel de” anlamını yakalamak için kullanmıştır. Ancak bu şekilde kullanımı günlük dil kullanımında pek sık değildir.

İzgü’nün pek çok yerde, abartı anlamı katmak için günlük konuşma dilinde kullanılan “ohoo” ünlemi yerine “ühüü” kullandığı görülmektedir.

3.3.3. Metaforlar

Muzaffer İzgü’nün *Robinson’un Anıları* isimli öyküsü, olay öyküsünden çok durum öyküsü olarak nitelendirilebilir. Bu sebeple okuyucuya aktarmak istediği mesaj etrafında oluşturulmuştur. İzgü metnin aktarımından çok benzetmeler ve karakterin hareketleri ve düşünceleri üzerinde durarak siyasi eleştiri yapmayı amaçlamıştır. Bu açıdan bakıldığında da öyküde anlatımı güçlendirecek canlı metafor kullanımına pek rastlanmamaktadır.

Öykünün girişinde karakter kendi kendine sorgulama yapmaktadır. “ne yapsam tutup bir parti kursam mı?” cümlesinde kullanılan “tutup” kelimesi tutmak fiilinin gerçek anlamı dışında kullanılsa da, yaygın bir kullanım olduğu için burada ölü metafor örneği ilk olarak karşımıza çıkar. Akıl etmek, aklına gelmek deyimleri ile ölü metafor örnekleri devam eder.

“Kaset koymak” kalıbı da gelişen teknoloji ile artık günümüz için pek kullanılmayan bir kullanım olsa da ölü metafor olarak değerlendirilebilir. “Kim bilir kaç kalas dolduracağım” cümlesindeki doldurmak kelimesi gerçek anlamı dışında kullanılmıştır. Günlük dilde defter, kâğıt doldurmak olarak karşımıza çıkan bu kalıp, öyküdeki mevcut koşullar gereği kalas doldurmak olarak kullanılmıştır. Doldurmak kelimesinin buna

yakın anlamı bilinse ve sıklıkla kullanılsa da burada kalas doldurmak kullanımı canlı metafor olarak düşünülebilir.

Ortalığı yıkmak ve güçlük çekmek kalıp sözcükleri gerçek anlamı dışında, deyim anlamıyla kullanılarak ölü metafor oluşturmuştur. “Yumuşak başlı” sözlük anlamı olan uysal anlamında kullanılmıştır ve ölü metafordur.

İzgu'nun bu öyküsünde kahraman dışındaki tek karakterler koyunlardır. Bu sebeple “kafasına vur, ekmeğini elinden al” kalıp sözü burada koyunlara uyarlanarak şu şekilde verilmiştir: “sürüsünün vur başına, önünden otunu al”. Kalıpta değişiklikler yapılmıştır ve normalde insanlar için kullanılan bu söz burada koyunları konu alarak kullanılmıştır. Bu kullanım, yapılan değişiklik itibari ile canlı metafor örneğidir.

“Anasını sattığının yeri” öyküde birkaç yerde kullanılmıştır ve ölü metafor örneğidir. Bu kullanım günlük konuşma dilinde rastlanılan bir kalıptır ancak İzgu bu öyküde birkaç yerde “babasını sattığının yeri” şeklinde bu kalıbı kullanmıştır. İkinci kullanım ile elde dilen canlı metafor örneğidir.

“Gıcık almak” argo bir kullanımdır. Kalıptaki sözcüklerin anlamları düşünüldüğünde argo sözcüklerin özelliği olarak gerçek anlamı dışında kullanılmıştır. Ancak bilinen bir kullanım olmasından dolayı ölü metafor örneğidir.

“İki dudağımın arasında” kullanımı ölü metafor örneğidir. Günlük dilde daha çok siyasetler ya da yaptırım gücü olan kişiler için kullanılan bu kalıp, kişinin tek sözü ile olacak bir şey anlamındadır.

“Ümüğünü sıkmak” ya da günlük diğer kullanımları ile ümüğüne sarılmak/basmak bilinen anlamı ile kullanılmıştır ve ölü metafordur.

“Sizi bana sayıyla mı verdiler” soru cümlesi de ölü metafor örneği olarak kullanılmıştır. Günlük dilde karşılaşılan ve isyan etme sözüdür.

3.3.4. Metin İçerisindeki Sözcük Yapıları

Robinson'un Anıları isimli öykü 1309 sözcükten oluşmaktadır. Öyküde en çok kullanılan kelimeler koyun, bakan, ot, teyp, kaset ve seçim kelimeleridir. Koyun kelimesi 45, bakan 25, parti 20, ot 13, teyp 10, kaset 10, seçim 7 kez tekrarlanmıştır. Öykünün konusuyla, sıklıkla kullanılan kelimeler uyushmaktadır.

3.3.5. Dilbilgisi Örüntüsü

İzgu'nun bu öyküsüne bakıldığında, içerik kelimelerin bu kez işlevsel kelimelerden daha fazla kullanıldığı görülecektir. Öykünün anlam bakımından yoğunluğu sebebi ile işlevsel kelimelerden çok içerik kelimelerin kullanımına ağırlık verilmiştir. Yinelenen kelimeler çoğunlukla içerik kelimelerdir. İzgu'nun siyasi açıdan eleştirel olan öyküsünde, eleştiri birebir değil yine mizah aracılığı ile sağlandığı için anlam açısından yoğun olan içerik kelimeler kullanılmıştır.

3.3.6. Yapıların Metinsel Uyumu

3.3.6.1. Sözcük

Öykünün geneli itibari ile 2 temel konu sınıflandırması yapılabilir:

-İzgu, öyküde Robinson karakterini seçmiş, buna uygun olarak öykü boyunca karakterin ıssız adada olduğunu vurgulayıcı sözcükler kullanmıştır. Bu sebeple ilk sözcük sınıflandırması adaya ait kelimeler olarak yapılabilir: Buğday sapları, kalaslar, koyunlar, sürü, ot, ağıl, odun, sarmaşık, ıssız bir ada, meleme, kazma, kürek, suda boğulmak, vapur gibi sözcükler ıssız ada ortamını okuyucuya sunmak için kullanılmışlardır.

-Öykü ıssız adadaki Robinson'un can sıkıntısıyla siyasi bir parti kurma kararı almasıyla başlar. İzgu'nun bu öyküsünde siyaset ile alakalı pek çok kelime kullanımları mevcuttur. Öykü, siyasi bir eleştiri amacı ile yazılmıştır. İkinci sözcük sınıflandırması siyaset ve seçim sistemine ait kelimeler olarak yapılabilir: Parti kurmak, parti tüzüğü, üs, marş, dışarı çıkma yasağı, parti genel başkanlığı, seçmek, seçim, iktidar, başbakan, yetki, bakanlar kurulu, bakan, başbakanlık makamı, bakanlar kurulu toplantısı, cumhurbaşkanı.

3.3.6.2. Cümle Yapıları

Uf canım çok sıkılıyor.

1-Basit fiil cümlesi ile öykünün başlangıcı yapılmıştır.

Ne yapsam, tutup bir parti kursam mı?

2-Robinson'un kendi kendine sorduğu sorular ile anlatım devamı sağlanmıştır. Cümle birleşik fiil cümlesidir. Tutup fiilimsi kullanımı cümleyi birleşik cümle yapmaktadır.

Partinin tüzüğüdür, şudur budur epeyce zamanımı alır.

3-Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümle isim cümlesidir, ikinci cümle fiil cümlesidir.

Gerçekten şimdiye dek nasıl akıl etmedim bunu? Nasıl aklıma gelmedi?

4-Robinson'un kendine yönelttiği sorular devam etmektedir. İlk cümle devrik yapıda soru cümlesidir. Her iki cümle de nasıl soru edatı ile oluşturulmuştur.

Bu parti kurma işi aklıma gelince çok sevindim.

5- gelince zarf fiili ile birleşik cümle formundadır.

Ne yazık ki ne teypim var, ne de kasedim.

6-ne...ne... bağlacı ile oluşturulmuş isim cümlesidir.

Yoksa, bu buluşumun sevinciyle koyardım bir kaset, nasıl dinler, nasıl mutlu olurum.

7- Ortak özne ile oluşturulmuş bağımlı sıralı fiil cümleleridir. Nasıl sözde sorusu kullanılmıştır.

Buğday saplarını yakarak yaptığım kalemlerle, parti tüzüğünü silip temizlediğim kalaslar üzerine bir güzel yazarım.

8- Fiilimsilerle oluşturulmuş birleşik fiil cümlesidir.

Hemen çalışmaya başlamalıyım.

9-İsim-fiil ile oluşturulmuş birleşik fiil cümlesidir.

Parti tüzüğü için kim bilir kaç kalas dolduracağım?

10- "Kim" ve "kaç" soru edatlarıyla oluşturulmuş soru cümleleridir. Robinson'un kendi iç konuşmaları ve sorgulamaları devam eder.

Depodaki kalasları bir bir saymalı.

11-Basit fiil cümlesi örneğidir.

Gerekirse yeni kalaslar hazırlamalı.

12-Şartlı birleşik cümledir.

Ah bir teypim olsaydı!..

Ah bir kaset koysaydım!..

13- Basit fiil cümleleri verilmiştir.

Koyunlarım gün geçtikçe çoğalıyor. 'Mee mee mee'leriyle ortalığı yıkıyorlar.

14- İlk cümle birleşik fiil cümlesidir. İkinci cümle basit fiil cümlesidir. Robinson adadaki hayatını anlatmaya devam etmektedir.

Koyunlarımın çoğalması beni çok sevindiriyor, mutlu ediyor.

15-Birleşik, sıralı, bağımlı cümledir. Ortak özne ile bağımlı olmuşlardır. Çoğalması fiilimsidir.

Bilmiyorum artık, bu gidişle gelecek yıl bu zamanlar kaç koyunum olur?

16-Kaç soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümlesi ve olumsuz yapıdaki fiil ile oluşturulmuş bağımsız sıralı cümlelerdir.

Şimdiden koyunlarımı sayarken güçlük çekiyorum.

17-Fiilimsi ile oluşturulmuş birleşik fiil cümlesidir.

Öyle de has koyunlar ki bunlar, tastamam koyun.

18-İsim cümlesidir. Robinson adadaki tek uğraşı olan koyunlar konusunda detaylar vermektedir.

Hangi cinstir, soyları nedir, ilk nerede türemişlerdir bilmiyorum ama, hepsi de yumuşak başlı.

19-Robinson koyunlarını tanıtmaya devam etmektedir. Hangi, ne, nerede soru kelimeleri ile sözde soru cümleleri oluşturulmuştur, ilk cümle fiil ikinci cümle isim cümlesidir. -dır ekinin eksikliği sebebi ile eksilteli cümledir.

Yo, aralarında birkaç aksi olanı var ama, maşallah sürüsünün vur başına, önünden otunu al...

20- "ama" bağlacı ile bağlanmış bağlı cümlelerdir. İlk cümle isim cümlesidir, diğer cümleler fiil ile oluşturulmuştur.

Ot dedim de aklıma geldi.

21-"de" bağlacı ile oluşturulmuş bağlı fiil cümleleridir.

Acaba koyunlarımın otlarını biraz daha kıssam mı?

22- “mi” soru edatıyla oluşturulmuş soru cümlesidir. Robinson’un kendi kendine konuşması devam ettiği için sözde soru cümlesi olarak nitelendirilebilir.

Çünkü kış gelince ne yapacağımı bilmiyorum, depodaki ot yetecek mi?

23- Gelince, yapacağımı fiilimsileri ile oluşturulmuş birleşik fiil cümleleridir.

En iyisi otu biraz daha kısmak.

24-Fiilimsi ile oluşturulmuş devrik birleşik isim cümlesidir.

Zaten otu yiyip yiyip çiftleşiyorlar...

25-Fiilimsilerle oluşturulmuş fiil cümlesidir.

Yo yo gerçi çiftleşmeleri çok iyi, çoğalıyorlar, ama böyle bol yemeye alışmamalılar, sonra şımarırlar.

26-Virgülden önce ortak özne ile bağımlı sıralı cümleler verilmiştir. İlk kısımda isim, ikinci kısımda fiil cümlesi kurulmuştur. Ama bağlacı ile diğer cümleye bağlanmış, bağlı sıralı cümle oluşturmuşlardır.

Yarın otlarından bir tutam daha alayım.

27- Basit fiil cümlesidir. Robinson kendi kendine verdiği kararları aktarır.

Dokuz kalas doldurdum. Parti tüzüğü çok iyi gidiyor.

28-Basit fiil cümleleridir.

Koyunlarıma diyecek yok, parti tüzüğü harika...

29-Bağımsız sıralı isim cümleleridir. Diyecek zarf fiili ilk cümleyi birleşik cümle yapmaktadır.

Çok iyi etmişim. Koyunlar az yemeye alıştılar.

30- İlk cümle basit fiil cümlesidir. İkinci cümledeki “yemeye” isim-fiili cümleyi birleşik fiil cümlesi yapar.

Ama anlamadığım, az yedikleri halde daha çok çiftleşmeye başladılar.

31- Fiilimsilerle oluşturulmuş birleşik fiil cümleleridir.

Anasını sattığının yerinde bir veteriner yok ki sorayım.

32-ki'li birleşik (ilgi) cümlesidir. Aynı zamanda fiilimsi de bulunmaktadır. Robinson kendisiyle konuşmaya devam eder.

Hem bana nesi canım, bana koyun gerekli.

33- Sıralı isim cümleleri verilmiştir.

Ağılın yanına odundan, sarmaşıktan çatma bir örtü kondurur, altına yıgarım koyunu.

34- Ortak özne sebebi ile bağımlı sıralı fiil cümleleridir. Çatma isim fiili mevcuttur.

Nasıl olsa çok güçlüler maşallah, otlarından kısıyorum kısıyorum, bana mısın demiyorlar.

35- Sırasıyla isim, fiil ve fiil cümleleri verilmiştir. İlk cümlede soru kelimesi, son cümlede soru edatı kullanılmıştır.

On yedi kalas oldu parti tüzüğü.

36- Devrik fiil cümlesidir.

Sanırım iki kalas daha doldurursam tüzük tamam.

37- Şartlı birleşik cümle örneğidir.

Boş zamanlarımın tümünü kalasın başında geçiriyorum. Ama okkalı bir tüzük oluyor...

38- Her iki cümle de basit fiil cümlesidir.

Mutluyum...

39- İsim cümlesidir. Eksiltilidir.

Kulağımda hep o marş...

40- Eksiltili cümledir.

Ne çok sevdim ben bu marşı.

41- Devrik fiil cümlesidir. Soru kelimesi vurgu katmak amacıyla kullanılmıştır.

Yoksa gaipten sesler mi duyuyorum?

42- mı soru edatıyla oluşturulmuş soru cümlesidir.

İssiz bir adanın ortasındayım...

43- Basit isim cümlesidir.

Çevrede marş çalacak ne bir üs ne de bir bando takımı var.

44- ne...ne... bağlacı ile kurulmuş, bağımlı birleşik isim cümlesidir. Zarf fiil kullanımı mevcuttur: çalacak.

Pekiye, kulağıma gelen sesler ne?

45- “ne” soru kelimesi ile kurulmuş soru cümlesidir ve devrik formdadır.

Yoksa çıldırıyor muyum?

46- “mu” soru edatı ile yapılmış soru cümlesidir.

Niçin şarkı türkü değil de hep o marş...

47-“niçin” soru kelimesi oluşturulmuş soru cümlesidir.

Bazen ağzım, duyduğuna eşlik ediyorum, avaz avaz bağırarak marş söylüyorum.

48- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir. Duyduğuna ve bağırarak fiilimsileri kullanılmıştır.

Kaç yıldır kulaklarımda, dudaklarımda bu marş...

49- “kaç” soru kelimesi kullanılmıştır ancak soru anlamı katmamaktadır.

Koyunlarım da bu marşı öğrendiler.

50- Basit fiil cümlesidir.

Ama nedense ben bu marşı söylemeye başlar başlamaz ağıllarına kaçıyorlar...

51- Fiilimsilerle oluşturulmuş birleşik fiil cümlesidir. Söylemeye, başlar başlamaz fiilimsilerdir.

Yo kaçmayan birkaç tane var ama, yüzde doksan dokuzu kaçıyor.

52- Ama bağlacı ile birbirine bağlanmış, bağımlı ve bağlı cümlelerdir. İlk cümlede kaçmaya fiilimsidir ve cümle isim cümlesidir. İkinci cümle fiil cümlesidir.

Nedenini bir türlü çözemедim.

53- Basit fiil cümlesidir. Olumsuzluk barındırmaktadır. Robinson adaya dair anlamlar çıkarmaya çalışmaktadır.

Yok ki babasını sattığının yerinde bir veteriner sorayım.

54-Fiilimsi ile oluşturulmuş birleşik fiil cümlesidir.

Yoksa, bu gibi konulara hayvan psikologları mı bakar?

55- “mı” soru edatı ile oluşturulmuş soru cümlesidir.

Hıh, şuna bak, ben de neler düşünüyorum, veterinerin olmadığı yerde hayvan psikoloğu arıyorum.

56- Peşpeşe sıralanmış, bağımsız fiil cümleleridir. Olmadığı zarf fiil örneğidir.

Bu koyunlar marştan gıcık mı alıyorlar, yoksa korkuyorlar mı?

57- mı soru edatlarıyla oluşturulmuş soru cümleleridir.

Ama bana yararı çok, hepsini bir bir ağıla sokmama gerek kalmıyor, ben marşa başlar başlamaz, onlar marş marş ağıllarına bir koşudur tutturuyorlar.

58-bağımsız sıralı cümlelerdir. Sırasıyla, isim, fiil ve fiil cümleleridir. Sokmama, başlar başlamaz fiilimsileri kullanılmıştır.

Şaşılacak şey, marş bitinceye dek kendi kendilerine dışarı çıkma yasağı koyuyorlar.

59- Bağımsız sıralı cümlelerdir. Şaşılacak, bitinceye ve çıkma fiilimsileri kullanılmıştır.

On dokuz kalas yeter demiştik tüzük için ama, tastamam yirmi beş kalas oldu ve parti tüzüğü hazırlandı.

60- Ama bağlacı ile bağımlı hale getirilmiş sırasıyla fiil, fiil ve fiil cümleleridir.

Çok mutluyum.

61- Basit isim cümlesidir. Öykü, tek bir karakteri barındırdığı için kahramanın kendi kendine duygularını ve düşüncelerini anlatması öykü boyunca devam eder.

Ne sıkıcı bir gün...

62- Basit isim cümlesidir. Ne soru edatı vurgu vermek amacıyla kullanılmıştır. Soru anlamı taşımamaktadır.

Hiçbir şey yazmayacağım. Tek bir şey yazacağım...

63- Basit fiil cümleleridir.

Bugün yaptığım nalınla birlikte, kendime tastamam beş yüz nalın yapmışım, bu bana ühüüü, kaç yıl yeter.

64- Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümlede yaptığım fiilimsi örneğidir ve cümle fiil cümlesidir, ikinci kısımda yüklemde isim kullanılmıştır. Cümledeki kaç soru anlamı katmamaktadır.

Partimi kurdum.

65- Basit fiil cümlesidir.

Koyunlara partimi kurduğumu söyledim.

66- Kurduğumu sıfat fiilinin birleşik cümle yaptığı fiil cümlesidir.

Hepsi birden baş salladılar, melediler.

67- Bağımlı sıralı cümledir. Ortak özne ile kurulmuş fiil cümleleri birbirine bağlanmıştır.

Ben parti tüzüğünü kalasa yazarken, kalas başındaki koyunlar daha çok başlarını sallayıp, daha çok melediler.

68- Yazarken ve sallayıp fiilimsilerinin yer aldığı birleşik fiil cümlesidir.

Nedense bu yanbaşımından ayrılmayan koyunlar bana daha çok yakınlar.

69- Ayrılmayan isim fiilinin birleşik cümle yapısına getirdiği isim cümlesidir.

Hem şaşılacak şey, bunlar koyuna da benzemiyor, başka bir şeye benziyorlar, koyun dediğinin ağzı kapalı olur, bunların hepsinin ağzı açık...

70- Şaşılacak ve dediğinin sıfat fiilinin kullanıldığı, bağımsız sıralı cümleler verilmiştir. İlk üç cümle fiil, son cümle isim cümlesidir.

Demek ayrı bir cins.

71- Demek isim fiilinin olduğu birleşik isim cümlesidir.

Galiba ağızları hep açık olduğu için çok yiyorlar.

72- Olduğu sıfat fiilinin yer aldığı birleşik fiil cümlesidir.

Bıraksam, beni bile yiyecekler.

73- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir.

Şu adada gerçekten bir şeyler yapmak istiyorum.

74- Yapmak isim fiilinin yer aldığı birleşik isim cümlesidir.

Bu adayı ben şapacağım, acaba kazmayı küreği elime alsam, orasından burasından kazarak, düzelterek Japon adasına benzetemez miyim?

75- Mi soru edatı ile kurulmuş soru cümlesidir. Kazarak ve düzelterek zarf fiilleri yer almaktadır.

Kalaslarda burayı Japonya'ya benzeteceğim yazılı...

76- Benzeteceğim sıfat fiili ile yapılmış birleşik isim cümlesidir. -dir eki yüklemde yer almadığı için eksilteli cümle örneğidir.

Parti genel başkanlığına kendimi seçtim. Oh iyi de ettim...

77- Basit fiil cümleleridir.

Şu koyunları seçecek halim yoktu ya!

78- Seçecek zarf fiilinin yer aldığı birleşik isim cümlesidir.

Ben şimdi koskoca partinin genel başkanım.

79-Basit isim cümlesidir.

Bir parti genel başkanının amacı nedir?

80-Nedir soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümlesidir.

Partisini hemen ilk yapılacak seçimlere sokmak ve iktidarı ele geçirmek değil midir?

81- Mi soru edatı ile oluşturulmuş, yapılacak, sokmak, geçirmek fiilimsilerinin yer aldığı soru cümlesidir.

Ben de öyle yapacağım, partimi hemen ilk seçimlere sokacağım ve evellallah seçimleri kazanacağım.

82- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir.

Seçim tarihini kendim saptayacağım.

83- Basit fiil cümlesidir.

Seçimin nasıl yapılacağını kendim saptayacağım.

84- Yapılacağını zarf fiilinin yer aldığı birleşik fiil cümlesidir. Nasıl soru kelimesi soru anlamı katmamaktadır.

Ah şu koyunlarım, alkışlamasını bilmiyorlar, bir alkışlamasını bilselerdi kim bilir beni nasıl alkışlardı genel başkan olduğum gün.

85- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir. Fiilimsi örnekleri vardır. Alkışlamasını isim fiili, olduğum sıfat fiili kullanılmıştır.

Ama hepsi de sağ olsunlar, uzun uzun melediler.

86- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir.

O günü topladım başıma koyunlarımı, çıktım taşın üzerine,

87- Bağımlı sıralı fiil cümleleridir. Ben gizli öznesi cümleleri birbirlerine bağlanmaktadır.

"Bana bakın lan koyunlar," dedim. "Kendimi partinin genel başkanı ilan ediyorum, tamam mı?"

88- Doğrudan aktarımın yapıldığı ilk cümle devrik yapıda isim cümlesidir. Dedim fiili konuşmayı aktarmak için kullanılmış basit fiil cümlesidir. İkinci doğrudan aktarım cümlesi fiil cümlesidir ve en sonda kullanılan tamam mı? onay için günlük dilde karşılaşılan anlamıyla verilmiştir.

Gerçekten parti genel başkanlığı kıyak şeymiş be, hiç bilmiyordum.

89-Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümle isim cümlesi, ikinci cümle fiil cümlesidir.

Seçimi kazandım.

90- Basit fiil cümlesidir.

Seçimi kazanan bir parti genel başkanı ne olur, başbakan olur.

91- Kazanan sıfat fiilinin yer aldığı, bağımlı sıralı fiil cümleleridir.

E, bizim neyimiz eksik?

92- Ne soru kelimesi ile kurulmuş soru cümlesidir.

Anasını satayım ben de başbakan olur çıkarım.

93- Ben öznesi ile birbirine bağlı bağımlı sıralı cümlelerdir. Olur zarf fiili kullanılmıştır. Fiil cümleleridir.

Hem benim iki dudağımın arasında olan bir şey değil mi?

94- Olan sıfat fiilinin kullanıldığı, mi soru edatıyla kurulmuş soru cümlesidir.

Çıkarım taşın üzerine, toplarım koyunları önüme: "Ben başbakan oldum lan koyunlar, var mı bir diyeceğiniz?"

95- Tırnak işareti dışındaki cümleler ben öznesinin bağladığı bağımlı sıralı, devrik yapıdaki fiil cümleleridir. Doğrudan aktarım cümlesinde virgülden önceki cümle devrik yapıda fiil cümlesi, virgülden sonraki cümle mi soru edatıyla oluşturulmuş, devrik yapıdaki soru cümlesidir.

Bilmez miyim koyunlarımın ne diyeceğini?

96- Miyim soru edatı ile oluşturulmuş, devrik yapıda soru cümlesidir. Diyeceğini zarf fiil örneği vardır.

Dünyanın en uzun 'me'si.

97- Basit isim cümlesidir.

Bağırdım: "Siz de sağ olun var olun."

98- Aktarım cümlesinden önce basit fiil cümlesi, aktarım cümlesinde bağımlı sıralı fiil cümleleri vardır.

Şimdi başbakan oldum ya, ühüü öyle geniş yetkilerim var ki, istesem ben bu koyunların ümüğünü sıkırım...

99- Bağlı sıralı cümlelerdir. Ki bağlacı cümleleri birbirine bağlamaktadır.

Enayi miyim niye sıkayım, evet evet, yarından başlamak üzere otlarından bir tutam daha alırım...

100- Mi ve niye soru edatı ve kelimesi ile oluşturulmuş sözde soru cümleleri ve başlamak isim fiili ile oluşturulmuş birleşik fiil cümlesi yer alır.

Kızmaz bana koyunlarım, beni çok severler, hem aldığım ne ki canım, bir tutam ot.

101- Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümle devrik yapıda fiil cümlesi, ikinci cümle fiil cümlesidir. Ne soru kelimesinin bulunduğu cümle soru anlamı taşımamaktadır ve aldığı sıfat fiili ile birleşik cümle oluşturmuştur. Son cümle isim cümlesidir.

Ölmezler ya...

102- Basit fiil cümlesidir.

Eveeeeet, başbakan olmak gerçekten çok güzelmiş...

103-Olmak isim fiili ile oluşturulmuş birleşik isim cümlesidir.

Yalnız başbakan bir başına olmaz ki, bakanlar kurulu gerekli.

104- Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümle fiil, ikinci cümle isim cümlesidir.

Ot Bakanlığı, Ahır Bakanlığı, Yün Bakanlığı, Bok Bakanlığı... Ühüüü bakanlık dolu..

105- Basit isim cümlesidir.

Kendime hangi koyunları seçmeliyim bakan olarak?

106-Hangi soru kelimesi ile oluşturulmuş, devrik yapıda, olarak zarf-fiilinin yer aldığı soru cümlesidir.

Bunların hepsi koyun amma, koyun var koyuncuk var, koyundan koyuna fark var.

107-Bağımsız sıralı isim cümleleridir.

Bakan olacak koyunların mutlaka ağızları açık olmalı, çok önemli bu...

108- Bağımsız sıralı cümlelerdir. Olacak zarf fiili kullanılmıştır. İlk cümle fiil cümlesi, ikinci cümle isim cümlesidir.

Bir de, ben nereye gitsem ardım sıra gelenler olmalı...

109- Gelen sıfat fiilinin yer aldığı, bağımsız sıralı isim cümleleridir.

Öyleyse?

110- Tonlama yoluyla soru anlamlı bir cümledir.

Bakan koyunlarım belli.

111- Basit isim cümlesidir.

Ağız açıklar bir, şimdiye dek ardım sıra yürüyenler iki.

112- Bağımsız sıralı isim cümleleridir. Yürüyenler sıfat fiili vardır.

İşte bunlar bakan olacaklar.

113- Fiil cümlesidir.

Hiç koyuna seni bakan yapacağım, ne diyorsun diye sorulur mu, adı üstünde koyun bunlar.

114- Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümle fiil cümlesi, ikinci cümle ne soru kelimesi ve mu soru edatı ile oluşturulmuş soru cümlesidir. Son cümle isim cümlesidir.

Çıktım taşın üzerine bağırdım:

115- İlk cümle devrik yapıda fiil, ikinci cümle fiil cümlesidir.

"Lan ağzı açık alacalı, lan ağzı açık bulacalı, lan ağzı açık başı kara, lan ağzı açık kıcı kara, lan ağzı açık benekli, lan ağzı açık sinekli, sizleri bakan yaptım lan, düşün hele ardıma. . . "

116- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir.

Bakan koyunların melemesi adayı inetti.

117- Meleme isim fiilinin yer aldığı birleşik fiil cümlesidir.

Halis meşe odunundan yaptığım başbakanlık makamına oturdum.

118- Yaptığım sıfat fiilinin yer aldığı, birleşik fiil cümlesidir.

Koyunlarımı da yöreme diz çöktürtüp, kalemi aldım ele, ilk bakanlar kurulu toplantısını yaptım.

119- Çöktürüp zarf fiilinin yer aldığı, devrik yapıların bulunduğu bağımsız sıralı fiil cümlesidir.

Bakanlar kurulunda otların biraz daha kısılmasına ilişkin kendi kendime karar aldım.

120- Kısılmasına isim fiilinin yer aldığı birleşik fiil cümlesidir.

Ondan sonra bakan koyunlarıma, "Sittirin lan ben sıkıldım," dedim.

121- Doğrudan aktarım cümlesinin dışı basit fiil cümlesi, tırnak içi bağımsız sıralı fiil cümleleridir.

Yo aslında sıkılmadım.

122- Basit fiil cümlesidir.

Ağzı açık koyunlarım dışarıya çıktıktan sonra şöyle bir gururlandım, kendi kendime bir yüceldim bir yüceldim, boru mu be, koskoca başbakan olmuşum da bakanlar kurulu topluyorum.

123- Çıktıktan zarf fiilinin kullanıldığı sıralı cümlelerdir. Fiil ve isim cümleleri ile oluşturulmuştur. Mu soru edatı vurgu anlamıyla, soru anlamı katmadan kullanılmıştır.

Nereden nereye gelmişim nereden nereye koşmuşum?

124- Nereden, nereye soru kelimeleriyle oluşturulmuş soru cümleleridir.

Guluk guluk suda boğulurken, vapurdan kıçığa bir don kurtarayım derken, şimdi ne olmuşum?

125- Ne soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümlesidir. Boğulurken, derken zarf fiillerine yer verilmiştir.

Ah ah, bunca koyunum olacağına bir teypim olsaydı!..

126- Olacağına sıfat fiilinin yer aldığı birleşik fiil cümlesidir.

Çok sıkılıyorum yahu...

127- Basit fiil cümlesidir.

Ne yapsam ne etsem?

128- Ne soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümleleridir.

Yoksa cumhurbaşkanı mı olsam?

129- Mı soru edatı ile oluşturulmuş soru cümlesidir.

Olayım gitsin anasını satayım.

130- Bağımsız sıralı fiil cümleleridir.

Bu koyunlara soracak halim yok ya,

131- Soracak sıfat fiilinin yer aldığı birleşik isim cümlesidir.

"Bakın ben cumhurbaşkanı olmak istiyorum, ne diyorsunuz?"

132- Bağımsız sıralı cümlelerdir. İlk cümle fiil cümlesi, ikinci cümle olmak isim fiili oluşturulmuş birleşik fiil cümlesi ve son cümle ne soru kelimesi ile yapılmış soru cümlesidir.

Koyuna böyle bir şey sorulur mu?

133- Mi soru edatı ile oluşturulmuş soru cümlesidir.

Madem cumhurbaşkanı olmaya karar verdim, ben de olurum. .

134- Olmaya isim fiili kullanılan bağımsız sıralı fiil cümleleridir.

"Toplanın lan hey koyunlar..."

135- Devrik yapıda fiil cümlesidir.

Duyduk duymadık demeyin, bundan sonra ben sizin cumhurbaşkanınızım, anladınız mı, cumhur başkanınızım.

136- Duyduk, duymadık sıfat fiillerinin kullanıldığı, sırasıyla fiil, isim, fiil ve isim cümlelerine yer verilmiştir. Mı soru edatı kullanılmıştır.

Kabul edenler, etmeyenler...

137- Vurguyla soru anlamı taşıyan eksilteli cümledir.

Aaa bu kabul edenler etmeyenler de nereden çıktı?

138- Edenler ve etmeyenler sıfat fiillerinin kullanıldığı, nereden soru kelimesi ile oluşturulmuş soru cümlesidir.

Sallayın lan kafalarınızı, meleyin me me deyin!"

139- Siz öznesi ile bağımlı yapıda olan sıralı cümlelerdir. Fiiller kullanılmıştır.

Ah anacığım ah, bir bilebilsen, bir duyabilsen, oğlun cumhurbaşkanları da oldu.

140- Bağımsız sıralı fiil cümlesidir.

Sizi bana sayıyla mı verdiler?

141- "Mı" soru edatıyla kurulmuş soru cümlesidir.

Ben yerimi buldum, kıpırdamam artık burdan.

142- Ben öznesi ile bağlı, bağımlı sıralı fiil cümleleridir. İkinci cümle devrik formdadır.

Siz ne yaparsanız yapın, ben bu meşe odununun üzerinde pek rahatım.

143- Bağımsız sıralı cümlelerdir. Fiil ve isim cümlesi örnekleri mevcuttur. Ne soru eki kullanılmıştır.

3.3.6.3. Zaman

Şimdiki zaman: “Uf canım çok sıkılıyor. “, “Koyunlarım gün geçtikçe çoğalıyor.” , “Mee mee mee’leriyle ortalığı yıkıyorlar.”, “Koyunlarımın çoğalması beni çok sevindiriyor, mutlu ediyor.”, “Zaten otu yiyip yiyip çiftleşiyorlar...”, “Parti tüzüğü çok iyi gidiyor.”, “Boş zamanlarımın tümünü kalasın başında geçiriyorum.” , “Ama okkalı bir tüzük oluyor...” , “Yoksa gaipten sesler mi duyuyorum?” , “Yoksa çıldırıyor muyum?” , “Bazen ağzım, duyduğuna eşlik ediyor, avaz avaz bağırarak marş söylüyorum.” , “Bu koyunlar marştan gıcık mı alıyorlar, yoksa korkuyorlar mı?” , “Galiba ağızları hep açık olduğu için çok yiyorlar.” , “Şu adada gerçekten bir şeyler yapmak istiyorum.” , “Çok sıkılıyorum yahu...”, “Şimdiden koyunlarımı sayarken güçlük çekiyorum.”

Geniş zaman: “Partinin tüzüğüdür, şudur budur epeyce zamanımı alır.”, “Ne yazık ki ne teypim var, ne de kasedim.”, “Buğday saplarını yakarak yaptığım kalemlerle, parti tüzüğünü silip temizlediğim kalaslar üzerine bir güzel yazarım.”, “Öyle de has koyunlar ki bunlar, tastamam koyun.”, “En iyisi otu biraz daha kısmak.”, “Koyunlarıma diyecek yok, parti tüzüğü harika... “, “Anasını sattığımın yerinde bir veteriner yok ki sorayım.” , “Hem bana nesi canım, bana koyun gerekli.”, “Ağılın yanına odundan, sarmaşıktan çatma bir örtü kondurur, altına yığarım koyunu.”, “Mutluyum...”, “Kulağımda hep o marş...”, “İssız bir adanın ortasındayım...” , “Çevrede marş çalacak ne bir üs, ne de bir bando takımı var.”, “Peki, kulağıma gelen sesler ne?” , “Niçin şarkı türkü değil de hep o marş...” , “Kaç yıldır kulaklarımda, dudaklarımda bu marş... “, “Yoksa, bu gibi konulara hayvan psikologları mı bakar?” , “Ne sıkıcı bir gün...” , “Nedense bu yanibaşımdan ayrılmayan koyunlar bana daha çok yakınlar.” , “Demek ayrı bir cins.” , “Kalaslarda burayı Japonya'ya benzeteceğim yazılı...” , “Ben şimdi koskoca partinin genel başkanayım.” , “Bir parti genel başkanının amacı nedir?” , “Partisini hemen ilk yapılacak seçimlere sokmak ve iktidarı ele geçirmek değil midir?” , “Seçimi kazanan bir parti genel başkanı ne olur, başbakan olur.” , “E, bizim neyiz eksik?” , “Hem benim iki dudağımın arasında olan bir şey değil mi?” , “Çıkarım taşın üzerine, toplarım

koyunları önüme:” , “Bilmez miyim koyunlarımın ne diyeceğini?” , “Dünyanın en uzun 'me'si.” , "Siz de sağ olun var olun." , “Ölmezler ya... “ , “Yalnız başbakan bir başına olmaz ki, bakanlar kurulu gerekli.” , “Ühüüü bakanlık dolu.” , ”Bunların hepsi koyun amma, koyun var koyuncuk var, koyundan koyuna fark var.” , “Bakan olacak koyunların mutlaka ağızları açık olmalı, çok önemli bu... “ , “Bakan koyunlarım belli.” , “Ağızı açıklar bir, şimdiye dek ardım sıra yürüyenler iki.” , “Koyuna böyle bir şey sorulur mu?” , “Enayi miyim niye sıkayım, evet evet, yarından başlamak üzere otlarından bir tutam daha alırım...” , “Kızmaz bana koyunlarım, beni çok severler, hem aldığım ne ki canım, bir tutam ot.” , “Hiç koyuna seni bakan yapacağım, ne diyorsun diye sorulur mu, adı üstünde koyun bunlar.” , “Bu koyunlara soracak halim yok ya”, “Siz ne yaparsanız yapın, ben bu meşe odununun üzerinde pek rahatım.”

Dilek şart kipi: “Ne yapsam, tutup bir parti kursam mı? “ , “Acaba koyunlarımın otlarını biraz daha kıssam mı?” , “Öyleyse?” , “Ne yapsam, ne etsem?” , “Yoksa cumhurbaşkanı mı olsam?”

Görülen geçmiş zaman: “Gerçekten şimdiye dek nasıl akıl etmedim bunu?”, “Nasıl aklıma gelmedi?”, “Bu parti kurma işi aklıma gelince çok sevindim.” , “Dokuz kalas doldurdum.” , “Koyunlar az yemeye alıştılar.” , “On yedi kalas oldu parti tüzüğü.” , “Ne çok sevdim ben bu marşı.” , “Koyunlarım da bu marşı öğrendiler.” , “Partimi kurdum.” , “Koyunlara partimi kurduğumu söyledim.” , “Hepsi birden baş salladılar, melediler.” , “Ben parti tüzüğünü kalasa yazarken, kalas başındaki koyunlar daha çok başlarını sallayıp, daha çok melediler.” , “Parti genel başkanlığına kendimi seçtim.” , “Oh iyi de ettim...” , “Şu koyunları seçecek halim yoktu ya!” , “O günü topladım başıma koyunlarımı, çıktım taşın üzerine,” , “Bağırdım” , “Çıktım taşın üzerine bağırdım: “ , “Bakan koyunların melemesi adayı inletti.” , “Halis meşe odunundan yaptığım başbakanlık makamına oturdum.” , “Koyunlarımı da yöreme diz çöktürtüp, kalemi aldım ele, ilk bakanlar kurulu toplantısını yaptım.” , “Bakanlar kurulunda otların biraz daha kısılmasına ilişkin kendi kendime karar aldım.” , “Yo aslında sıkılmadım” , “Aaa bu kabul edenler etmeyenler de nereden çıktı?”, “Ot dedim de aklıma geldi.” , “Ama anlamadığım, az yedikleri halde daha çok çiftleşmeye başladılar.” , “Seçimi kazandım.” , Geniş zamanın hikayesi: “Yoksa, bu buluşumun sevinciyle koyardım bir kaset, nasıl dinler(dim), nasıl mutlu olurum.”

Gereklilik kipi : “Hemen çalışmaya başlamalıyım.” , “Depodaki kalasları bir bir saymalı.”

Duyulan geçmiş zaman: “Çok iyi etmişim.” , “Eveeeet, başbakan olmak gerçekten çok güzelmiş...” , “Nereden nereye gelmişim nereden nereye koşmuşum?”

Gelecek zaman: “Hiçbir şey yazmayacağım.” , “Tek bir şey yazacağım...” , “Ben de öyle yapacağım, partimi hemen ilk seçimlere sokacağım ve evellallah seçimleri kazanacağım.” , “Seçim tarihini kendim saptayacağım.” , “Seçimin nasıl yapılacağını kendim saptayacağım.” , “İşte bunlar bakan olacaklar.”

İstek kipi: “Yarın otlarından bir tutam daha alayım.”

Görülen geçmiş zaman (yeterlilik kipi): “Nedenini bir türlü çözemedim.”

Gereklilik kipi: “Kendime hangi koyunları seçmeliyim bakan olarak?” , “Bir de, ben nereye gitsem ardım sıra gelenler olmalı...”

Öyküde birden fazla kip ve zamanın bir arada kullanıldığı cümleler de mevcuttur. Metinden çıkartılan bu cümleler aşağıda sıralanmıştır:

Dilek şart ve gereklilik kipi: “Gerekirse yeni kalaslar hazırlamalı.”

Geniş zaman ve gelecek zaman: “Parti tüzüğü için kim bilir kaç kalas dolduracağım?”

Dilek şart kipinin hikayesi: “Ah bir teypim olsaydı!..” , “Ah bir kaset koysaydım!..”

Şimdiki zaman ve geniş zaman: “Bilmiyorum artık, bu gidişle gelecek yıl bu zamanlar kaç koyunum olur?” , “Ama nedense ben bu marşı söylemeye başlar başlamaz ağıllarına kaçıyorlar...” , “Yo kaçmayan bir kaç tane var ama, yüzde doksan dokuzu kaçıyor.” , “Ama bana yararı çok, hepsini bir bir ağıla sokmama gerek kalmıyor, ben marşa başlar başlamaz, onlar marş marş ağıllarına bir koşudur tutturuyorlar.” , “Şaşılacak şey, marş bitinceye dek kendi kendilerine dışarı çıkma yasağı koyuyorlar.” , “Hem şaşılacak şey, bunlar koyuna da benzemiyor, başka bir şeye benziyorlar, koyun dediğinin ağzı kapalı olur, bunların hepsinin ağzı açık...”

Geniş zaman, duyulan geçmiş zaman, şimdiki zaman: “Hangi cinstir, soyları nedir, ilk nerede türemişlerdir bilmiyorum ama, hepsi de yumuşak başlı.”

Geniş zaman ve emir kipi: “Yo, aralarında birkaç aksi olanı var ama, maşallah sürüsünün vur başına, önünden otunu al...”

Gelecek zaman ve şimdiki zaman: “Çünkü kış gelince ne yapacağımı bilmiyorum, depodaki ot yetecek mi?”

Geniş zaman ve şimdiki zaman: “Yo yo gerçi çiftleşmeleri çok iyi, çoğalıyorlar, ama böyle bol yemeye alışmamalılar, sonra şımarırlar.”, “Nasıl olsa çok güçlüler maşallah, otlarından kısıyorum kısıyorum, bana mısın demiyorlar.”

Dilek şart ve geniş zaman: “Sanırım iki kalas daha doldurursam tüzük tamam.”, “Anasını satayım ben de başbakan olur çıkarım.”

Geniş zaman ve istek kipi: “Yok ki babasını sattığının yerinde bir veteriner sorayım.”

Emir kipi ve şimdiki zaman: “Hıh, şuna bak, ben de neler düşünüyorum, veterinerin olmadığı yerde hayvan psikoloğu arıyorum.”, “Bakın ben cumhurbaşkanı olmak istiyorum, ne diyorsunuz?”

Duyulan geçmiş zamanın hikayesi ve görülen geçmiş zaman: On dokuz kalas yeter demiştik tüzük için ama, tastamam yirmi beş kalas oldu ve parti tüzüğü hazırlandı.

Duyulan geçmiş zaman ve geniş zaman: “Bugün yaptığım nalınla birlikte, kendime tastamam beş yüz nalın yapmışım, bu bana ühüüü, kaç yıl yeter.” ,

Dilek şart kipi ve gelecek zaman: “Bıraksam, beni bile yiyecekler.”

Gelecek zaman, dilek şart kipi, geniş zaman (yeterlilik kipi): “Bu adayı ben şapacağım, acaba kazmayı küreği elime alsam, orasından burasından kazarak, düzelterek Japon adasına benzetemez miyim?”

Şimdiki zaman, dilek şart kipinin hikayesi, geniş zaman ve görülen geçmiş zaman: “Ah şu koyunlarım, alkışlamasını bilmiyorlar, bir alkışlamasını bilselerdi kim bilir beni nasıl alkışlardı genel başkan olduğum gün.”

Geniş zaman ve görülen geçmiş zaman: “Ama hepsi de sağ olsunlar, uzun uzun melediler.”, “Madem cumhurbaşkanı olmaya karar verdim, ben de olurum.”, “Ben yerimi buldum, kıpırdamam artık burdan.”, “Ben başbakan oldum lan koyunlar, var mı bir diyeceğiniz?”

Emir kipi, görülen geçmiş zaman ve şimdi zaman: "Bana bakın lan koyunlar," dedim. "Kendimi partinin genel başkanı ilan ediyorum, tamam mı?"

Duyulan geçmiş zaman ve şimdiki zamanın hikayesi: “Gerçekten parti genel başkanlığı kıyak şeymiş be, hiç bilmiyordum. “

Görülen geçmiş zaman, geniş zaman, dilek-şart kipi: “Şimdi başbakan oldum ya, ühüü öyle geniş yetkilerim var ki, istesem ben bu koyunların ümüğünü sıkırım...”

Görülen geçmiş zaman ve emir kipi: "Lan ağzı açık alacalı, lan ağzı açık bulacalı, lan ağzı açık başı kara, lan ağzı açık kıcı kara, lan ağzı açık benekli, lan ağzı açık sinekli, sizleri bakan yaptım lan, düşün hele ardıma. . . “ , “Ondan sonra bakan koyunlarıma, "Sittirin lan ben sıkıldım," dedim.”

Görülen geçmiş zaman, geniş zaman, duyulan geniş zaman, şimdiki zaman: “Ağzı açık koyunlarım dışarıya çıktıktan sonra şöyle bir gururlandım, kendi kendime bir yüceldim bir yüceldim, boru mu be, koskoca başbakan olmuşum da bakanlar kurulu topluyorum.”

Geniş zaman ve duyulan geçmiş zaman: “Guluk guluk suda boğulurken, vapurdan kıcıma bir don kurtarayım derken, şimdi ne olmuşum? “

Dilek-şart kipinin hikayesi: “Ah ah, bunca koyunum olacağına bir teypim olsaydı!..” , “Ah ah, bir kaset koysaydım...”

İstek ve dilek-şart kipi: “Olayım gitsin anasını satayım.”

Emir kipi: "Toplanın lan hey koyunlar...”

Emir kipi, görülen geçmiş zaman: “Duyduk duymadık demeyin, bundan sonra ben sizin cumhurbaşkanınızım, anladınız mı, cumhur başkanınızım.” , “Sallayın lan kafalarınızı, meleyin me me deyin!" , “Hassittirin lan, sizi bana sayıyla mı verdiler?”

Dilek-şart (yeterlilik kipi) kipi ve görülen geçmiş zaman: Ah anacığım ah, bir bilebilsen, bir duyabilsen, oğlun cumhurbaşkanları da oldu.

3.3.7. Anlatım Ortamı ve Metin Biçemi

“*Robinson’un Anıları*” öyküsü, günlük formatında yazılmış bir öykü örneğidir. Öyküde, başkahraman olan Robinson’un yaptıklarını anlattığı günlük yazılar okura sunulmaktadır. Bu yöntem ile anlatılan olaylar birkaç gün arayla, daha kısa ve öz olarak anlatılabilmektedir.

Öyküde çoğunlukla kahramanın kendisine yönelttiği sorular mevcuttur. “Acaba koyunlarımın otlarını biraz daha kıssam mı? Çünkü kış gelince ne yapacağımı

bilmiyorum, depodaki ot yetecek mi?”, “Bu koyunlar marştan gıcık mı alıyorlar, yoksa korkuyorlar mı?”, “Bir parti genel başkanının amacı nedir?”, “Anasını satayım ben de başbakan olur çıkarım. Hem benim iki dudağımın arasında olan bir şey değil mi?”, “Nereden nereye gelmişim nereden nereye koşmuşum?”, “Koyuna böyle bir şey sorulur mu?” gibi sözde, cevabı beklenmeyen soru cümleleri verilmiştir.

İzgu bu öyküsünde, anlatımı güçlü kılmak için, sözcük sayısını artırsa bile, anlamca daha etkileyici sözcükleri kullanmaktan çekinmemiştir. “Yoksa, bu buluşumun sevinciyle koyardım bir kaset, nasıl dinler, nasıl mutlu olurum.” Cümlesinde “nasıl...nasıl...” kalıbını kullanmıştır. Halbuki bu işlevsel söz kalıbının çıkartılması anlamda bir eksikliğe sebep olmayacaktır. Yalnızca pekiştirme anlamı katmaktadır.

Daha önce de bahsetmiş olduğumuz gibi, İzgu öyküde bu kez sadece kelime değil cümle tekrarları da yapmış, bir gün dışında her gün için yazmış olduğu metni

“Ah bir teypim olsaydı!..

Ah bir kaset koysaydım!..”

Cümleleri ile bitirmiştir.

Tek kelime ile ifade edebileceği düşünememek anlamı için akıl etmemek ve aklına gelmemek; zorlanmak anlamı için güçlük çekmek, uysal anlamı için yumuşak başlı, duymak anlamı için kulağıma gelen, peşimden anlamı yerine ardım sıra gibi kelime grupları seçilerek, kelime tasarrufu göz ardı edilmiş, anlam yoğunluğuna önem verilmiştir.

3.3.8. Sözcük ve Olay Dizilimi

Hikâye kahramanın “uf canım çok sıkılıyor” cümlesi ile başlamaktadır. Öykünün başlığı “*Robinson’un Anıları*” olarak verildiği için bu giriş cümlesinin okurun kafasında ıssız adada kalmaktan dolayı sıkılan Robinson’a ait olduğu izlenimi yaratılıyor. Öyküye giriş cümlesi olarak sıradan ve ilgi çekici bir cümle olmayan bu cümlenin peşi sıra kurulan cümle ile İzgu, okurun ilgisini çekiyor: “ne yapsm, tutup bir parti kursam mı?”. İzgu bu cümle ile, siyasi eleştirinin yapılacağı izlenimini uyandırmış oluyor. Parti kurma işini sırf canı sıkıldığı için yapacak bir Robinson sunuyor okura.

Hikâye boyunca olay dizilimi, günlük biçiminde de yazılmış olduğu için olayların sırasıyla gitmektedir. Yalnızca bir yerde, kahraman gelmiş olduğu yeri düşünürken geçmişini hatırlayıp, vapurdan boğulma tehlikesi atlatıp kurtulduğunu ve ıssız adaya geldiğinden bahsediyor. Buradaki geçmişe atıf okuru Robinson'un adaya nasıl düştüğü konusunda aydınlatıyor.

Öykünün konusu itibari ile sözcük ve olay dizilimi okuru tatmin edecek şekildedir. Durum öyküsü olduğu ve düşünmeye ittiği için, öyküde olay diziliminin zamana uygun olarak ilerlemesi normaldir. Öyle ki, kahramanın siyasi hayatı bile olağan sıralama ile ilerler: önce parti kurar, sonra parti başkanı olur, sonra başbakan ve cumhurbaşkanı olur.

3.3.9. Önemli Ayrıntıların Seçimi

Daha önce de bahsetmiş olduğumuz gibi, öyküde canlı metaforlara pek fazla yer verilmemiş, daha çok ölü metaforlar kullanılmıştır. Ancak öykü geneli itibarı ile benzetme sanatı kullanılarak örülmüştür.

Öyküde, tek başına bir adada yaşayan karakter mevcuttur. Kendisinden başka adada kimse olmasa da siyasi bir parti kurma fikri üzerine tüzük yazmaya başlar. Adada, öyküde anlatıldığı kadarı ile, Robinson dışında sadece koyunlar bulunmaktadır. İzgü burada, seçmenleri ve halkı koyuna benzetmektedir. Bu benzetme ile tüm öykü boyunca koyunlar, Robinson ne dese ne yapsa uymak zorunda kalırlar. Koyun imgesinin burada kullanılması, sürü psikolojisine gönderme amaçlıdır. İzgü, pek çok başka hayvan olabileceken, adada Robinson dışında sadece koyunların olmasını kasıtlı olarak seçmiştir. Koyun benzetmesinin sebebi herhangi bir sorgulama içine girmeden, bir kişinin yaptığını yapan kalabalıkları simgelemesidir. Koyunların öykü boyunca Robinson ne derse sadece melemeleri de seçmenlerin siyasi liderler karşısındaki tek tekliğini simgelemektedir. Öyle ki, bu durum Robinson'un şu cümlesinden de anlaşılmaktadır: “Bilmez miyim koyunlarımın ne diyeceğini? Meeeeeeee!...” İzgü burada mizahı koyun benzetmesi ile yakalamıştır.

Öyküdeki “Şimdi başbakan oldum ya, ühüü öyle geniş yetkilerim var ki, istesem ben bu koyunların ümüğünü sıkayım... Enayi miyim niye sıkayım, evet evet, yarından başlamak üzere otlarından bir tutam daha alırım... Kızmaz bana koyunlarım, beni çok severler, hem aldığım ne ki canım, bir tutam ot. Ölmezler ya... “cümlesi en vurucu cümlelerden

biridir. Cümlede bahsedilen ot, aslında vatandaşın geliri, koyunlar vatandaş yerine kullanılmıştır. İzgü bu cümlede kinaye sanatına başvurmuştur. “Ne ki canım, bir tutam ot” ifadesi ile aslında haksız yere sırf yetkisi olduğu için aklına eseni yapan Robinson’un kendi kendine haklı sebep arayışı gözler önüne serilmektedir.

3.3.10. Bireysel Tutum ve Duygusal Katılım

Öykü tek bir karaktere sahiptir ve günlükvari bir anlatım olduğu için daima 1. kişi anlatımında devam etmiştir. Öyküde tek bir karakter olduğu için öykünün karakteri de odur.

Öykünün genelinde Robinson git gide güç ve yetki kazanan bir kahramandır. Oysa, giderek güçlenmesi oldukça anlamsızdır çünkü öyküde başka bir karakter bulunmamaktadır. Bu sebeple de kendisini koyunlara hükmeden bir devlet büyüğü olarak görmektedir.

Öykü boyunca kendisine istediği yetkileri atayan ve koyunlara da istediği gibi muamelede bulunan Robinson’un koyunlara karşı sesleniş biçimi, öykünün başından sonuna doğru farklılık göstermektedir. Öykünün başında herhangi bir yetkisi ya da siyasi gücü yokken, koyunlarının çoğalmasından mutlu olan Robinson, öykünün sonunda daha da çoğalmış olan koyunlar için “sayıyla mı veriyorlar sizi bana” şeklinde söylemlerle sitemli olduğunu ve onlardan bıkmaya başladığını göstermektedir. Yine başlarda koyunlara olan düşkünlüğü ve merakı nedeniyle veteriner ve hayvan psikoloğu arayışında olan Robinson öykü sonunda koyunlara küfürler savurmakta ve git gide otlarını kısmaktadır:

" Koyunlara partimi kurduğumu söyledim "

"Kendimi partinin genel başkanı ilan ediyorum, tamam mı?"

"Ben başbakan oldum lan koyunlar, var mı bir diyeceğiniz?"

"Sittirin lan ben sıkıldım,"

"Toplanın lan hey koyunlar... Duyduk duymadık demeyin, bundan sonra ben sizin cumhurbaşkanınızım, anladınız mı, cumhur başkanınızım... Sallayın lan kafalarınızı, meleyin me me deyin!"

"Hassittirin lan, sizi bana sayıyla mı verdiler? "

3.3.11. Biçem ve İdeoloji

İzgü'nün bu öyküsü, seçmenler, siyasi partiler ve seçim sisteminin bir eleştirisidir. Her zaman olduğu için eleştirisini mizahı kullanarak yapmayı tercih eden İzgü, öyküyü tek bir karakterin etrafında şekillendirmiştir.

Öykünün kahramanı Robinson'dur. İzgü karakter seçimini Robinson Crusoe'dan esinlenerek yapmıştır. Robinson Crusoe, Daniel Defoe'nun 1700lü yıllarda kaleme aldığı, dönemin emperyalizmini anlatan gerçekçi bir romandır. Bu romanda Robinson Crusoe emperyalizmi ve beyaz adamı simgeler. Bu sebeple İzgü, siyasi eleştiri yapacağı bu öyküsündeki kahramanını Robinson'dan esinlenmiştir.

İzgü'nün öyküsündeki Robinson, başlarda çok sıkılan ve sırf bu sebeple siyasi parti kurma kararı alıp, kazıklarca tüzük yazmaya başlayan bir karakterdir. Türkiye siyasetinin eleştirisini yapmak adına yazdığı bu öyküde, siyasetin artık ne kadar bozulduğunu gözler önüne sermek için İzgü, siyaseti can sıkıntısını gidermek amacıyla üretilen sanki bir oyuncakmış gibi gösterir. Hikâyenin başında kara mizah öğeleri sunulmaya başlanır.

Daha önce de bahsetmiş olduğumuz gibi, Robinson'un sahip olduğu tek şey koyunlarıdır. Siyasi parti kurarak koyunlarını yönetecektir. Buradaki koyun benzetmesi seçmen için kullanılmıştır. İzgü önemin bilinçsiz, sürü psikolojisinde olan ve sorgulamaktan uzak seçmenini koyun sürüsüne benzetmektedir. Başlarındaki siyasi lidere sadece meleyen ve karşı çıkmayan, önlerindeki yemekleri bile eksildiğinde sesi çıkmayan seçmen İzgü'nün kara mizahı ile eleştiriye tutulmuştur.

Robinson, çevresinden hiç ayrılmayan koyunlardan şu şekilde bahseder: "Nedense bu yanı başımdan ayrılmayan koyunlar bana daha çok yakınlar." Bu koyunlar, siyasi liderin yanında olan seçmenlerdir. Öyle ki, Robinson bakanlar kurulunu bile onlardan oluşturur. İzgü bu cümlesiyle, bu kez de torpil ve kadrolaşmayı eleştirir.

"...çiftleşmeleri çok iyi, çoğalıyorlar, ama böyle bol yemeye alışmamalılar, sonra şımarırlar." Robinson'un öyküdeki karakteri gücü ve yönetmeyi seven bir siyasi lider, başbakan ve sonunda da cumhurbaşkanıdır. Bu cümlesinde seçmenlerinin çoğalmasından memnun olan ancak güç elde etmemeleri için de yetkiyi elinde tutan

profili net bir şekilde okura sunulmaktadır. İzgü burada dönemin siyasilerinin düşüncelerini yansıtmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bir dilin temel becerilerinin kazandırılması ve işlevsel bir biçimde kullanılmasında dil bilgisi kurallarının önemi büyüktür (Göçer, 2008, s. 102). Bu sebeple, yabancı dil öğretimi ve çözümleme çalışmalarının bir arada geliştirilmesi hem eğitim hem de dil bilim alanına katkı sağlayacaktır.

Çalışmamızda, söylem biçembilim açısından Muzaffer İzgü'nün 3 öyküsü incelenmiştir. Yapılan incelemeler ışığında, seçilmiş olan Muzaffer İzgü öykülerinin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi açısından uygun olup olmadığı pek çok açıdan değerlendirilebilecektir. İzgü'nün sanatı ve işlediği konular açısından, öyküler çoğunlukla Türk halkını, siyasetini, kültürünü konu edinmektedir. Bu sebeple yabancıların Türkçe öğrenimi için bu kitapları okuması kültürel öğelerin aktarımı açısından uygun olsa da güncel konuların işlendiği öykülerin anlaşılması güç olacaktır. Her şeyden önce bu üç eserde kitap dili ve günlük dilin çatışması açıkça görülmekte, kullanılan dil kalıpların dışına çıkarak, yerel konuşma dili örneklerine rastlanmaktadır.

“*Dayak Birincisi*” adlı öykü, diğer iki öyküyle kıyaslandığında daha fazla yerel ve günlük konuşma dili içermektedir. Bu açıdan bazı sözcüklerin anlaşılması yabancılar için güç olabilecektir. Ancak, Türkçe'yi yabancı dil olarak öğrenen yabancılar için öğrenilen kelimelerin günlük dilde ne şekilde kullanıldığını görmeleri açısından bir avantaj olarak düşünülebilir. Okuması yine de yabancılar için kelime ve dil kullanımı yönünden kolay olmayacak bir öyküdür. Öyküde yeğen, amca, hısım, dayı gibi akrabalık ilişkilerine ait kelimeler yer almaktadır. Bu kelimelerin verilmesi, yabancıların akrabalık kelimelerini cümle içerisinde görmesi ve öğrenmesi için önemlidir. Türkçe'de bulunan akrabalık ilişkilerine ait kelime dağarcığı Batı dillerine göre daha geniştir. Bu sebeple, bu kelimelerle ilgili günlük konuşma dilinden ve kullanımdan örnekler olması yabancı dil öğrenenler için faydalı olacaktır. Konusu açısından değerlendirildiğinde, absürt bir olay öyküde işlenmektedir. Dönemin siyasi ve toplumsal yaşantısı sebebiyle, hikâyenin konusu Türkiye'de yaşayan halk için mizah unsuru olurken, yabancı bir öğrenenin mizahı yakalamak için aynı zamanda Türkiye'nin dönem bilgisine de ihtiyacı olacaktır. Bu nokta edebiyatın dilde kullanımı ile ilgili dezavantajlardan biridir. Bu öykü geneli itibarı ile değerlendirildiğinde, yabancı dil

olarak Türkçe öğretiminde kullanılması için öğrenenin ileri seviyede olması gerekmektedir. Ayrıca, daha önce de bahsetmiş olduğumuz üzere, kültür ve toplumsal yapı hakkında da bilgi sahibi olması öykünün anlaşılabilir olması açısından önemlidir.

“*Ayılar da Ağlar*” öyküsü halkın bir eleştirisidir. Öyküde, dönemin meşhur Brezilya dizilerinden birine, toplumun kendini fazlaca kaptırması eleştirilmektedir. Bu dizi dünya çapında üne kavuşmuş bir dizi olsa da Türkiye’deki adıyla verildiği için, öğrenenlerin bahsedilen diziyi hemen anlaması güç olabilecektir. Öykünün biçimbilimsel incelenmesi esnasında da belirtmiş olduğumuz gibi, öyküde toplumun sosyal yapısına dair ipuçları verilmektedir. Dönemin Türkiye’inde sosyal konut kavramı olmakta ve para kazanmak için sokakta ayı oynatmak oldukça meşhurdur. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda, öğrenenlerin bu öykü için de Türkiye tarihine ve toplumsal değerlerine hâkim olması gerekecektir. Hikâye, yazar olan baş kahramanın ağzından anlatıldığı için dolaylı aktarım yapılan bölümler dışında kullanılan dil oldukça anlaşılır olarak sunulmaktadır. Geneli itibari ile değerlendirildiğinde hikâyenin dili öğreneni yormayacaktır ve dil öğretimi esnasında kullanılabilir niteliktedir. Bunun bir sebebi hikayedeki kahramanın sürekli ayı ile anlaşmak için basit cümleler kurmasıdır. Öyküde geçen yiyecek isimleri kelime öğrenimi açısından uygunluğunu artırmaktır. Aynı zamanda kültürel öğeler bakımından bakıldığında, bir ayının bile Türkiye’de çay tiryakisi olduğu okuyucuya sunulmaktadır. Bu da Türkiye’deki çay kültürünü aktarmak için seçilmiş bir detaydır. Ancak konusu itibari ile anlaşılması zor olabilecektir. Öğrenen Türkiye’deki toplumsal yaşama ve Türkiye’nin geçmişine hâkim değilse, öyküde verilmek istenen mesajı anlaması güç olacaktır. Hikayedeki karakterlerden biri olan Cevahir’in, ayının, toplumu eleştirmek için kullanılan bir sembol olduğu anlaşılamayabilecektir.

Seçilen son öykü “*Robinson’un Anıları*” siyasetin ve seçim sisteminin eleştirildiği bir öyküdür. Bu öykünün yabancı dil öğrenenleri tarafından anlaşılabilmesi için Türkiye’nin siyasi sisteminin bilinmesi şarttır. Öykü pek çok tekrardan meydana gelmektedir. Sözcükler olarak değerlendirildiğinde, yinelenen sözcükler fazladır ancak siyasi terimlerin çokluğu öykünün sözlük kullanımı olmadan okunabilmesi güçleştirecektir. Bu sebeple, daha önce bahsetmiş olduğumuz ilk iki öyküde olduğu gibi ileri seviyedeki öğrenenlerin okunması için uygun olacaktır. Sözcük seçimi dışında öykünün tek karakterli olması, daha çok emir kipi kullanılması bazı noktalarda anlatının

anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Emir kipinin sıkça kullanılması, Türkiye siyasetindeki durumu, as-üst ilişkisini de simgeler niteliktedir.

3 öykünün de dilbilgisel yönüne bakıldığında, her birinde sıkça birleşik cümlelerin, devrik yapıların kullanıldığı görülmektedir. Fiilimsi yapıların kullanımı oldukça fazladır. Başlangıç seviyesindeki öğrenen için oldukça zorlayıcı yapılar mevcuttur. Ancak ileri seviyedeki öğrenenler için, düz ve basit cümleler dışındaki, günlük dilde karşılaşılabilecek devrik ve birleşik cümlelerin verilmiş olması, dilin kalıplarından sıyrılarak, pratikte yardımcı olacak örnekler sunulmasına olanak sağlamıştır. Yapısal olarak değerlendirildiğinde, bu öykülerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından oldukça zorlayıcı olacağı rahatlıkla söylenebilir. Ancak öyküler, tek bir zamana bağlı kalınarak yazılmamış, kipler ve fiil zamanlarının pek çok örneği öykülerde kullanılmış. İleri seviyelerdeki öğrenenler için, pek çok zamanı ve kipi bir arada kullanılır halde görmeleri için bu öyküler kaynakça oluşturabilecektir. Ancak, başlangıç ve orta seviyedeki öğrenenler için, basit yapıda fiil zamanları ve kipleri olsa da genel itibarı ile yapısal anlamda zor metinlerdir.

Her bir hikâye bazında değerlendirme yapıldığında, MEB tavsiyeli eserlere sahip olan Muzaffer İzgü'nün, öykülerinde çoğunlukla değindiği 3 ana konunun eleştirildiği bu 3 rastgele seçilen öykü için denilebilir ki, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi için ancak ileri seviyelerde kullanımı uygun olacaktır. İleri seviye öğrenenlerin bu öyküleri okuma esnasında sözlük kullanımına ihtiyaç duyacağı ön görülmektedir. Öykülerde betimlemelerin fazlaca yer almaması ve canlı metaforlara sık rastlanmaması, dil öğretimi için bu öyküleri uygun kılsa da eleştirel öyküler oldukları için toplum ve ülke hakkında bilgi sahibi olunması zorunludur. Bu noktada Carter ve Long (1991)'un üç modelli yöntemi dikkate alındığında, seçilen üç öykünün Yabancı Dil Olarak Türkçe'nin öğretiminde kullanılabilmesi için, öğrenenlerin kültürel, dil ve kişisel gelişim modelleri açısından hazır bulunmaları gerekmektedir. Çünkü bu öyküler üç modelli yöntemde bahsedilen üç modeli de içeren örneklerdir.

İzgü toplumun nabzını tutmayı çok iyi başarmış bir yazardır. Gözlem yeteneği çok güçlü olan İzgü, öykülerinde eleştirmek istediği konuyu mizahı kullanarak yapmıştır. Mizahı toplumun çok iyi bildiği gerçekleri değiştirerek, motifler kullanarak, absürt öğeler sunarak başarmıştır. Çalışmamızın başında, mizahın dil öğretimi açısından

uygunluğunun tartışılacağı belirtilmişti. İzgü'nün eserlerine bakıldığında mizah, toplumsal olaylar çerçevesinde oluşturulduğu görülmektedir. Bu sebeple denebilir ki, İzgü'nün öykülerinin anlaşılabilmesi için çok kapsamlı bir kültür, yaşayış, gündem, toplum, siyaset ve siyasi kişilerin bilgisinin olması gerekmektedir. Yabancı dil öğretiminde mizahi öğelerin kullanımı son yıllarda popüler bir kanal olsa da mizah evrensel bir kavram ya da olay dışında yapıldığında, yabancılar tarafından anlaşılması güç bir halde olacaktır. İzgü'nün öykülerinde karşılaşılan mizah, evrensellikten uzak, tamamen Türkiye'ye ait siyaset, toplum, yaşayış biçimi, kurumları eleştirmek için yapılmıştır. Çalışmamızda incelenen öykülerde mizah pek çok sembolik anlatımla aktarılmıştır. *Dayak Birincisi* isimli öyküde mizahi dayak yemek için hazırlanan kişilerin sorgusuz sualsiz durumu kabul etmeleri ve hikayenin sıradan bir olay olarak aktarılması mizahı oluştururken, *Aylar da Ağlar* ve *Robinson'un Anıları* öykülerinde sembollere daha çok ağırlık verilerek mizah oluşturulmuştur. Ayı ve koyun motifleri bu iki öykü için oldukça önemli ve kilit benzetmelerdir. Türkiye siyaseti ya da toplumu dışında eleştirdiği alanlarda da genellikle Türkiye ile karşılaştırma yaptığı için bu anlamda da evrensellikten uzak bir mizah kullanımı vardır. Tüm bu nedenlerden dolayı, İzgü'nün öykülerinin Türkçe'yi yabancı dil olarak öğrenenler için uygunluğu, öğrenenin Türkçe ve Türkiye hakkındaki hazır bulunuşuyla değerlendirilmesi gerekmektedir.

ÖNERİLER

Muzaffer İzgü'nün öyküleri kara mizah yönünden oldukça yoğun olduğu için öğrenenler için oldukça zorlayıcıdır. Mizahın bu noktada dil öğretiminde hem pozitif hem de negatif yönü olduğu söylenebilir. Muzaffer İzgü'nün temel olarak bu üç öyküsü ile ilgili değerlendirme yapılacak olursa, bu öykülerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından kullanılabilmesi için öykülerde sadeleştirme yoluna gidilebilir. Ancak bu yöntem öykünün temel amacını kaybetmesine neden olabilecek, mizah öğelerinden arınan bir İzgü öyküsü karakterini kaybedebilecektir. Önerimiz, incelenen üç öykünün öğrenenler tarafından anlaşılabilmesi için mutlaka okuma öncesi aktivitesi yapılması olacaktır. Okuma öncesi aktivitesinde mutlaka Muzaffer İzgü'nün yazar kimliği ve kendi hayatı ile ilgili bilgiler verilmelidir. Öyküler, Türkiye'deki gündemin eleştirisi olarak yazıldığı için, öykünün yazıldığı döneme ait siyasi ve toplumsal olaylarla ilgili olarak öğrenen mutlaka bilgilendirilmelidir. Bunların yanında, bazı deyimler ve günlük dil kullanımları ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

Öykünün daha iyi anlaşılabilmesi için okuma sırasında yapılacak etkinliklerde öykünün planı mutlaka tartışılmalıdır. Olayın başlangıcı, tırmandığı nokta, zirve noktası, çözüme doğru ilerleyişi ve çözümü ayrı ayrı tartışılmalı, öykü üzerinde bu noktaların nerelerde yer aldığı belirlenmelidir. Bunun yanı sıra, soru cevap alıştırmaları, kelime anlamlarına yönelik çalışmalar, eşleştirme çalışmaları yapılabilecektir. Okuma sırasında yapılacak etkinlikler arasında mizah unsurları üzerinde mutlaka durulmalı, kültürel olarak aktarım sağlanmalıdır.

Okuma sonrası süreçte bu öykülerde öğrenilen mizah unsurlarını deyimlerin, günlük konuşma dilinde kullanılan kalıpların öğrenciler tarafından oluşturulacak cümleler ya da kısa öykü örneklerinde kullanılması talep edilebilir. Böylece öyküde karşılaşılan farklı kullanımları öğrencilerin öğrenmesi ve kullanması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2015). *Türkçe'ye Yansıyan Türk Kültürü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Alagözlü, N. (2005). Yılmaz Erdoğan'ın "Keşke" Öyküsü Ve Söylem Biçembilimi: Bir Yöntem Ve Uygulama. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 67-80.
- Altunbay, M. (2012). Dil Öğreniminde ve Öğretiminde Tiyatronun Kullanımı Ve Tiyatronun Temel Dil Becerilerine Katkısı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*(7/4), 747-760.
- Arak, H. (2013). Yabancı Dil Öğretiminde Edebiyatın Yeri. Y. Şahin (Dü.) içinde, *Farklı Boyutlarıyla Yabancı Dil Öğrenimi-Öğretimi* (s. 88-99). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Artuç, S. (2014). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Şiir Metinlerinden Yararlanma. *Turkophone*, 46-69.
- Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. (2018, 04 10). Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri adresinden alındı
- Atila, M. (2017). Muzaffer İzgü: Öncü, Çalışkan, Sevimli... *Muzaffer İzgü ile Gülümsemek* (s. 317-320). içinde Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aytaş, G. (2006). Edebî Türlerden Yararlanma. *Milli Eğitim Dergisi*, 2631-276.
- Başkan, Ö. (1967). *Lengüistik Metodu*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Bates, H. E. (2013). *Kısa Öykü*. (G. Ezber, Çev.) İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Berardo, S. A. (2006, Eylül 02). The Use Of Authentic Materials in the teaching of Reading. *The Reading Matrix*(2), 60-69. 2018 tarihinde The Reading Matrix: <http://www.readingmatrix.com> adresinden alındı
- Binyazar, A. (2017). Halk Damarının Canlı Dili. *Muzaffer İzgü ile Gülümsemek* (s. 211-217). içinde Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Büyük Türkçe Sözlük*. (2018, 04 10). Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts adresinden alındı
- Carter, R. (1988). Directions in the Teaching and Study of English Stylistics. M. Short içinde, *Reading, Analysing and Teaching Literature* (s. 11-21). Harlow: Longman.
- Carter, R., ve Long, M. (1991). *Teaching Literature*. Harlow: Longman.
- Çetinkaya, H. (1986). *Yılların Tanığı Üç Yazar*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Çotuksöken, Y. (1988). *Deyimlerimiz*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Demirel, Ö. (2000). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem.

- Dijk, T. A. (1997). The Study of Discourse. *Discourse as Structure and Process* (s. 1-34). içinde Londra: Sage Publications.
- Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Power*. New York: Palgrave Macmillan.
- Elbirlık, T., ve Karabulut, F. (2015). Söylem Kuramları: Bir Sınıflandırma Çalışması. *Dil Araştırmaları*, 31-50.
- Erden, A. (1998). *Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Ergenç, İ. (2002). *Konuşma Dili ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Erişek, Ö., ve Yücel, F. (2002, Aralık). Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(2), 63-76.
- Eroğlu, E. (2008). Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Mizah Unsurları Yönüyle İncelenmesi. Bolu.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Göçer, A. (2008). Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Çözümleme Yönteminin Kullanımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(10), 101-119.
- Göçer, A. (2010). Türkçe Öğretiminde Çok Uyarınlı Bir Öğrenme Ortamı Oluşturmak İçin Seçkin Edebî Ürünlerden Yararlanma. *TÜBAR*(XXVII), 341-367.
- Güler, M. (2017). Kara Gülmecenin Ak Yürekli Yazarı. *Muzaffer İzgü İle Gülümsemek* (s. 321-325). içinde Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Güncel Türkçe Sözlük*. (2018, 04 10). Türk Dil Kurumu: <http://www.tdk.gov.tr/> adresinden alındı
- Güneş, F. (2014). Konuşma Öğretimi Yaklaşım ve Modelleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(3), 1-27.
- Hall, G. (2007). Stylistics in Second Language Contexts: A Critical Perspective. *Literature and Stylistics for Language Learners* (s. 4-14). içinde Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Häussermann, U. (1984). Pro und contra Literatur im Unterricht Deutsch als Fremdsprache. *In Literarische Texte in der Unterrichtspraxis, Seminarbericht* (s. 30-32). München: Goethe Institut.
- Haynes, J. (1989). *Introducing Stylistics*. London: Unwin Hyman.
- Haynes, J. (1995). *Style*. (Ö. Mercan, Çev.) London: Routledge.
- İmer, K., Kocaman, A., ve Özsoy, A. (2013). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- İnanç, A. (2004). Muzaffer İzgü'nün Meb Tavsiyeli Eserlerinin Türkçe Eğitimi Amaçlarına Uygunluğu Yönünden Değerlendirilmesi. Ankara.
- Kalfa, M. (2013). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı. *Millî Folklor*(97), 167-177.

- Kıran, Z., ve Eziler Kıran, A. (2013). *Dilbilime Giriş* (s. 116). içinde Ankara: Seçkin.
- Köklügiller, A. (2010). *Nasıl Yazıyorlar?* İstanbul: Iq Kültür Sanat Yayıncılık.
- Kunduracı, N. F. (2013, Temmuz). Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Konut Uygulamaları. *Çağdaş Yerel Yönetimler*(3), 53-77.
- Kurt, Y. D. (2015). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Gezi Yazılarının Önemi Üzerine Bir Araştırma. *Turkophone*(1), 52-67.
- Lazar, G. (1993). *Literature and Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Leech, G., ve Short, M. (1981). *Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. London: Longman.
- Özünü, Ü. (1997). Edebiyatta Dil Kullanımları. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Özyıldırım, I. İ. (2010). *Tür Çözümlemesi*. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Rıfat, M. (2014). XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergibilim Kuramları. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rogers, R. (2004). An Introduction to Critical Discourse Analysis in Education. *An Introduction To Critical Discourse Analysis In Education* (s. 1-18). içinde Londra: Lawrance Erlbaum Associates, Publishers.
- Sapir, E. (1949). *Selected Writings in Language, Culture*. Berkeley: University of California Press.
- Sarıçoban, A., ve Küçüköğlü, H. (2011). Using Literature in EFL Classes: Short Story. *1st International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics*, (s. 160-170). Saraybosna.
- Şahin, U. (2013). Bir Eleştirel Söylem Biçembilim Uygulaması: Adalet Ağaoğlu’nun “Karanfilsiz” Adlı Hikâyesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 79-104.
- Takkaç, M. (1997). Yabancı Dil Öğretiminde Temel Becerilerin Geliştirilmesi için Edebiyat Metinlerinin Kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(8), 43-50.
- Tutaş, N. (2006). Yazınsal Metinlerde Biçembilimsel İnceleme. *Littera Edebiyat Yazıları*, 169-180.
- Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*. (2018, 04 10). Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas adresinden alındı
- Uyguner, M. (2005). *Muzaffer İzgü Yaşamı Sanatı Yapıtlarından Seçmeler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Widdowson, H. (1990). *Stylistics and the Teaching of Literature*. Harlow: Longman.